

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἑκκλησιαστική

ΜΑΪΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017 - ΤΕΥΧΟΣ 37ο

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

«Τί εἶναι
ἡ Παράδοση».

Ἁγίου
Ιουστίνου
Πόποβιτς

Σελ. 89

«Ἐκκλησία
καί
Παράδοση».

Πρωτ.
Γεωργίου
Φλωρόφσκυ

Σελ. 91

Σεβασμός
στήν
Παράδοση.

Ἐπιμ.
Σάββα
Παρῆ

Σελ. 94

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Ὁ ἀτίμητος πλοῦτος»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β',
Σελ. 85

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
ΚΥΠΡΟΥ

Μάιος - Αύγουστος
2017

Έτος 10ο
Τεύχος 37ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»

570 21 Άσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης

Τηλ.: (+30) 2397023313

E-mail: melissa@melissaprint.com

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130

1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600

Τηλεομοιότυπο (Fax):

(+357) 22554774

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):

diafot@cy.net

Έξωφύλλο: Τοιχογραφία άψίδας από τήν Ίερά Μονή Άγίου Νικολάου Στέγης, 14ος αιώνας, Βυζαντινό Μουσείο Ίδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'.

Όπισθόφυλλο: Ή Πεντηκοστή, 17ος αιώνας, Λεοντίου ιερομονάχου, Βυζαντινό Μουσείο Ίδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'.

Περιεχόμενα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ὁ ἀτίμητος πλοῦτος
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β'.....85

«Τί εἶναι ἡ Παράδοσι»
Ἀγίου Ἰουστίνου Πόποβιτς..... 89

«Ἐκκλησία καί Παράδοσι»
Πρωτ. Γεωργίου Φλωρόφσκυ.....91

Σεβασμός στήν Παράδοσι
Ἐπιμ. Σάββα Παρῆ.....94

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ Κ.Δ.

Ἀπόστολος τῆς Μεταμορφώσεως
Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη..... 96

Εὐαγγέλιο Ἀποτομῆς Τιμίας Κεφαλῆς
Ἀγίου Ἰωάννη Προδρόμου
Πρωτ. Γεωργίου Ἀντωνίου.....100

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ

Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός
«Ψυχή καί Χριστός σᾶς χρειάζονται»
Πρωτ. Μιχαήλ Βοσκοῦ..... 102

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Τό Ἅγιον Πνεῦμα τήν ἡμέρα τῆς Πεντη-
κοστῆς κατά τή διδασκαλία τοῦ Ἀγίου
Νεοφύτου
Σάββα Παρῆ..... 109

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἀποσπάσματα ἀπό τόν Εὐεργετινό
Πρωτ. Κων/νου Κωνσταντίνου.....113

Ἄν ἤμουν δέντρο
Νίκης Τρακοσιῆ.....117

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύ-
πρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαήλ.....122

Ἡ Ἱ. Μονή τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀλύπου
Κυριακοῦ Κώστα.....128

Ἐνθρονιστήριος λόγος τῆς Α.Μ. τοῦ
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'
εἰς τόν Καθεδρικό Ναόν τοῦ Ἀγίου
Ἰωάννου Λευκωσίας.....132

Ἡ Παναγία, ἔνοικος στήν ἁγιασμένη
ὁροσειρά τοῦ Πενταδακτύλου
Νίκου Ὁρφανίδη.....137

Ἐνας Ὁμαδάρχης θυμᾶται
Ἀντωνίου Στυλιανάκη.....139

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

«Ἀγία Μαρίνα τζιαί Τζυρά...»
Χριστόδουλου Χ' Χριστοδούλου....142

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ

Τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ
Ἐλένης Ἀναστασίου..... 146

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ὁδηγός Βυζαντινοῦ Μουσείου.....148

Πάνινα βιβλία.....150

Ἀφιέρωμα

Ἡ Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ ἀτίμητος πλοῦτος

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ «πόλις τοῦ Θεοῦ» μέσα στὸν κόσμον. Εἶναι ὁ «κόσμος τοῦ κόσμου»¹. Ὁ Ἰδρυτής της Κύριος Ἰησοῦς Χριστός σ' αὐτὴν ἀνέθεσε τὴν ἀποστολὴ νά σώσει τὸν «κόσμον», ὁ ὁποῖος «ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»². Εἰσέρχεται λοιπὸν ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία σ' αὐτὸ τό ἀπερραντο χωράφι τοῦ κόσμου ὀπλισμένη μέ τὸν ἱερό θησαυρό τῆς Παράδοσης, πού μᾶς παρέδωκε ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ ἐκεῖνοι στοὺς διαδόχους τους Ἐπισκόπους.

Ὡς γνωστὸν στὴν πρώτη Ἐκκλησία ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ μεταδιδόταν ἀπὸ στόμα σέ

στόμα καὶ διασωζόταν μέ τὴν προφορικὴ παράδοση. Ὁ Κύριος ἐδίδασκε τὰ πλήθη καὶ ἀπεκάλυπτε τὸ θέλημα τοῦ οὐράνιου Πατέρα Του προφορικῶς. Ὁ Ἰδιος δὲν ἔγραψε τίποτε ἀπολύτως. Ἀλλὰ καὶ στοὺς Μαθητές Του ἔδωσε ἐντολὴ νά κηρύξουν τὸν ζωοποιό λόγο Του. «Πορευθέντες», τοὺς εἶπε, «εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει»³. Τό Πανάγιον Πνεῦμα τὸ ὁποῖο «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας», ἔγραψε στίς καρδιές τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸν ἄγραφον λόγο τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει σαφῶς ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν παρέλαβαν κανένα

1. Ὁριγένοους, Ὁμιλία εἰς Ἱερεμίαν 9, 2 καὶ Εἰς Ἰωάννην 6, 59 ΒΕΠΕΣ 11, 61 καὶ 12, 63 σελ. 38-39.

2. Α' Ἰωάν. ε', 19.

3. Μάρκ. ιστ', 15.

γραπτό από τόν Κύριο, αλλά δέ-
χτηκαν «ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
διά Πνεύματος Ἁγίου, ἃ ἤκου-
σαν»⁴. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ
ὄλους τούς πιστούς πού ἀποτε-
λεσαν τήν πρώτη Ἐκκλησία. Ἔτσι
διαμορφώθηκε ὁ πρῶτος «τύπος
τῆς διδαχῆς»⁵ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ
ὁποῖος ἔγινε ἀποδεκτός ἀπό τό
πλήρωμά της, καί ἔγινε «κανών
καί ὅρος τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας»⁶
καί πίστεως.

Γι' αὐτό καί οἱ χριστιανοί ὀνο-
μάζονται «θεοδίδακτοι»⁷. ὁ δέ

Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει
στόν μαθητή του Τιμόθεο νά φυ-
λάξει τήν «καλήν παρακαταθή-
κην» τῆς ὀρθῆς πίστεως μέ τήν ἐνί-
σχυση καί τόν φωτισμό τοῦ Ἁγί-
ου Πνεύματος⁸.

Μέσα ἀπό τό θεϊκό θησαύρι-
σμα τῆς Ἱερῆς Ἀποστολικῆς Πα-
ράδοσης, ἀντλήθηκε καί τό πε-
ριεχόμενο τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς
Διαθήκης, τά ὁποῖα γράφτηκαν
δεκαετίες μετά τήν Ἀνάσταση
τοῦ Κυρίου καί τήν κάθοδο τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος. Ἐφθασε δέ ἡ

4. Ἰω. Χρυσ. Ὁμιλία εἰς Ἑβραίους 8, 11, Migne PG 63, 113.

5. Ρωμ. στ', 17.

6. Π. Τρεμπέλα, Δογματική, τ. 1ος, σελ. 123.

7. Α' Θεσ. δ', 9.

8. Β' Τιμ. α', 14.

Ἐκκλησία στὸν σχηματισμὸ τοῦ Κανόνος τῆς Καινῆς Διαθήκης μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ 2ου αἰώνα μ.Χ. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Προφορική «ὕπερκαλύπτει ἢ ἀχρηστεύει» τὴ γραπτὴ, τὴν Ἀγία Γραφή. Οὐτε βέβαια ἡ Ἀγία Γραφή ἀντικατέστησε τὴν προφορική, τὴν ἄγραφη παράδοση ἢ ὁποία ἦταν θησαυρισμένη στὴ μνήμη τῶν πιστῶν.

Ἡ Ἱερὰ Παράδοση εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ ἀποτελεῖ ζωντανή κληρονομιά, ἢ ὁποία ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλους μὲ τρόπο ἐλεύθερο καὶ ἀβίαστο. Κληρονομιά πού βιώθηκε ἀπὸ τὴν πρώτη Ἐκκλησία καὶ θά συνεχίζει νὰ βιώνεται μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, διότι μεταδίδεται πιστά καὶ μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἱερὰ Παράδοση εἶναι «ἡ ζωντανὴ μνήμη τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία φυλάσσει μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ πᾶσαν ἀκρίβειαν τὴν ἱεράν παρακαταθήκην»⁹. Ἡ ἱερὴ Ἀποστολική μας Παράδοση, εἶναι ὁ φύ-

λακας καὶ ὁ φρουρὸς τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἔτσι Ἀγία Γραφή καὶ Ἱερὰ Παράδοση ἀποτελοῦν τίς δύο πηγές τῶν θείων ἀληθειῶν τῆς πίστεως μας, πού διαφυλλάσσονται στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας. Μόνο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σάν «Σῶμα» καὶ στόμα Χριστοῦ, ἔχει τὴ δυνατότητα τῆς ὀρθῆς διατύπωσης καὶ ἐρμηνείας τῶν Θείων Ἀποκαλύψεων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει: «Ἀπὸ τὰ διαφυλαγμένα στὴν Ἐκκλησία δόγματα καὶ κηρύγματα, ἄλλα μὲν γραμμένα (Ἀγία Γραφή) ἄλλα δὲ τῶν Ἀποστολικῶν Παραδόσεων, καθὼς μᾶς παραδόθηκαν ὡς Θεία Ἀποκάλυψη, δεχόμεστε, ἀφοῦ καὶ τὰ δύο ἔχουν τὴν ἴδια ἰσχὺ καὶ ὁδηγοῦν στὴν ἴδια εὐσέβεια»¹⁰.

Χωρὶς τὴν Ἀγία Γραφή «ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν θά ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ» εἰς ὅλην τὴν καθαρότητα καὶ ἀπλοτητά της. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἀκριβῆ Παράδοσιν ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν τό βαθύ νόημα τῶν Γραφῶν καὶ δὲν θά εἴχαμεν κἂν τὰς Ἀγίας Γραφάς. Παράδοσις καὶ

9. Ν. Βασιλειάδης, Ὁρθοδοξία ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, τόμ. 1ος, Σῶμα Χριστοῦ, σελ. 119.

10. Μ. Βασιλείου, Περὶ Ἀγίου Πνεύματος, ΕΠΕ, τ. 10ος.

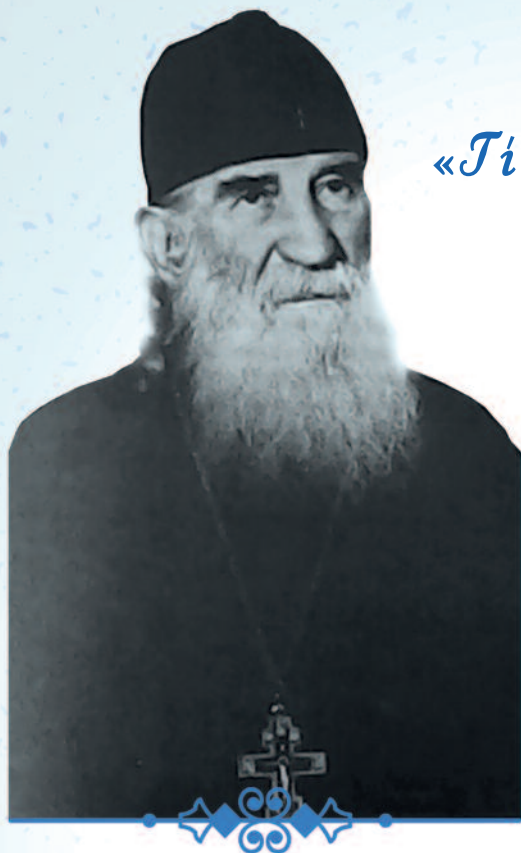
Γραφή ἀποτελοῦν ἐνιαῖον σύνολον»¹¹.

Σήμερα ὁ κόσμος ὁλοένα καί ἀπομακρύνεται ἀπό τήν Παράδοση. Ὡς πιστά μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνάγκη νά συνειδητοποιήσουμε τή μέγιστη σημασία πού ἔχει ἡ Ἱερή μας Παράδοση γιά τή ζωή μας, γιά τό Ἔθνος μας, γιά ὅλο τόν κόσμο. Νά κρατοῦμε τίς παραδόσεις ὅπως μᾶς παραγγέλλει τό Πνεῦμα τό Ἅγιο: «στήκετε καί κρατεῖτε τάς παραδόσεις»¹² μέ ἀσάλευτη ἀρετή. Μέ σταθερότητα. Νά γίνουμε ἀντάξιοι φορεῖς τῆς Παράδοσής μας. Νά βιώνουμε τήν παράδοση στή ζωή μας. Διότι ὅπως ἔχει λεχθεῖ: «Στή βίωση τῆς Ὁρθόδοξης Χριστιανικῆς Παράδοσης βρίσκουν οἱ ἄνθρωποι τή σωστή λειτουργία τῆς ὑπαρξῆς τους: τό ἄτομο, ἡ οἰκογένεια, ἡ κοινωνία. Διότι ἡ Παράδοση μεταμορφώνει, ἐξανθρωπίζει, ἐλευθερώνει, εἰρηνεύει, ἀγιάζει, θεώνει τόν ἄνθρωπο. Θερμαίνει τήν καρδιά μέ πίστη καί ἐλπίδα. Γεμίζει τήν ψυχή μέ θεῖες ἐφῆσεις. Ἐκτοπίζει τή ραθυμία καί

κάθε ἀνησυχία. Ὅλα τά βρίσκει ὁ ἄνθρωπος μέσα στή χριστιανική Ὁρθόδοξη Παράδοση, γιατί σ' αὐτήν συναντῶνται ὅλα: Ὁ Θεός καί ὁ ἄνθρωπος. Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ. Ἡ αἰωνιότητα καί ὁ χρόνος. Παρελθόν καί μέλλον, παρόντα καί μέλλοντα. Χάρη καί φύση. Πνεῦμα καί σάρκα. Οὐράνιες ἐλπίδες καί γῆϊνα ἐνδιαφέροντα. Κραυγές θλίψης καί ὕμνοι χαρᾶς. Πένθος καί ἀγαλλίαση. Σωματική νηστεία καί πνευματική φαιδρότητα. Τύπος καί οὐσία. Σύμβολο καί πραγματικότητα. Ὅλα καταυγάζουν τή ζωή τοῦ πιστοῦ. Ἐξαγιαίνουν τίς περιστάσεις, μέσα στόν χώρο τῆς πνευματικότητάς της. Ναός, ἐξομολογητήριο, μυστήρια, προσευχή, θυμίαμα, κερί καί εἰκόνα. Ἡ Ὁρθόδοξη χριστιανική Παράδοση ἐνώνει τήν οἰκογένεια. Εἶναι τό ἀόρατο χρυσό νῆμα πού διαπερνᾷ καί δένει ὅλους μέ τόν Θεό καί τήν εὐτυχία, ἐν Χριστῷ. Μέ τή βαθύτερη κατανόηση καί βίωση αὐτῆς τῆς Ἱερῆς Παράδοσης, μπορεῖ ἡ κοινωνία μας νά ἐλπίζει σέ πνευματική ἀναγέννηση».

11. Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. 1ος, σελ. 125.

12. Β' Θεσ. β', 15.

«Τί εἶναι ἡ Παράδοση»¹

Ἁγίου Ἰουστίνου Πόποβιτς

Ἀποστόλων, διά τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁλόκληρος ἡ ζωὴ μας αὐτὴ δέν εἶναι ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, τῇ χάριτι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἀκριβέστερον: ὁλόκληρος ἡ ζωὴ μας αὐτὴ εἶναι ἐκ τοῦ Πατρός δι' Ὑιοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι... Οὕτω «αἱ παραδόσεις» μας εἶναι ἡ νέα ζωὴ τῆς χάριτος ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τό Ὅποῖον εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ζωὴ ἐν τῇ Αἰωνίᾳ Ἀληθείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ Αἰωνίᾳ Δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ Αἰωνίᾳ Ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ Αἰωνίᾳ Ζωῇ τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος δέν δημιουργεῖ τίποτε, οὔτε δύναται νὰ δημιουργήσῃ τὴν Αἰωνίαν Ἀλήθειαν, τὴν Αἰωνίαν Δικαιοσύνην, τὴν Αἰωνίαν Ἀγάπην, τὴν Αἰωνίαν Ζωήν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δύναται νὰ οἰκειοποιηθῇ, νὰ δεχθῇ, νὰ μεταβάλῃ εἰς ἰδικά του. Ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τῇ

«Τί εἶναι αἱ παραδόσεις ἡμῶν»; Πάντα ὅσα ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, ὁ Ἰδιος καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔδωκεν ἐντολήν νὰ κρατῶμεν καὶ κατ' αὐτά νὰ ζῶμεν· πᾶν ὅ,τι παρέδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίᾳ Του, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοικεῖ διαρκῶς ὁ Ἰδιος μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματός Του (πρβλ. Ματθ. 28, 19-20). «Αἱ παραδόσεις ἡμῶν» εἶναι ὅλη ἡ ἐν χάριτι ζωὴ μας ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· ἡ ζωὴ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, ἡ ὁποία ἤρchiσεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, μέσω τῶν

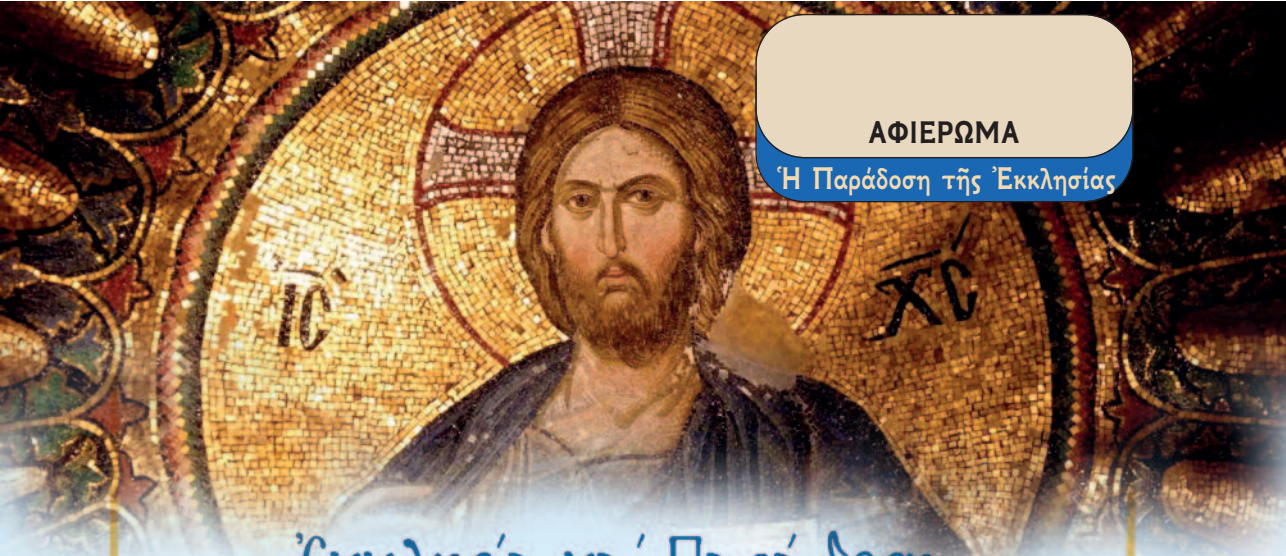
1. Απόσπασμα ἀπὸ το βιβλίον Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος, ἐκδ. Ἀστήρ, Ἀθήνα 1993, σ. 201-203.

Ἐκκλησία Του ὅλα αὐτά δίδονται διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τόν ἄνθρωπον, δίδονται καί «παραδίδονται». Ἀπό τόν ἄνθρωπον ἀπαιτεῖται τό νά δεχθῇ «τάς παραδόσεις» αὐτάς καί νά ζῇ κατ' αὐτάς...

Πάντα ὅσα παρεδόθησαν εἰς τούς Ἀποστόλους ὑπό τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀποτελοῦν ἀκριβῶς «τήν παράδοσιν», τήν ἁγίαν παράδοσιν, δηλαδή ὅλην τήν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος καί ὅλας τάς ζωοποιούσας ἐνεργείας διὰ τήν πραγμάτωσιν τῆς διδασκαλίας ταύτης εἰς τήν ζωήν τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα πάντα παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς «εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς». Ἡ παράδοσις εἶναι ἐν μέρει γεγραμμένη, ἐνῶ κατὰ τό πλεῖστον παρεδόθη προφορικῶς, ἀλλ' ὅμως ὅλα μαζί ἀποτελοῦν τήν Θεϊάν Ἀποκάλυψιν, δηλαδή τό Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τό Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, τό παραδοθέν ὑπό τοῦ Θεοῦ εἰς τήν Ἐκκλησίαν διὰ τήν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους «ἀπό τοῦ νῦν καί ἕως τοῦ αἰῶνος». Ὁλόκληρον τό Εὐαγγέλιον παρεδόθη εἰς τήν Ἐκκλησίαν ὑπό τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τό Εὐαγγέλιον εἶναι «ἡ παράδοσις» τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλην τήν εὐρύτητά του. Τό γρα-

πτόν Εὐαγγέλιον συμπληρώνεται μέ τό ἄγραφον Εὐαγγέλιον τῆς Ἐκκλησίας καί ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνεύεται διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅντως, ὅλα αὐτά ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποτελοῦν μίαν ὁλότητα, ἐν ζῶν πνευματικόν σῶμα, ἡ γραπτὴ δηλαδή καί ἄγραφος παράδοσις. Διό καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει: «Παράδοσις ἐστὶ, μηδέν πλέον ζητεῖ», διότι ἐν αὐτῇ εὐρίσκεται πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων καί διὰ τήν αἰώνιαν τῶν ζωήν, ἐν τῷ παρόντι καί ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι...

Μέ μίαν λέξιν, ἡ θεία, ἡ θεανθρωπίνη Παράδοσις εἶναι τό παραδίδειν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καί τῶν γενεῶν αὐτόν τοῦτον τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, μετὰ πασῶν τῶν θείων ἀληθειῶν καί τῶν ἐντολῶν, τῶν χαρίτων (μυστηρίων) καί τῶν ἀρετῶν Αὐτοῦ, ὡς ζῶντα Θεόν καί Σωτήρα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί ὡς Ἐκκλησίαν. Τοῦτο δέ ἀκριβῶς εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὡς θεανθρώπινον σῶμα Του, δηλαδή ἡ ζῶσα καί παρατεινομένη διὰ τῶν αἰώνων Ἱερά Παράδοσις, ὁ αἰεὶ ζῶν Θε-ἄνθρωπος Χριστός καί πᾶν ὅ,τι Αὐτός ἔχει ἐντός Του καί ὅ,τι φέρει μαζί Του.

«Ἐκκλησία καί Παράδοση»¹

Πρωτ. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

Ἡ καθολική φύσις τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ζωηρότερον εἰς τό γεγονός ὅτι ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκει εἰς ὅλας τάς ἱστορικές ἐποχάς. Εἰς τήν ὑπαρξιν καί τήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας ὁ χρόνος μυστηριωδῶς κατανικᾶται καί τιθασσεύεται. Κατά κάποιον τρόπον ὁ χρόνος παραμένει ἀκίνητος. Ἀκίνητος ὄχι μόνον λόγω τῆς δυνάμεως τῆς ἱστορικῆς μνήμης ἢ τῆς φαντασίας, πού ἡμποροῦν «νά πετοῦν ὑπεράνω τοῦ διπλοῦ φράγματος τοῦ χρόνου καί τοῦ χώρου». Εἶναι ἀκίνητος λόγω τῆς δυνάμεως τῆς χάριτος, πού συγκεντρώνει

εἰς καθολικήν ἐνότητα ζωῆς, ὅσα εἶχον διαχωρισθῇ ἀπό τοίχους πού ὑψώθησαν μέ τήν ροήν τοῦ χρόνου. Ἡ ἐνότης εἰς τό Πνεῦμα περιβάλλει, κατά τρόπον μυστηριώδη καί κατανικῶντα τόν χρόνον, τοὺς πιστοὺς πάσης γενεᾶς. Αὐτή ἡ κατανικώσα τόν χρόνον ἐνότης ἐκδηλοῦται καί ἀποκαλύπτεται εἰς τήν ἐμπειρίαν τῆς Ἐκκλησίας, κυρίως δέ εἰς τήν ἐμπειρίαν τῆς Εὐχαριστίας. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ζῶσαν εἰκόνα τῆς αἰωνιότητος ἐντός τοῦ χρόνου. Ἡ ἐμπειρία καί ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν διακόπτονται, οὔτε διασπῶνται ἀπό τόν χρόνον. Αὐτό

1. Απόσπασμα ἀπό τό βιβλίον τοῦ συγγραφέα Ἀγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοσις, μετάφρ. Δημητρίου Τσάμη, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη ²1991, σ. 62-65.

δέ ὄχι μόνον λόγῳ τῆς συνεχείας εἰς τὴν ὑπερπροσωπικὴν διάχυσιν τῆς χάριτος, ἀλλ' ἐπίσης λόγῳ τοῦ καθολικοῦ ἐναγκαλισμοῦ ὅλων αὐτῶν πού ὑπῆρξαν εἰς τὴν μυστηριώδη πληρότητα τοῦ παρόντος. Ἡ ἱστορία, λοιπόν, τῆς Ἐκκλησίας μᾶς προσφέρει ὄχι μόνον διαδοχικὰς ἀλλαγὰς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ταυτότητα. Κατ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡ κοινωνία μετὰ τῶν ἁγίων ἀποτελεῖ «*communio sanctorum*». Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐνότης πού ἀφορᾷ εἰς ὅλον τὸν χρόνον καὶ μέ τὴν ιδιότητά της αὐτὴν οἰκοδομεῖ τὴν ζωὴν της. Ἐπομένως, ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ τὸ παρελθόν ὄχι ὡς κάτι τὸ ἀνυπαρκτον, ἀλλ' ὡς κάτι πού συνετελέσθη καὶ ὑπάρχει εἰς τὴν καθολικὴν πληρότητα τοῦ ἐνὸς Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Παράδοσις κατοπτρίζει αὐτὴν τὴν νίκην ἐπὶ τοῦ χρόνου. Τό νά μαθαίνης ἀπὸ τὴν Παράδοσιν ἢ ἀκόμη καλλιτερον ἐντὸς τῆς Παραδόσεως, σημαίνει τὸ νά μανθάνης ἀπὸ τὴν πληρότητα τῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας, πού κυριαρχεῖ ἐπὶ τοῦ χρόνου, ἐμπειρίας πού κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἡμπορεῖ νά μάθῃ νά τὴν γνωρίζῃ καὶ νά τὴν κατέχει ἀναλόγως πρὸς τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς του ὀριμότητος καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῆς καθολικῆς του ἀναπτύξεως. Τοῦτο δέ ση-

μαίνει ὅτι ἡμποροῦμεν νά διδαχθῶμεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν. Πιστότης πρὸς τὴν Παράδοσιν δέν σημαίνει πιστότητα πρὸς τὸ παρελθόν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ ζωντανόν δεσμόν μέ τὴν πληρότητα τῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀναφορὰ εἰς τὴν Παράδοσιν δέν ἀποτελεῖ ἱστορικὴν ἔρευναν. Ἡ Παράδοσις δέν περιορίζεται εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἡ Παράδοσις δέν ἀποτελεῖ ἐξωτερικὴν μαρτυρίαν, πού θὰ ἐγένετο παραδεκτὴ ἀπὸ τὸν ἀμύητον. Μόνη ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν μαρτυρίαν τῆς Παραδόσεως καὶ μόνον ἐκ τῶν ἔσω, μέσα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡμπορεῖ ἡ Παράδοσις νά γίνῃ αἰσθητὴ καὶ παραδεκτὴ ὡς βεβαιότης. Ἡ Παράδοσις εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Πνεύματος, ἡ ἀδιάκοπος ἀποκάλυψις, τὸ κήρυγμα καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ Πνεύματος. Διὰ τὰ ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ἐξωτερικὴ ἱστορικὴ αὐθεντία, ἀλλ' ἡ αἰωνία, συνεχὴς φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ὅχι μόνον ἡ φωνὴ τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς αἰωνιότητος. Ἡ πίστις ἀναζητεῖ τὰ θεμέλιά της ὄχι ἀπλῶς εἰς τὸ παράδειγμα καὶ τὴν κληρονομίαν τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' εἰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού μαρτυρεῖ πάντοτε, τώρα καὶ εἰς τοὺς

ἀπεράντους αἰῶνας.

Ὅπως θαυμάσια τό ἐκφράζει ὁ Κομιακῶφ: «Οὐτε ἄτομα, οὔτε πλῆθος ἀτόμων ἐντός τῆς Ἐκκλησίας διατηροῦν τὴν Παράδοσιν ἢ γράφουν τὰς Γραφάς, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού ζῇ εἰς ὁλόκληρον τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας». «Συμφωνία μέ τό παρελθόν» εἶναι μόνον ἡ συνέπεια τῆς πιστότητος εἰς τό σύνολον, εἶναι ἀπλῶς ἡ ἔκφρασις τῆς σταθερότητος τῆς καθολικῆς ἐμπειρίας μέσα εἰς τόν ρέοντα χρόνον. Διά νά δεχθῶμεν καί νά κατανοήσωμεν τὴν Παράδοσιν πρέπει νά ζῶμεν ἐντός τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νά ἔχωμεν ἐπίγνωσιν τῆς χαριτοδότης παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐν αὐτῇ, πρέπει νά αἰσθανθῶμεν τὴν πνοήν τοῦ ἐν αὐτῇ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡμποροῦμεν νά εἴπωμεν ἀληθῶς ὅτι ὅταν δεχώμεθα τὴν Παράδοσιν, δεχόμεθα, διά τῆς Πίστεως τόν Κύριον, πού μένει ἐν τῷ σῶμα τῶν πιστῶν, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα του, πού δέν ἡμπορεῖ νά διαχωρισθῇ ἀπ' αὐτόν. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον πιστότης εἰς τὴν Παράδοσιν σημαίνει ὅχι μόνον συμφωνίαν μέ τό παρελθόν ἀλλά κατὰ κάποιαν ἔννοιαν, ἐλευθερίαν ἀπό τό παρελθόν ὅπως ἀπό ἓνα ἐξωτερικόν καί τυπικόν κριτήριον. Ἡ Παράδοσις δέν εἶναι μόνο μία προστατευτική,

συντηρητική ἀρχή, ἀλλά πρωτίστως εἶναι ἡ ἀρχή τῆς αὐξήσεως καί τῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ Παράδοσις δέν εἶναι ἀρχή, πού ἀγωνίζεται νά ἀναστηλώσῃ τό παρελθόν, χρησιμοποιοῦσα τό παρελθόν ὡς κριτήριον διά τό παρόν. Μία τοιαύτη ιδέα περί τῆς Παραδόσεως ἀπορρίπτεται ἀπό τὴν ἰδίαν τὴν ἱστορίαν καί ἀπό τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Παράδοσις εἶναι ἐξουσία πρὸς διδασκαλίαν, potestas magisterii, ἐξουσία μαρτυρίας περί τῆς ἀληθείας. Ἡ Ἐκκλησία μαρτυρεῖ περί τῆς ἀληθείας ὅχι μέ τὴν μνήμην ἢ μέ λόγους ἄλλων, ἀλλὰ μέ τὴν ἰδικήν της ζωή, μέ τὴν ἀδιάκοπον ἐμπειρίαν, μέ τὴν καθολικὴν της πληρότητα... Ἀπὸ αὐτό ἀπαρτίζεται ἡ «παράδοσις τῆς ἀληθείας» - traditio veritatis -, περί τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ ὁ ἅγ. Εἰρηναῖος. Δι' αὐτόν συνδέεται μέ τό ἀληθές χάρισμα τῆς ἀληθείας, charisma veritatis certum, καί ἡ «διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων» ἦταν δι' αὐτόν ὅχι τόσο ἓνα ἀμετάβλητον παράδειγμα πρὸς μίμησιν καί ἐπανάληψιν, ὅσον μία αἰωνίως ζῶσα καί ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωῆς καί ἐμπνεύσεως. Παράδοσις εἶναι ἡ διαρκὴς διαμονὴ τοῦ Πνεύματος καί ὅχι μόνον ἡ ἀπομνημόνευσις λέξεων. Παράδοσις εἶναι ἀρχὴ «χαρισματική» καί ὅχι ἱστορική.

ΑΓΙΟΥ ΠΑΙΣΙΟΥ
ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

«Ἰησοῦς Χριστός χθές
καί σήμερον ὁ αὐτός
καί εἰς τοὺς αἰῶνας»

Ἐπιμέλεια: Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

Συχνά γίνεται λόγος γιὰ ἀνανέωση στὴν Ἐκκλησία· λές καί ἡ Ἐκκλησία γηράσκει καί χρειάζεται ἀνανέωση. Προσπαθεῖ κανεῖς σήμερα νά κρατήσῃ λίγο τὴν παράδοση, νά τηρεῖ τίς νηστείες, νά μὴ δουλεύει τίς γιορτές, νά εἶναι εὐλαβὴς καί τὸν λένε ἀναχρονιστικό καί ξεπερασμένο. Σέ ποιά ἐποχὴ ζεῖς; Αὐτὰ δὲν γίνονται τώρα. Πᾶνε αὐτὰ τὰ πράγματα! Εἶναι μερικές ἀπὸ τίς ἐκφράσεις πού ἀκούει κανεῖς ἀπὸ τὸν κόσμος. Δηλαδή, σιγὰ σιγὰ οἱ ἄνθρωποι ὅλα αὐτὰ τὰ παίρνουν γιὰ παραμύθια. Ἀκόμη καί τίς ἀξίες τίς λένε κατεστημένο τώρα καί πᾶνε νά ἀντικαταστήσουν τίς ἀξίες μέ ἀταξίες. Μεγάλη διαστροφή ὑπάρχει στὸν κόσμο! Τὴν ὁμορφιά τὴν πνευματικὴ τὴν θεωροῦν ἀσχήμια. Ἡ πνευματικὴ ὁμορφιά δηλαδή γιὰ τοὺς κοσμικοὺς εἶναι κοσμικὴ ἀσχήμια.

Δέν εἶναι λίγοι δέ αὐτοὶ πού μάχονται τὴν Ἐκκλησία καί ἀγωνίζονται γιὰ τὴν καταστροφή της. Καλά, νά ποῦμε, δέν πιστεύουν καί διδάσκουν τὴν ἀθεΐα. Δέν ἀναγνωρίζουν, ὅμως, τό καλὸ πού προσφέρει ἡ Ἐκκλησία, ὅτι προστατεύει τὰ παιδιά, τὰ βοηθάει νά μὴ γίνουν ἀλητάρικα, νά γίνουν καλοὶ ἄνθρωποι; Αὐτοὶ προωθοῦν τὰ παιδιά στό κακό· ἐπιτρέπουν τὴν καταστροφὴ τῶν παιδιῶν ἐλεύθερα. Ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία τί διδάσκει; «Νά εἶναι ὁ νέος φρόνιμος, νά σέβεται τοὺς ἄλλους, νά διατηρηθεῖ ἄγνός, γιὰ νά παρυσιασθεῖ στὴν κοινωνία σωστός ἄνθρωπος».

Νά ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στὴν παράδοση καί σ' αὐτὰ πού οἱ Ἅγιοι Πατέρες θέσπισαν. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἦταν πιὸ ἐμπειροί, ἦταν ἐνάρετοι καί ἅγιοι. Σή-

μερα, δυστυχῶς, μπῆκε ἡ εὐρωπαϊκὴ εὐγένεια καὶ πᾶνε νὰ δείξουν τὸν καλὸ. Θέλουν νὰ δείξουν ἀνωτερότητα καὶ τελικὰ πᾶνε νὰ προσκυνήσουν τὸν διάβολο μὲ τὰ δύο κέρατα. Τὸ εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα νομίζει ὅτι καὶ τὰ πνευματικά θέματα μποροῦν νὰ μποῦν στὴν «κοινὴ ἀγορά». Μπαίνει αὐτὸ τὸ εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα καὶ σιγά-σιγά μᾶς παίρνει ὅλους σβάρνα. Ἐάν, ὅμως, ζούσαμε ὅλοι πατερικά, θὰ εἴχαμε καὶ πνευματικὴ ὑγεία.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέξουμε νὰ κρατηθεῖ λίγη μαγιά. Νὰ ἀφήσουμε μία καλὴ παράδοση. Ἐχουμε χρέος σάν χριστιανοί. Ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνεи σωστός Χριστιανός. Τότε θὰ ἔχει πνευματικὸ αἰσθητήριο. Καὶ ὅσο κανεὶς ἀποκτᾷ αὐτὸ τὸ πνευματικὸ αἰσθητήριο κυλάει ὁμορφα σάν στρογγυλὴ ρόδα. Σπρώχνεται ἀπὸ μέσα καὶ μετὰ τὸν πληροφορεῖ ὁ Θεός πιὸ πολὺ καὶ ἀπὸ αὐτόν πού διαβάζει ἀλλὰ καὶ γιὰ περισσότερα πράγματα. Ἐρχεται ὁ θεῖος φωτισμός καὶ ὅλες οἱ ἐνέργειες του εἶναι φωτισμένες. Ἐτσι, δέν κάνουμε μία ὀρθοδοξία δική μας καὶ στὰ μέτρα μας, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ εὐαγγέλιο, τὴν παράδοση καὶ τοὺς Πατέρες.

Τέτοια κληρονομιά πού μᾶς ἔχει ἀφήσει ὁ Χριστός δέν ἔχουμε δικαίωμα νὰ τὴν ἐξαφανίσουμε στίς μέρες μας. Θὰ δώσουμε λόγο στὸν Θεό. Ἐμεῖς, τὸ μικρὸ αὐτὸ ἔθνος πιστέψαμε στὸν Μεσσία, μᾶς δόθηκε ἡ εὐλογία νὰ διαφωτίσουμε ὅλον τὸν κόσμο. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μεταφράσθηκε στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἑκατὸ χρόνια

πρίν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί τί τράβηξαν! Κινδύνευε συνέχεια ἡ ζωὴ τους. Τώρα τί ἀδιαφορία ὑπάρχει!... Ἐνῶ ἀνώδυνα σήμερα, χωρὶς νὰ κινδυνεύει ἡ ζωὴ μας μποροῦμε νὰ διαφωτίσουμε τὰ ἔθνη, νὰ γινόμαστε πιὸ ἀδιάφοροι; Ξέρετε τί εἶχαν τραβήξει οἱ παλιοί; Ξέρετε πόσοι θυσιάστηκαν; Τώρα τίποτε δέν θὰ εἴχαμε, ἂν δέν θυσιάζονταν ἐκεῖνοι. Ἐπομένως, πῶς τότε, ἐνῶ κινδύνευε ἡ ζωὴ τους, κρατοῦσαν τὴν πίστη τους καὶ πῶς τώρα, χωρὶς καμμιὰ πίεση, ὅλα τὰ ἱσοπεδώνουν! Τέτοιοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι σήμερα. Δῶσε τους χρήματα, αὐτοκίνητα καὶ δέν νοιάζονται οὔτε γιὰ τὴν πίστη οὔτε γιὰ τὴν τιμὴ οὔτε γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Τὴν Ὀρθοδοξία μας σάν Ἕλληνες τὴν ὀφείλουμε στὸν Χριστό καὶ τοὺς ἁγίους Μάρτυρες καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας· καὶ τὴν ἐλευθερία μας τὴν ὀφείλουμε στοὺς ἥρωες τῆς Πατρίδας μας, πού ἔχυσαν τὸ αἷμα τους γιὰ μᾶς. Αὐτὴν τὴν ἁγία κληρονομιά ὀφείλουμε νὰ τὴν τιμήσουμε καὶ νὰ τὴν διατηρήσουμε καὶ ὄχι νὰ τὴν ἐξαφανίσουμε στίς μέρες μας. Εἶναι κρίμα νὰ χαθεῖ ἓνα τέτοιο ἔθνος! Καὶ βλέπουμε τώρα, ὅπως πρίν ἀρχίσει ἓνας πόλεμος στέλνουν ἀτομικὲς προσκλήσεις, ἔτσι καὶ ὁ Θεός μὲ ἀτομικὲς προσκλήσεις μαζεύει ἀνθρώπους γιὰ νὰ κρατηθεῖ κάτι καὶ νὰ σωθεῖ τὸ πλάσμα Του. Δέν θὰ ἀφήσει ὁ Θεός, ἀλλὰ πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε ἀνθρωπίνως καὶ γιὰ ὅ,τι δέν μποροῦμε νὰ κάνουμε ἀνθρωπίνως, νὰ κάνουμε προσευχὴ νὰ βοηθήσει ὁ Θεός.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη

(Β' Πέτρ. α', 10-19)

«**10**... ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαι ὑμῶν τὴν κλήσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταιστέ ποτε. **11** οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἵσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. **12** Διὸ οὐκ ἀμελήσω αἰεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδὼς καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀληθείας. **13** δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον ἐγὼ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, **14** εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. **15** σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἐξοδὸν τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. **16** οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γεννηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. **17** λαβὼν γὰρ παρὰ Θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαύδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα, **18** καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὅντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. **19** καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίροντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διανυγία καὶ φωσφόρος ἀρατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν».

* * *

Τό αποστολικό ανάγνωσμα της έορτής της Μεταμορφώσεως εἶναι παρμένο από τήν Β' Ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος μαζί μέ τόν Ἰάκωβο καί τόν Ἰωάννη ἔγινε αὐτόπτης μάρτυρας τοῦ θαύματος τῆς Μεταμορφώσεως. Μάλιστα ἐλκύστηκε τόσο πολύ ἀπό τό ὑπέρλαμπρο ἐκεῖνο θέαμα, ὥστε πρότεινε στόν Κύριο τήν παντοτεινή παραμονή στό ὄρος τῆς Μεταμορφώσεώς του. Στήν ἀρχή τῆς ἀποστολικῆς περικοπῆς

ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ζητεῖ νά στερεώσῃ τοὺς χριστιανοὺς στήν πίστη τους στόν Μεταμορφωθέντα Κύριο καί τοὺς παρακινεῖ σέ ἔντονη προσπάθεια γιά ἐνάρετη καί ἅγια ζωή, σέ μεταμόρφωση καί ἀλλαγὴ σύμφωνα μέ τήν κλήση καί ἐκλογὴ πού πῆραν ἀπό τόν Θεό Πατέρα. Αὐτό τό νόημα ἔχουν τά λόγια του «σπουδάσατε βεβαίαν τήν κλήσιν καί ἐκλογὴν ὑμῶν ποιεῖσθαι». Ὁ Χριστός, λέγει, σᾶς ἐδιάλεξε ἀνάμεσα ἀπό ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καί

σᾶς ἐκάλεσε στήν πίστη. Σᾶς κάλεσε ὅχι γιά τήν ἀξία καί τήν ἀρετή σας, ἀλλά γιά τήν πολλή του ἀγαθότητα καί εὐσπλαγχνία. Σᾶς ἄνοιξε τόν δρόμο τῆς πίστεως, σᾶς ἔδειξε τόν Μονογενῆ Υἱό Του καί σᾶς εἶπε: Αὐτός εἶναι ὁ Σωτήρας καί Λυτρωτής σας. Πιστεῦστε σ' Αὐτόν καί ἀκοῦτε μέ προσοχή καί ἐφαρμόζετε τίς ἐντολές του.

Ἐφ' ὅσον λοιπόν στερεωθείτε στήν πίστη καί ἐκλογή σας, τότε θά σᾶς μείνει ἀνοιχτή καί ἐλεύθερη ἡ εἴσοδος στήν αἰώνια βασιλεία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. «Πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τήν αἰώνιον βασιλείαν...». Ὅλα αὐτά ὅμως; ἡ κλήση καί ἐκλογή, ἡ πίστη, ἡ ἐπιμέλεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἡ πρόοδος στήν κατά Χριστόν ζωή, ἡ εἴσοδος στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι θέματα ὕψιστης σημασίας. Εἶναι τά καθαυτό ζητήματα πού πρέπει νά σᾶς ἀπασχολοῦν, νά τραβοῦν συνεχῶς τήν προσοχή σας καί νά ἀποτελοῦν τό κύριο μέλημα, τήν κύρια φροντίδα σας. Γι' αὐτό καί ἐγώ δέν θά παύσω ποτέ νά σᾶς ὑπενθυμίζω καί νά κρατῶ ζωηρή στή σκέψη σας τήν ὑψηλή κλήση καί τήν τιμητική ἐκλογή σας, νά γίνετε μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέλη τῆς Ἐκκλησίας Του, μέ προορισμό τήν κατάκτη-

ση τῆς ἀγιότητος καί τήν κληρονομία τῆς οὐράνιας βασιλείας.

Γνωρίζετε τήν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, γνωρίζετε καί τή ζωή Του, τό πῶς δηλαδή ἔζησεν ὁ Χριστός ὡς ἄνθρωπος πάνω στή γῆ καί πῶς πρέπει νά ζεῖτε ἐσεῖς. Εἶναι ὅμως τόσο πολλοί οἱ πειρασμοί τοῦ κόσμου, τά σκάνδαλα τῆς ζωῆς· εἶναι τόσο ἀπειλητική ἡ ἁμαρτία καί τόσο εὐκόλο τό νά παρασυρθεῖ κανεῖς στή διάπραξή της, ὥστε εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νά σᾶς ὑπενθυμίζει κάποιος τίς δωρεές τοῦ Θεοῦ ἀλλά καί τούς κινδύνους πού διατρέχετε σ' αὐτή τή ζωή, ὥστε νά εἴστε προσεκτικοί καί ἀσφαλισμένοι στόν δρόμο τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς ψυχῆς σας. Ἐχω λοιπόν, συνεχίζει ὁ Ἀπόστολος, καθῆκον, ὅσο ζῶ καί κινοῦμαι ἀνάμεσά σας νά σᾶς ὑπενθυμίζω μέ τά λόγια καί τίς ἐπιστολές μου τούς κινδύνους πού διατρέχετε καί νά διεγείρω τήν προσοχή σας στό μεγάλο θέμα τῆς σωτηρίας σας. Ἐπειδή δέ γνωρίζω ὅτι γρήγορα θά φύγω ἀπό τόν κόσμο αὐτό, γι' αὐτό καί ἐπιμένω καί ὑπενθυμίζω σέ ὅλους τήν κλήση πού σᾶς ἔκαμεν ὁ Θεός.

Κυριευμένος ὁ Ἀπόστολος ἀπό τή σκέψη καί τή φροντίδα τῆς μεγάλης κλήσης καί τῆς ἀποστολῆς τοῦ χριστιανοῦ, θέλει νά βρεῖ

τρόπους ώστε και μετά τον θάνατό του νά ἐνθυμούνται οἱ χριστιανοί τήν κλήση τους καί τήν ἀποστολή τους καί νά τηροῦν πιστά τή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό καί συνεχίζει: Ἐμεῖς οἱ Ἀπόστολοι σᾶς διδάξαμε τήν ἀλήθεια, τή μόνη καί μία ἀλήθεια· τή γνήσια καί ἀνόθευτη, γιατί γνωρίσαμε τόν Χριστό ἀπό κοντά. Γίναμε αὐτόπτες καί αὐτήκοοι, εἶδαμε μέ τά μάτια μας καί ἀκούσαμε μέ τά αὐτιά μας τή θεία διδασκαλία του, εἶδαμε τά ἔνδοξα θαύματά του, ἀπολαύσαμε τή Θεία Μεταμόρφωσή του. Σᾶς κηρύττουμε λοιπόν τήν ἀλήθεια καί σᾶς μεταδίδουμε τά μεγαλεῖα τῆς Θεότητάς του.

Εἵμαστε αὐτόπτες μάρτυρες τῶν μεγαλείων τῆς Θεότητάς Του. Εἵμασταν μαζί του στό ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐκεῖ στή Μεταμόρφωση ὁ Κύριος πῆρε ἀπό τόν Θεό Πατέρα τιμή καί δόξα, ὅταν ἀκούστηκε γι' αὐτόν ἀπό τήν ἔνδοξη μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ Πατέρα μιά τέτοια φωνή: Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στόν ὁποῖο ἐγώ εὐαρεστήθηκα, καί δι' αὐτοῦ ἀποφάσισα νά σώσω τόν κόσμο. Αὐτή τή θεία φωνή τήν ἀκούσαμε κι ἐμεῖς, ἀφοῦ εἵμασταν παρόντες στό ἅγιο ἐκεῖνο ὄρος. Αὐτή τή φωνή τήν ἐγκολπωθήκαμε, τήν πιστεύσαμε καί τή ζήσα-

με. Αὐτή τή φωνή σᾶς μεταδίδουμε τώρα· τή φωνή τοῦ οὐράνιου Πατέρα, πού διακηρύττει καί λέγει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Υἱός του ὁ ἀγαπητός, ὁ μοναδικός Σωτήρας καί Λυτρωτής τοῦ κόσμου.

* * *

Καλούμαστε λοιπόν κι ἐμεῖς νά ἀνταποκριθοῦμε στήν ἅγια κλήση πού μᾶς ἔκαμεν ὁ Θεός νά γίνουμε μέλη τοῦ Σώματός Του, τῆς Ἀγίας Του Ἐκκλησίας. Νά συνειδητοποιήσουμε τό μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς κλήσης καί νά φιλοτιμούμεθα νά εἵμαστε «εὐάρεστοι αὐτῷ» (Β' Κορ. ε', 9). Νά ἐπιδιώκουμε καί τή δική μας πνευματική μεταμόρφωση, πού δέν θά γίνει βέβαια μέ τίς δικές μας δυνάμεις, ἀλλά μέ τή Χάρη καί τή δύναμη Ἐκείνου ὁ ὁποῖος θά μᾶς ἐνισχύει στόν ἀγώνα τόν πνευματικό. Μέ τή χάρη καί τή δύναμή του θά νεκρώσουμε «τά μέλη ἡμῶν τά ἐπὶ τῆς γῆς» (Κολασ. γ', 5), τά πάθη καί τίς ἀδυναμίες μας καί θά ἐνδυθοῦμε τόν νέο ἄνθρωπο «τόν κατὰ Θεόν κτισθέντα» (Ἐφεσ. δ', 24), πού καλεῖται νά γίνει κληρονόμος τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ, τῆς αἰώνιας Βασιλείας Του (Ρωμ. η', 17).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΑΠΟΤΟΜΗΣ ΤΙΜΙΑΣ ΚΕΦΑΛΗΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Πρωτ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Μάρκ. στ', 14-30)

«**14** Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. **15** Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Ἡλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἷς τῶν προφητῶν. **16** Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης εἶπεν ὅτι Ὅρ ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. **17** Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδθησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. **18** Ἐλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. **19** Ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἠθέληεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. **20** Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουε. **21** Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γεγεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, **22** καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συναρακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἰτήσόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι. **23** Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι Ὁ ἐὰν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμῖσους τῆς βασιλείας μου. **24** Ἡ δὲ ἐξελθούσα εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. **25** Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἠτήσατο λέγουσα· Θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίδακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. **26** Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συναρακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. **27** Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. **28** Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίδακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. **29** Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ἤραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ. **30** Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν».

Ενα προκλητικό ψηφιδωτό ή κοινωνία μας σήμερα. Πληθωρικά αδιέξοδα. Κοινωνικές ανισότητες. Ρατσισμός. Μιά μοναξιά που πληγώνει. Ποικίλη και φθοροποιός τελικά αίχμαλωση.

Ο άνθρωπος βασανίζεται ανελήθτα. Η αξιοπρέπεια καταρρακώνεται. Ασυδοσία παντού. Ζητείται γιατρός. Ψυχών και σωμάτων. Για όλες τις κλήσεις. Όποιας ώρας.

Μας περικυκλώνει τρικυμισμός θανάτου. Ένα ανίερο παιχνίδι, που μάς αναστατώνει τη ζωή.

Αποτέλεσμα; Αποξενωθήκαμε από τις αξίες. Χάσαμε την επαφή με την πηγή της ζωής. Βουβάθηκαν οι κεραίες μας. Δεν παίρνουν πιά από τον ουρανό σήματα. Άστατος παραλογισμός της καθημερινότητας. Δυνάμεις διαλυτικές. Άγονες. Ο πόθος του ωραίου και του αληθινού μένει μετέωρος.

Χρειάζεται ένας γεωργός. Για μία (νέα) ανθοφορία. Ένα έργο που μόνο ο Ιωάννης ο Πρόδρομος μπορεί (ακόμη) ν' αναλάβει.

Έζησε με στερήσεις. Στην έρημιά. Καί τούτη, με τον ιδρώτα του ποτισμένη έδωσε, ναί, άνηθ. Καί βλαστάρια. Καί καρπούς.

Η κραυγή του («μετανοείτε») έφερε μία επανάσταση. Οδήγησε τον άνθρωπο στην (ελεύθερη) αλλαγή. Σε μία ζωή νέα. Αυτή της αλήθειας. Της γνησιότητας. Της απλότητας.

Ο Ιωάννης δεν έκαμε θαύματα. Η ζωή του όλη όμως ήταν ένα θαύμα διαρκείας.

Δίδασκε. Με τη ζωή του. Τη συμπεριφορά του. Τόν έλεγχο του. Δεν είναι εύκολο σήμερα κανείς νά ελέγξει τους

άλλους. Πολύ περισσότερο αν αυτοί είναι ήγεμόνες, βασιλείς.

Ο Ιωάννης τόλμησε. Έκανε αυτό που έπρεπε. Έπεσφράγισε μάλιστα τό έργο του με τη θυσία της ζωής του. Πολλοί, μετά απ' αυτό, έβλεπαν έφιάλτες.

Γιά τη γνησιότητα αγωνίστηκε. Τό ήφαιστιώδες έδαφος της εποχής του έγινε μετακινούμενο χαλί για όσους επέμεναν στά λάθη τους. Χάρασσε νέους δρόμους πνευματικούς. Λεωφόρους που οδηγούσαν στόν ουρανό.

Παράλληλα, προετοίμαζε τό έδαφος. Για τόν έρχομό Έκείνου.

Άρνήθηκε, αρχικά, νά βαπτίσει τόν Χριστό. Έγινε όμως μετά συνεργός Του. Συντείνει με τόν τρόπο Του.

Συμμετέχει στό σωτηριώδες έργο του Χριστού. Περίφημη είναι («έκείνον δει αύξάνειν, έμέ δέ έλαττοῦσθαι» Ιωάν. γ', 30) ή θέση του.

Ο Ιωάννης υποχωρεί. Μέχρι που έρχεται τό (γνωστό) τέλος του.

Σπουδή, λοιπόν, στόν Ιωάννη. Καί σήμερα, ναί, έχουμε τόσα νά κερδίσουμε.

Ἡ περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας, πὺν κράτησε σχεδὸν τέσσε-
 ρεις αἰῶνες, ἦταν γιὰ τὸν Ἑλληνισμό μιὰ ιδιαίτερα δύσκολη
 ἱστορικὴ περίοδος. Σ' ἐκεῖνα τὰ μαῦρα χρόνια, πὺν ὅλα “τὰ
 ’σκιαζε ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά”, κατὰ τὴ διατύπωση
 τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ Διονυσίου Σολωμοῦ, οἱ Ὁρθόδοξοι Ἑλλη-
 νες – Ρωμιοὶ βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μὲ τὸν πειρασμὸ τοῦ ἐξισλα-
 μισμοῦ, μὲ τοὺς διωγμούς, τὴν καταπίεση καὶ τὸ μαρτύριο, μὲ τὴν
 ἔλλειψη παιδείας, τὴν ἀγραμματοσύνη, τὴν ἄγνοια. Ἡ Ἐκκλησία σὰν
 φιλόστοργη μάνα, πὺν ἀγκαλιάζει προστατευτικὰ τὰ παιδιὰ της, καὶ

ΑΓΙΟΣ
 ΚΟΣΜΑΣ
 Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

“Ψυχὴ καὶ Χριστὸς
 σὰς χρειάζονται”

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
 Θεολόγου

ἡ ὀρθόδοξη πίστη καὶ ζωὴ ἦταν ἐκεῖνοι οἱ παράγοντες πὺν κράτη-
 σαν ὄρθιο τὸν Ἑλληνισμό σ' αὐτὴ τὴ μακραίωνη τραγικὴ ἱστορικὴ
 περίοδο, ὅσο κι ἂν διάφοροι στρατευμένοι “διανοοῦμενοι” ἐνοχλοῦνται
 ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀδιαμφισβήτητη ἀλήθεια καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν δια-
 γράφουν.

Ὁ Πανάγαθος Θεὸς δὲν ἄφησε οὔτε τότε τὰ παιδιὰ του στὸ ἔλε-

ος τῶν βαρβάρων κατακτητῶν. Τὰ προστάτευσε ποικιλοτρόπως μὲ τὴ χάρη καὶ τὸ ἔλεός Του. Τὸ πλῆθος τῶν νεομαρτύρων κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν μιὰ συνεχῆς τρανὴ ἀπόδειξη, ὅτι οἱ ἄλλοθρησκοὶ κατακτητὲς δὲν μπορούσαν μὲ κανένα βίαιο μέσο νὰ ὑποτάξουν τὶς ψυχὲς τῶν ὑποδούλων Ρωμιῶν. Δὲν ἦταν, ὅμως, μόνο τὸ πλῆθος τῶν νεομαρτύρων. Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς φωτισμένων Διδασκάλων τοῦ Γένους ἔδρασαν σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια, γιὰ νὰ κρατήσουν ζωντανὴ τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ ζωή, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ Ἱστορία. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς Διδασκάλους τοῦ Γένους ξεχωρίζουν οἱ φιλοκαλικοὶ Πατέρες τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ λεγόμενοι Κολλυβάδες, ποὺ κράτησαν ζωντανὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβιάς τὴν ἡσυχαστικὴ Παράδοση τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ἡσυχαστῶν Πατέρων τοῦ 14ου αἰῶνος. Νὰ ὑπενθυμίσουμε μονάχα μερικὰ χαρακτηριστικὰ ὀνόματα: Ἁγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, Ἁγ. Μακάριος Νοταρᾶς, Ἁγ. Ἀθανάσιος ὁ Πάριος καὶ τόσοι ἄλλοι.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, τοῦ ὁποίου τὴ μνήμη ἐορτάζουμε στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου, ἀνήκει τόσο στὴ χορεία τῶν νεομαρτύρων, ὅσο καὶ

στὴ χορεία τῶν φιλοκαλικῶν Πατέρων, τῶν φωτισμένων Διδασκάλων τοῦ Γένους. Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν τιμᾷ ὡς Ἰσαπόστολο καὶ ὡς Ἱερομάρτυρα. Ὑπῆρξε ὄντως μιὰ φωτεινὴ ἀποστολικὴ φυσιογνωμία τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, ἱεραπόστολος καὶ ἐθναπόστολος, ὁ ὁποῖος σφράγισε τὸ ἀσύλληπτο σὲ ἔκταση καὶ ποιότητα ἀποστολικό του ἔργο μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του. Ὑπῆρξε ἀκόμη θεοφώτιστος Προφήτης τοῦ Γένους, ἀλλὰ καὶ θαυματουργὸς Ἅγιος. Κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου γιὰ εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια περιόδευε ἀνάμεσα στοὺς ὑπόδουλους ἐλληνικοὺς πληθυσμοὺς (τουρκοκρατούμενους, ἀλλὰ καὶ φραγκοκρατούμενους) καὶ δίδασκε, νουθετοῦσε, στήριζε, παρηγοροῦσε. Ὁ σκοπὸς του, ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὴ συνέχεια, δὲν ἦταν νὰ ξεσηκώσει τοὺς ὑπόδουλους Ἑλλήνες ἐναντίον τοῦ κατακτητῆ, γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἐθνικὴ τους ἐλευθερία, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσει στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ, νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ γίνουν ζωντανὰ μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κερδίσουν τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία, τὴν πνευματικὴ ἐλευθερία ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὶς ἁμαρτίες.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πατροκοσμᾶ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἦταν ἀπαύγασμα

του φωτισμοῦ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, δὲν ἀφοροῦσε μόνο στὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας. Ἦταν καὶ παραμένει πάντοτε ἐπίκαιρο. Ἰδιαίτερα στὴν τόσο δύσκολη καὶ μπερδεμένη ἐποχή μας ὁ λόγος του εἶναι ἄκρως ἐπίκαιρος. Μπορεῖ νὰ μὴν ζοῦμε σήμερα σὲ δεδομένα Τουρκοκρατίας ἢ Φραγκοκρατίας, μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει σήμερα ἡ ἔλλειψη κοσμικῆς παιδείας ποὺ ὑπῆρχε τότε, ζοῦμε ὅμως στὰ δεδομένα μιᾶς ἄλλης μεταμοντέρνας σκλαβιάς καὶ ὑποδούλωσης, χειρότερης ἴσως ἀπὸ τὴν Τουρκοκρατία καὶ τὴ Φραγκοκρατία, καὶ πάσχουμε ἀπὸ φοβερὴ ἔλλειψη ἀληθινῆς παιδείας, ἐκκλησιαστικῆς παιδείας. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἡ ἀθεΐα, οἱ λογιῶν λογιῶν αἰρέσεις καὶ οἱ λοιπὲς παραχαράξεις τῆς χριστιανικῆς πίστεως, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ κοσμικὸ, ὑλιστικὸ, καταναλωτικὸ - εἰδωλολατρικὸ πνεῦμα, ποὺ ἔχει ἀλώσει τὰ πάντα· τὸ φοβερὸ σαράκι τῆς ἐκκοσμίκευσης, ποὺ ἀπειλεῖ ἐν πολλοῖς καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς καταγόταν ἀπὸ τὴν Αἰτωλία, γι' αὐτὸ καὶ ἀποκαλεῖται Αἰτωλός. Γεννήθηκε στὸ χωριὸ Μέγα Δένδρο τῆς Αἰτωλοακαρνανίας τὸ ἔτος 1714 μ.Χ. καὶ τὸ κοσμικὸ τοῦ ὄνομα ἦταν Κώνστας. Σὲ ἡλικία 35 χρόνων (1749)

μετέβη γιὰ σπουδὲς στὴ Μονὴ Βατοπαιδίου στὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅπου λειτουργοῦσε τότε ἡ περίφημη Ἀθωνιάδα Σχολή. Ἀπόδειξη τῆς ἰδιαίτερης ἀκμῆς τῆς Ἀθωνιάδας Σχολῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦταν τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὸ 1752 τὴ διηύθηγε καὶ δίδασκε σ' αὐτὴν ὁ πολὺς Εὐγένιος Βούλγαρης. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν σπουδῶν του (1759), ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς μεταβαίνει στὴ Μονὴ Φιλοθέου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὅπου κεῖται μοναχὸς καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα Κοσμᾶς. Σύντομα γίνεται ἱερομόναχος, ἡ καρδιά του ὅμως φλέγεται κυριολεκτικὰ γιὰ τὴν ἱεραποστολή. Ἡ βαθεῖα ταπείνωσή του, ὡστόσο, δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ κάνει ἀπὸ μόνος του κάποιο βῆμα, ὅσο κι ἂν ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς του βοᾷ. Ἀρχίζει τὴν ἱεραποστολική του δρᾶση μόνο ἀφοῦ ἐξασφαλίζει τὴν εὐλογία τῶν πνευματικῶν του πατέρων στὸ Ἅγιον Ὅρος, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Διδασκάλων τῆς Κων/πόλεως. Ἐλαβε μάλιστα ἔγγραφη ἄδεια γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ τοῦ ἔργο ἀπὸ τὸν τότε Πατριαρχεῦοντα Σεραφεῖμ τὸν ἐκ Δελβίνου, ἐνῶ ἀργότερα ἔλαβε νέα ἄδεια καὶ εὐλογία ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Σωφρόνιο.

Μὲ ἐπίσημη, λοιπόν, ἄδεια καὶ εὐλογία ἀρχίζει τὸ ἱεραποστολικό

του ἔργο, πὺ διήρκεσε, ὅπως ἀναφέραμε, εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια. Ἐκανε τρεῖς ἱεραποστολικές περιοδεῖς σὲ ὅλη τὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα (τουρκοκρατούμενη καὶ φραγκοκρατούμενη), ἀλλὰ καὶ στὴ Βόρεια Ἡπειρο (τὴν ἀρχαία Ἰλλυρία), ὅπου τελικὰ μαρτύρησε. Πῶς κατάφερε νὰ ἐπιβιώσει διεξάγοντας τέτοιο κοσμογονικὸ ἔργο γιὰ δύο ὀλόκληρες δεκαετίες; Ἐπιδεικνύοντας μεγάλο σεβασμὸ ἀπέναντι στὶς ἀρχές καὶ ἐξουσίες τῆς ἐποχῆς τους, τόσο τῆς ἐκκλησιαστικές (Πατριάρχες, Ἀρχιερεῖς) ὅσο καὶ τῆς κοσμικῆς (ὀθωμανικῆς καὶ φραγκικῆς).

Λόγῳ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, πὺ προσέτρεχε ν' ἀκούσει τὸ κήρυγμά του, δίδασκε πάντοτε σὲ ὑπαίθριους χώρους. Κατασκεύαζε πρῶτα ἓνα μεγάλο ξύλινο σταυρό, τὸν ὁποῖο ἔστηνε ἐκεῖ ὅπου θὰ γινόταν ἡ διδασκαλία. Τοποθετοῦσε ἐπίσης ἓνα σκαμνί, πάνω στὸ ὁποῖο ἀνέβαινε καὶ δίδασκε. Τὸ σκαμνὶ τὸ ἔπαιρνε μαζί του ἀπὸ τὸν ἓνα τόπο στὸν ἄλλο, τὸν ξύλινο σταυρὸ ὅμως τὸν ἄφηνε γιὰ νὰ θυμῶνται οἱ ἐκεῖ Χριστιανοὶ τὸ κήρυγμά του. Ἡ διδασκαλία του ἦταν ἔκφραση καὶ ξεχείλισμα ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ βαθεῖας ταπείνωσης. “Διδάσκω τοὺς ἀδελφούς μου τὸ κατὰ δύναμιν”, συνήθιζε νὰ

λέει, “ὄχι ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς ἀδελφός· διδάσκαλος μόνον ὁ Χριστός μας εἶνε” (Διδαχὴ Α').

Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ του καὶ ἡ διδασκαλία του κινεῖται σαφέστατα στὴ λογικὴ τοῦ σταυροῦ, στὴ λογικὴ δηλαδὴ τῆς θυσίας καὶ τοῦ μαρτυρίου. Ὁ σταυρὸς πὺ ἔστηνε σὲ κάθε τόπο ὅπου δίδασκε ἦταν μιὰ συνεχῆς ὑπενθύμιση τοῦ θανάτου, ἦταν μιὰ ἀδιάκοπη αἴσθησις τοῦ μαρτυρίου. Τονίζοντας στοὺς Χριστιανούς ὅτι δὲν εἶχε ἀπολύτως τίποτα δικό του, προσέθετε ὅτι καὶ τὸ σκαμνὶ πὺ κουβαλοῦσε μαζί του δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ εἰκόνα τοῦ τάφου του. “Καὶ τὸ σκαμνὶ ὁποῦ ἔχω ἰδικόν σας εἶνε, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὸν τάφον μου” (Διδαχὴ Α'). Ἡ αἴσθησις καὶ ὁ πόθος τοῦ μαρτυρίου εἶχαν τέτοια δύναμη μέσα του, ὥστε ἔλεγε: “Τὸν Χριστὸ μας παρακαλῶ νὰ μὲ ἀξιῶσι νὰ χύσω καὶ ἐγὼ τὸ αἷμα μου διὰ τὴν ἀγάπην του, καθὼς τὸ ἔχυσεν καὶ Ἐκεῖνος διὰ τὴν ἀγάπην μου” (Διδαχὴ Α').

Μιὰ βασικὴ παράμετρος τοῦ ὅλου ἀναγεννητικοῦ τοῦ ἔργου ἦταν ἡ μεγάλη σημασία πὺ ἀπέδιδε στὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ στὴν ἐν γένει μόρφωση, ἀλλὰ καὶ στὴ δημιουργία σὲ κάθε τόπο πὺ ἐπισκεπτόταν ἑλληνικῶν σχολείων. Μὲ δικές του ἐνέργειες κτίστηκαν

210 ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἄλλα 1100 κατώτερα σχολεῖα. “Ένας αὐτὸς ἀνεπλήρωσε τὴν ἔλλειψιν Ὑπουργείου Παιδείας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Τουρκοκρατίας”, σημειώνει ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Φλωρίνης Αὐγουστῖνος στὸ μνημειῶδες βιβλίο του γιὰ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό. “Χωρὶς τὸ σχολεῖον περιπατοῦμεν εἰς τὸ σκότος” (Διδαχὴ Α’), ἔλεγε ὁ Ἅγιος μὲ νόημα. “Δὲν βλέπετε ὅτι ἀγρίωσε τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἐγίναμεν ὡσὰν θηρία;” (Διδαχὴ Β’). “Καλύτερον, ἀδελφέ μου, νὰ ἔχῃς ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς τὴν χώραν σου, παρὰ νὰ ἔχῃς βρύσες καὶ ποτάμια· καὶ ὡσὰν μάθῃς τὸ παιδί σου γράμματα, τότε λέγεται ἄνθρωπος” (Διδαχὴ Ε’).

Μὴ διανοηθεῖ κανεὶς νὰ σκεφθεῖ, βεβαίως, ὅτι στόχος τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἦταν ἀπλῶς ν’ ἀνοίγουν σχολεῖα, γιὰ νὰ μαθαίνουν οἱ Ἕλληνες κοσμικὰ μονάχα γράμματα. Στόχος του ἦταν νὰ μαθαίνουν οἱ Ἕλληνες γράμματα ποὺ νὰ τοὺς ὀδηγοῦν στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ, γράμματα ποὺ νὰ ἀποβλέπουν στὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου. “Τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰς ἐκκλησίας· τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰ μοναστήρια” (Διδαχὴ Ε’), τόνιζε μὲ ἔμφαση. “Διότι ἀπὸ τὸ σχολεῖον μανθάνομεν τί εἶνε Θεός, τί εἶνε Ἁγία Τριάς, τί εἶνε Ἄγγελοι, δαίμονες, παράδεισος, κόλασις, ἀρετὴ, κακία· τί εἶνε ψυχὴ, σῶμα ...” (Διδαχὴ Α’). Πόσο ἐπίκαιρος εἶναι σήμερα ὁ λόγος τοῦ Πατροκοσμᾶ! Σὲ μιὰ ἀλλοπρόσαλλη ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία πασχίζουν μὲ νύχια καὶ μὲ δόντια κάποιοι δῆθεν “φωτισμένοι” καὶ κάποιοι δῆθεν “εἰδήμονες” νὰ βγάλουν ἔξω ἀπὸ

τὰ σχολεῖα μας ὅ,τι θυμίζει Ἐκκλησία, ὅ,τι θυμίζει Χριστό, ὅ,τι θυμίζει ὀρθόδοξη πίστη καὶ ζωὴ.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς προέτρεπε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐξομολογοῦνται καὶ νὰ κοινωνοῦν συχνά, νὰ νηστεύουν καὶ νὰ προσεύχονται. “Ὅσον ἐξομολογεῖται ὁ ἄνθρωπος, νηστεύει καὶ προσεύχεται, τόσον κατακαίεται

καὶ φεύγει ὁ διάβολος” (Διδαχὴ Α’). Συμβούλευε τοὺς ἱερεῖς νὰ λειτουργοῦν, ἂν ἦταν δυνατόν, καθημερινά. “Νὰ βάνητε τοὺς ἱερεῖς νὰ λειτουργοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κάθε ἡμέραν, διὰ νὰ εὐλογῇται ἡ χώρα σας” (Διδαχὴ Η’). Συνιστοῦσε στὸν λαὸ τὴν εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ: “Σὰς συμβουλεύω νὰ κάμετε ἀπὸ ἓνα κομβολόγι μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ νὰ τὸ κρατῆτε μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι, καὶ μὲ τὸ δεξιὸ νὰ κάμνετε τὸν σταυρόν σας καὶ νὰ λέγετε: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Ὡς καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, διὰ τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλον σου” (Διδαχὴ Γ’). Φρόντισε ἀκόμη νὰ φτιαχτοῦν κολυμβήθρες καὶ νὰ σταλοῦν σὲ ὅλα τὰ χωριὰ ποὺ δὲν εἶχαν, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τελεῖται σωστὰ τὸ Μυστήριον τῆς Βαπτίσεως.

Ἡ ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν ἡ ἐποχὴ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ, ἡ ἐποχὴ ποὺ στὴν Εὐρώπη κυκλοφοροῦσαν διάφορες ἀθεϊστικὲς θεωρίες, ποὺ ἀποτελοῦσαν θανάσιμο κίνδυνον καὶ γιὰ τοὺς ὑπόδουλους Ρωμιοὺς. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς δὲν ἦταν σὲ καμιά περίπτωση ἓνας λόγιος Διαφωτιστής. Ἦταν ἓνας ἀληθινὸς Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ στὴ δύσκολη ἐποχὴ του,

ἓνας αὐθεντικὸς κρίκος στὴν ἀδιάσπαστη ἀλυσίδα τῆς ζωντανῆς προφητικῆς, ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς Παραδόσεως. Ὁ λόγος τοῦ ἐπ’ αὐτοῦ ἦταν σαφέστατος: “Ἀφῆνομεν λοιπόν, ἀδελφοί μου, τὰς φλυαρίας τῶν ἀσεβῶν, τῶν αἰρετικῶν, τῶν ἀθέων, καὶ λέγομεν μόνον ὅσα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐφώτισε τοὺς ἁγίους Προφῆτας, Ἀποστόλους καὶ Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μᾶς ἔγραψαν ...” (Διδαχὴ Α’).

Μιὰ ἄλλη βασικὴ παράμετρος τοῦ ἱεραποστολικοῦ τοῦ ἔργου, ἐξίσου ἐπίκαιρη στὴν ἐκκοσμικευμένη ἐποχὴ μας ποὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ μαμωνᾶ, ἦταν ἡ προσπάθειά του νὰ καταργήσῃ τὰ παζάρια τῆς Κυριακῆς καὶ νὰ τὰ μεταφέρει στὸ Σάββατο. Μὲ προφητικὸ ζῆλο ἔλεγε στοὺς Χριστιανούς: “Εκεῖνο τὸ κέρδος ὁποῦ γίνεται τὴν Κυριακὴν εἶνε ἀφωρισμένο καὶ κατηραμένο, καὶ βάνετε φωτιά καὶ κατάρα εἰς τὸ σπίτι σας καὶ ὅχι εὐλογίαν” (Διδαχὴ Δ’). Αὐτὴ ἡ προσπάθεια τοῦ Ἁγίου, ὅπως ἦταν φυσικὸ καὶ ἀναμενόμενο, προκάλεσε τὸ μίσος τῶν Ἑβραίων, ποὺ ἔπαθαν ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς οἰκονομικὴ καταστροφή. Ὁ Ἅγιος Κοσμάς, ἐνῶ μέχρις ἐνὸς σημείου τῆς ἱεραποστολικῆς του δράσεως ποτὲ δὲν εἶπε ἀρνητικὸ λόγο γιὰ

τοὺς Ἑβραίους, ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ μετὰ ἄρχισε νὰ τοὺς κατηγορεῖ γιὰ τὸ μῖσος τοὺς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ ἀπαρχὴ τοῦ τέλους γιὰ τὸν Ἅγιο.

Οἱ Ἑβραῖοι δωροδόκησαν τὸν Κούρτ Πασᾶ, πού εἶχε τὴν ἔδρα του στὸ Μπεράτι τῆς Βορείου Ἡπείρου, μὲ σκοπὸ νὰ θανατώσει τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ, ὅπως καὶ πράγματι ἔγινε. Ὁ Ἅγιος προεῖδε τὸ μαρτυρικό του τέλος καὶ δέχθηκε μὲ χαρὰ τὴν ἀπόφαση γιὰ θανάτωσή του, ἀφοῦ ὅλη ἡ ζωὴ του, ὅπως εἶδαμε, ἦταν μιὰ πορεία πρὸς τὸ μαρτύριο, τὸ ὁποῖο τόσο ποθοῦσε. Ὅταν οἱ δῆμιοι τὸν ὁδήγησαν στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου του, στὸ χωριὸ Κολικόντασι τῆς Βορείου Ἡπείρου, γονάτισε, προσευχήθηκε θερμά, σηκώθηκε καὶ εὐλόγησε τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα καὶ παραδόθηκε χωρὶς καμιὰ ἀντίσταση. Ἦταν ἡ 24ῃ Αὐγούστου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1779 καὶ ὁ Ἅγιος ἦταν μόλις 65 χρόνων. Τὸ Τίμιο Λείψανό του τὸ ἔριξαν οἱ δῆμοί του σ' ἓνα ποτάμι μὲ μιὰ μεγάλη πέτρα στὸν λαιμό. Τρεῖς μέρες ἀργότερα τὸ βρῆκε ἓνας εὐλαβὴς ἱερέας νὰ στέκεται πάνω στὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ σὰν νὰ ἦταν ζωντανό. Ὁ Κούρτ Πασᾶς μετανόησε, βεβαίως, γιὰ τὴν ἄδικη καὶ βάρβαρη πράξή του, ἦταν ὅμως πλέον ἀργά.

Σὲ μεταγενέστερο στάδιο, μὲ προσταγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὁ ὁποῖος ἰδιαιτέρως τὸν εὐλαβεῖτο καὶ τὸν τιμοῦσε ὡς Ἅγιο, ἔγινε ἀνακομιδὴ τοῦ Τιμίου Λειψάνου του καὶ κτίστηκε Μοναστήρι ἐπ' ὀνόματί του. Ἡ Τιμία Κάρα τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ εὐρισκόταν μέχρι τὸν θάνατο τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ στὸ σαράι του στὰ Ἰωάννινα ὑπὸ τὴν εὐθύνη τῆς συζύγου του Βασιλικῆς, ἡ ὁποία, νὰ ὑπενθυμίσουμε ἐν προκειμένῳ, παρέμεινε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς της Ὁρθόδοξη Χριστιανή. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, μάλιστα, ὅταν βρέθηκε σὲ ὥρα μεγάλης ἀνάγκης, ὅταν ἦταν δηλαδὴ πολιορκημένος ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Χουρσίτ Πασᾶ, διέταξε καὶ λιτανεύτηκε ἡ Τιμία Κάρα τοῦ Ἀγίου.

Θὰ κλείσουμε αὐτὴ τὴν ἀναφορά μας στὸν Ἱερομάρτυρα καὶ Ἰσαπόστολο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό, τὸν φωτισμένο Διδάσκαλο καὶ τὸν θεοφώτιστο Προφήτη τοῦ Γένους, μὲ ἓνα λόγο του διαχρονικὸ καὶ ἄκρως ἐπίκαιρο: “Τὸ κορμί σας ἄς τὸ καύσουν, ἄς τὸ τηγανίσουν· τὰ πράγματά σας ἄς σᾶς τὰ πάρουν· μὴ σᾶς μέλλει· δώσατέ τα· δὲν εἶνε ἰδικά σας. Ψυχὴ καὶ Χριστὸς σᾶς χρειάζονται. Αὐτὰ τὰ δύο ὅλος ὁ κόσμος νὰ πέση, δὲν ἡμπορεῖ νὰ σᾶς τὰ πάρη, ἐκτὸς καὶ τὰ δώσετε μὲ τὸ θέλημά σας” (Διδαχὴ Δ’).

*Τό Ἅγιον Πνεῦμα
τὴν ἡμέρα
τῆς Πεντηκοστῆς,
κατὰ τὴ διδασκαλία
τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου*

Σάββα Παρῇ
Θεολόγου

Μέσα στό συγγραφικό ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἡ ἀναφορά του στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Πεντηκοστή καὶ ἰδιαίτερα στὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὴν Ἐκκλησία. Γράφει σχετικά: «Τῇ ἐξῆς δέ τὴν μεγάλη καὶ περιφανῇ ἀγίαν Πεντηκοστήν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθοδὸν ἐορτάσωμεν· ἐνθέως οὗ τῆς παρακλήσεως καὶ ἐπιφανύσεως καὶ καρπώσεως, κατα-

ξιῶσαι ἡμᾶς ὡς παράκλητος ἄλλος, ἐνδημήσας μετὰ Χριστόν κατὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ἐκείνου φωνήν, τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος δυναστεία θεϊκῇ...»¹. Ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν Ἀνάληψή Του στοὺς οὐρανοὺς, σύμφωνα μὲ τὴ βεβαίωσή Του στοὺς Μαθητές· «συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Ἐάν γάρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐάν δέ ἐγὼ πορευθῶ, πέμψω αὐτόν πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος

1. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε΄*, Περί τῶν ἐπτὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων 3, 202-207, σ. 287.

ἐλέγξει τόν κόσμον περί ἀμαρτίας καί περί δικαιοσύνης καί περί κρίσεως»², ἔστειλε τήν πεντηκοστή ἡμέρα ἀπό τήν Ἀνάστασή Του καί τή δεκάτη ἀπό τήν Ἀνάληψή Του, τό Ἅγιον Πνεῦμα, «τό πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρά τοῦ πατρός

ἐκπορεύεται»³, τό ὁποῖο ἐπεδήμησε στήν Ἐκκλησία «καί ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου». Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «ἤρδευσε καί ἐπότισε πάσαν τήν οἰκουμένην τῆς θεογνωσίας τά νάματα καί τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τό σωτήριον κήρυγμα»⁴. Ὅπως μέ τή σάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου, τή θαυμαστή δράση του, τό ἐκούσιο πάθος, τήν Ἀνάστασι καί τήν Ἀνάληψη ἡ θεία Χάρις φωτίσε τούς πιστούς, ἔτσι καί μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπεδήμησε στόν κόσμο γιά νά τούς σώσει⁵.

Ὅ,τι ἔκανε ὁ Χριστός κατά τήν παρουσία του στή γῆ γιά νά σώσει τόν ἄνθρωπο, γίνεται ξανά ἐνεργητικά παρόν μέσα στήν Ἐκκλησία μέ τή χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁶. Συγκεκριμένα, μετά τό ἀνακαινιστικό καί θεωτικό ἔργο τοῦ Χριστοῦ

2. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Β'*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, 15, 1, σ. 269.

3. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε'*, Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν, 24-25, σ. 323.

4. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Γ'*, Πανηγυρική Α', 29, 33, σ. 526.

5. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Β'*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, 16, 1, σ. 273.

6. Βλ. Παναγιώτῃ Νέλλα, *Ζῶον θεούμενον*, «Προοπτικές γιά μία ὀρθόδοξη κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου», ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα ³1995, σ. 161.

εἶναι αὐτό πού μυσταγωγεῖ τίς δωρεές Αὐτοῦ, δρᾷ ἐντός τῆς Ἐκκλησίας καί οἰκοδομεῖ τό «σῶμα τοῦ Χριστοῦ»⁷. Ἀπό τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καί ἔκτοτε, τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅπως τονίζει ὁ ἱερός Νεόφυτος, διαμένει στήν Ἐκκλησία μέχρι τή συντέλεια τοῦ κόσμου· «διό καί ὁ δεσπότης αὐτοῖς ἐνεφανίσθη καί παράκλητον ἄλλον αὐτοῖς ἐξαπέστειλεν, ὡς ὑπέσχετο, ἵνα μένη μετ' αὐτῶν εἰς τόν αἰῶνα...»⁸. Παραμένει δέ γιά νά τήν συγκροτήσει, νά τήν ὁδηγήσει «εἰς πάσαν τήν ἀλήθειαν» καί γιά νά ἀναγγεῖλει στό μέλη της «τά ἐρχόμενα» νά συμβοῦν⁹.

Τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὁ ἐρχομός Του ἦταν κάτι σάν «ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας» καί ἡ ὁρατή παρουσία Του ἦταν ὡς «γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός», τό Ὅποῖον «ἐκάθισε τέ ἐφ' ἓνα

ἕκαστον αὐτῶν (τῶν μαθητῶν)» (Πράξ. 2, 3-4). Ὁ ἅγιος Νεόφυτος διδάσκει: «Καί ἐμαρτύρησεν ἤδη ἐν γλώσσαις πυρίναις περί Χριστοῦ ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῶν γλωσσῶν, ἐν πλήθει τεράτων καί θεοσημειῶν “ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς” καί ἐζώγησε πάμπολλα πλήθη ἐθνῶν ἐκ παντοίων φυλῶν καί γλωσσῶν»¹⁰. Οἱ ἀπλοί, ἀμαθεῖς, φοβισμένοι μαθητές τοῦ Χριστοῦ μεταμορφώθηκαν μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σέ θαρραλέους κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε κατά τόν Παφηνό ἐρμηίτη «φωτισθῆναι πρός πίστιν ὀρθήν πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τόν κόσμον»¹¹. Περαιτέρω, τό Ἅγιον Πνεῦμα ὡς πηγὴ χαρισμάτων, θεία δύναμη καί θεία ἐνέργεια δημιουργήσε μία ἐνότητα μέσα στήν ἱστορία μέ τήν ἀποδοχή τῆς ποικιλίας γλωσσῶν καί πολιτισμῶν¹². Μπῆκαν ἔτσι

7. Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη, *Παλαμικά*, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 55.

8. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Β'*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, 25, 1, σ. 311-312.

9. Βλ. Βασιλείου Α. Τσίγκου, *Θέματα Δογματικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 338-339.

10. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε'*, Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν, 30-34, σ. 323.

11. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Β'*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, 15, 2, σ. 270.

12. Βλ. Ἀγγελικῆς Καλφαπαναγιώτου-Ἀλεξανδρίδου, «Ἡ σημασιολογικὴ ἐξέλι-

τά θεμέλια τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας, πού μέ τό ἔργο της, ἄρχισε σταδιακά νά ἀγιάζει καί νά μεταμορφώνει τούς ἀνθρώπους καί τήν ἱστορία τοῦ κόσμου. Λέει, μέ σαφήνεια, ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὅτι μέ τήν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «διορθώθησαν ἐξ εἰδωλομανείας πρός θεογνωσίαν ἀνθρωποι καί τῇ σοφία, ἥτοι τῷ Χριστῷ, ἐσώθησαν οἱ πιστεύσαντες ἀνθρωποι»¹³.

Ἄρα, ἡ ἔλευση, λοιπόν, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στόν κόσμο τήν εὐλογημένη ἐκείνη ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, στό ὑπερῶο τῆς Ἱερουσαλήμ¹⁴ σήμανε μία νέα ἐποχή γιά τήν πορεία τοῦ κόσμου καί τήν ἱστορία τῆς σωτη-

ρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι ὁ Χριστός ἔχοντας συμφιλίωσε τόν Πατέρα του μέ τήν ἀνθρώπινη φύση μας, μᾶς ἔστειλε ἀμέσως ὡς «δῶρον» αὐτῆς τῆς «καταλλαγῆς» τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό ὁποῖο στή συνέχεια διαμοιράζει τά «δῶρα» πού εἶναι τά χαρίσματά του, γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους¹⁵. Ἐπομένως, ἡ παρουσία καί τό ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἡ παρακαταθήκη, ἡ βαρύτιμη κληρονομιά τοῦ Χριστοῦ στήν Ἐκκλησία. Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἐπιβεβαιώνει αὐτή τήν ἀλήθεια ὅταν ἀναφέρει ὅτι· «ὡς πνεῦμα ἀληθείας, τήν ἀλήθειαν περί τῆς ἀληθείας (ἥτοι Χριστοῦ) μαρτυρήσει»¹⁶.

ξη τῆς ἔννοιᾳς πνεῦμα στήν ἐλληνική γλώσσα», Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου μέ θέμα τό Ἅγιον Πνεῦμα, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 303.

13. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε'*, Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν, 141-144, σ. 327.

14. Πράξ. 2, 1.

15. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε'*, Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν, 302-308, σ. 333. Βλ. περισσότερα Βασιλείου Α. Τσίγκου, *Θέματα Δογματικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, ὅ.π., σ. 339.

16. Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Ε'*, Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί εἰς τήν ἁγίαν Πεντηκοστήν, 28-30, σ. 323.

Πρωτ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίνου
Θεολόγου

Ἐν τῷ Γεροντικῷ

Ὁ Ἀββάς Ἀντώνιος εἶπεν ὅτι ὁ Θεός δέν ἐξαπολύει σ' αὐτήν τή γενιά τούς πολέμους μέ τήν ἴδια σφοδρότητα, πού τούς ἐξαπέλυε στούς ἀρχαίους· διότι γνωρίζει ὅτι οἱ σημερινοί ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατοι καί δέν ἀντέχουν.

Ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὑποτακτικός τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνα, ρώτησε τόν Ἀββᾶ Ποιμένα:

Τί νά κάνω, πού οἱ δαίμονες μέ πολεμοῦν σφοδρά;

Σέ πολεμοῦν οἱ δαίμονες; ἀπάντησεν ὁ Γέρων· δέν πολεμοῦν μαζί μας ἐφ' ὅσον κάνουμε τά θελήματά μας· διότι τά θελήματά μας ἔγιναν δαίμονες καί αὐτά εἶναι πού μᾶς στενοχωροῦν, γιά νά τά ἱκανοποιήσουμε· ἐάν θέλεις νά μάθεις μέ ποιούς πολέμησαν οἱ δαίμονες, μάθε ὅτι πολέμησαν

μέ τόν Μωυσῆ καί τούς ὁμοίους του.

Ἕνας ἀδελφός ρώτησε τόν Ἀββᾶ Παμβῶ:

Γιατί μέ ἐμποδίζουν οἱ δαίμονες νά κάνω τό ἀγαθό πρὸς τόν πλησίον μου;

Νά μήν λέγεις ἔτσι, ἀπάντησε ὁ Γέρων· διαφορετικά κάνεις ψεύτη τόν Θεό. Προτιμότερο νά λές: Καθόλου δέ θέλω νά κάμω καλό στόν ἄλλο. Διότι ὁ Θεός προγνορίζοντας τήν πονηρία μας εἶπε στήν Ἀγία Γραφή «Σᾶς ἔδωσα τή δύναμη νά πατάτε ἐπάνω σέ φίδια καί σκορπιούς, καί πάνω σέ ὅλη τή δύναμη τοῦ ἐχθροῦ».

Τοῦ Ἀββᾶ Κασσιανοῦ

Ὁ Ἀββάς Σερίνος εἶπε ὅτι δέν διεγείρουν ὅλοι μαζί οἱ δαίμονες συγχρόνως ὅλα τά πάθη εἰς τούς

1. Εὐεργετινός, Τόμος Α', ἔκδοση Ματθαίου Λαγγῆ, Ἀθήνα 1996, σελ. 633.

άνθρώπους, αλλά τό κάθε πάθος ἔχει τό εἰδικό καί ὀρισμένο πονηρό πνεῦμα, πού ἐμπνέει τό ἀντίστοιχο πάθος στούς ἀνθρώπους.

Ἄλλα δηλαδή πονηρά πνεύματα εὐχαριστοῦνται μέ τίς ἀκαθαρσίες καί τούς ρύπους καί τίς δυσωδίες τῶν ἡδονῶν, ἄλλα πάλι, μέ τίς βλασφημίες, ἄλλα χαίρονται μέ τήν ὀργή καί τή μανία, ἄλλα μέ τή λύπη, ἄλλα μέ τήν κενοδοξία, ἄλλα μέ τήν ὑπερηφάνεια. Καί κάθε ἓνα ἀπό αὐτά τά πονηρά πνεύματα προτιμᾷ νά ὑποβάλλει συνεχῶς τό πάθος ἐκεῖνο, πού βλέπει ὅτι ἡ ψυχή τό δέχεται εὐχαρίστως.

Ἐπίσης, δέν παρενοχλοῦν ὅλους τούς ἀνθρώπους κατὰ τόν ἴδιο τρόπο, οὔτε καί σπέρνουν ὁμοια τήν κακία τους σέ ὅλους, ἀλλά διαφορετικά καί ἀνάλογα τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, πού παρουσιάζουν οἱ περιστάσεις, τά πρό-

σωπα καί οἱ τόποι· μεταξύ τους τά πονηρά πνεύματα ἤ συνεργάζονται ἤ συνήθως τό ἓνα παραχωρεῖ τή σειρά του στό ἄλλο, χωρίς ὅμως, νά παρατηρεῖται συμφωνία καί τάξη στίς μεταξύ τους σχέσεις. Διότι, ὅπως λέει τό ρητό, «θά ἀναζητήσεις στούς κακοῦς τή σύνεση καί δέν θά τήν βρεῖς· καί οἱ ἐχθροί μας εἶναι ἀνόητοι». Παρά ταῦτα ὁμονοοῦν, κάπως, μεταξύ τους, κατὰ τή διεξαγωγή τοῦ πολέμου τους, ἐναντίον μας, ὅταν παραχωροῦν, τίς εὐκαιρίες καί τούς τόπους τῆς διέγερσης τῶν παθῶν. Διότι κανεῖς δέν εἶναι δυνατόν τήν ἴδια στιγμή νά ἐμπαίζεται ἀπό τήν κενοδοξία, καί νά φλογίζεται ἀπό τήν ἐπιθυμία τῆς πορνείας, οὔτε πάλι, νά φουσκώνει ἀπό ὑπερηφάνεια καί νά ἐξευτελίζεται ἀπό τή γαστριμαργία, ἢ νά γελᾷ καί νά καγχάζει ὅπως τό μικρό παιδί, συγχρόνως νά ἐξάπτεται ἀπό τά κεντρίσματα τῆς

ὀργῆς. Ἀλλά εἶναι ἀνάγκη κάθε ἓνα ἀπό τὰ πονηρά πνεύματα νά ἐπιτίθεται μέ τή σειρά του ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου καί ἔτσι νά τόν πολεμᾷ· καί ὅταν συμβεῖ νά νικηθεῖ καί νά ἀποχωρήσει ἀπό τόν πολεμούμενο, τότε παραχωρεῖ τή μάχη εἰς ἄλλο ἐπιθετικότερο πνεῦμα.

Πρέπει νά γνωρίζουμε καί τοῦτο, ὅτι ὅλοι οἱ δαίμονες δέν ἔχουν τήν ἴδια ἀγριότητα ἢ τήν ἴδια δύναμη, ἀλλά διαφέρει, μεταξύ τους, μαζί μέ τήν εἰδική ἐνέργεια καί ἡ δύναμη, μέ τήν ὁποία πολεμοῦν καί ἡ ιδιότητα τῆς ἐπιθυμίας πού ἐμπνέουν. Ὅταν δηλαδή οἱ ἀθλητές τοῦ Χριστοῦ ἀρχίζουν τόν ἀγώνα τῆς ἀρετῆς, καί ἐνῶ εἶναι ἀκόμη ἀσθενεῖς, πολεμοῦν ἐναντίον ἀσθενέστερων πονηρῶν πνευμάτων· ὅταν αὐτά τὰ ἀσθενέστερα πνεύματα νικηθοῦν, τὰ διαδέχονται πάντοτε μεγαλύτεροι, κατὰ τήν ἐπιθετικότητά, ἀντίπαλοι. Διότι ἐάν ἡ δύσκολη πάλη δέν διεξαγόταν ἀνάλογα μέ τήν ἀνθρώπινη δύναμη, τότε κανεῖς ἀπό τοὺς ἀγωνιζόμενους δέ θά μπορούσε νά ὑπομείνει τή φοβερή ἀγριότητα τῶν φοβερῶν καί ἀναρίθμητων ἐχθρῶν.

Οὕτε θά ἦταν δυνατό ὁ ἄνθρωπος νά ἀντισταθεῖ ἐξ ὁλοκλήρου

πρός τήν ἐχθρική τους μαρτία, ἐάν κατὰ τόν ἀγώνα αὐτόν δέν μᾶς προασπιζόταν ὁ Χριστός ὡς φιλόανθρωπος μεσίτης καί ἀγωνοθέτης καί δικαστής, ἐξισώνοντας τόν ἀγώνα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τή δύναμή μας, ἐμποδίζοντας καί ἀπομακρύνοντας ἀπό μᾶς τίς ὑπερβολικές ὁρμές τῶν ἀντιπάλων, καί μὴ ἐπιτρέποντας, ὅπως λέει ἡ Ἁγία Γραφή, νά δοκιμάσουμε πειρασμούς μεγαλύτερους ἀπὸ τή δύναμή μας, ἀλλὰ κατορθώνοντας ὥστε ἡ διεξαγωγή τοῦ ἀγώνα νά εἶναι ἀνάλογη πρὸς τήν ἀντοχή μας, γιὰ νά μπορούμε νά τόν ἀντέξουμε.

Πιστεύουμε ἐπίσης, ὅτι αὐτό τόν πόλεμο καί αὐτοὶ οἱ δαίμονες τόν διεξάγουν μέ κούραση καί πόνο, διότι καί αὐτοὶ ἔχουν μέριμνα καί λύπη, πρό παντός, ὅταν κατὰ τή μάχη συγκρούονται μέ ἄνδρες ὑπομονετικούς καί ἰσχυροῦς, πού δέν ὑποχωροῦν. Αὐτό τό ἐπικυρώνει καί ὁ Ἀπόστολος ὅταν μᾶς λέγει: «δέν ἔχουμε νά πολεμήσουμε μέ ἀνθρώπους πού ἔχουν αἷμα καί σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς καί τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους»² καί τὰ λοιπά. Καί ὅταν πάλι μᾶς λέγει ἄλλοι: «ἔτσι ἀγωνίζομαι πραγματικά καί ὄχι ὡς νά δέρνω ἄερα»³. Καί σέ ἄλλο σημεῖο

2. Ἐφεσίους 6, 12.

3. Α΄ Κορ. 9, 26.

ὁ ἴδιος Ἀπόστολος γράφει: «ἔχω ἀγωνισθεῖ τόν καλό ἀγώνα»⁴.

Ὅπου διεξάγεται ἀγώνας καί πάλη καί μάχη, κατ' ἀνάγκη καί στίς δύο ἀντίπαλες παρατάξεις παρατηρεῖται ἀγωνιώδης προσπάθεια καί κόπος καί πόνος, ὅπως ἀκριβῶς ἐμεῖς χαιρόμαστε ὅταν νικήσουμε, ἐνῶ λυπούμαστε ὅταν νικηθοῦμε, τά ἴδια πάσχουν καί οἱ δαίμονες, καί ἐφόσον μᾶς νικήσουν, εὐχαριστοῦνται. Σέ ὅσες ὁμῶς περιπτώσεις, ἂν καί κοπίασαν πάρα πολύ, δέν κατορθώσουν τίποτε ἐναντίον μας καί νικηθοῦν, τότε ἡ ντροπή γιά τήν ἥττα πού θά μᾶς καταλάμβανε, μεταβαίνει σέ κείνους καί ἐφαρμόζεται πλεόν τό ρητό: «ξαναγυρίζει ὁ πόνος του στό κεφάλι του»⁵ ἢ τό ἄλλο: «ἡ παγίδα πού ἔστησε, ἅς συλλάβει τόν ἴδιο»⁶.

Αὐτά ὅλα λοιπόν τά γνώριζε καλά ὁ Προφήτης Δαβίδ καί ἔβλεπε μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς του τόν ἀόρατο αὐτό πόλεμο καί ἐπειδή γνώριζε καλά πόσο χαίρονται οἱ ἐχθροί μας γιά τήν πτώση μας, ἔλεγε πρὸς τόν Θεό: «φώτισε τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή τυχόν μέ ὀδηγήσει ὁ ὕπνος στόν θάνατο, μή

τυχόν καυχηθεῖ κάποτε ὁ ἐχθρός μου λέγοντας, τόν νίκησα, αὐτοὶ πού μέ στενοχωροῦν, θά χαροῦν ἂν πέσω». Καί πάλι «ἅς μὴν χαροῦν ἐναντίον μου ὅσοι μέ ἐχθρεύονται ἄδικα, ἅς μὴν ποῦν στήν καρδιά τους, εὔγε στήν ψυχὴ μας, ἀκόμη ἅς μὴν ποῦν, τόν κατάρπισαμε». Ἐπίσης, τῇ ντροπῇ τους, γιά τήν ὁποία ντρέπονται, ὅταν νικηθοῦν, ὅσες φορές προσευχόταν ἐναντίον τους, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔψαλλε. «Ἄς αἰσχυθοῦν καί ἅς ντραποῦν ὅσοι ἐπιζητοῦν τήν δυστυχία μου»⁷. Καί ὁ Προφήτης Ἰερεμίας λέει: «εἴθε νά ντραποῦν οἱ ἐχθροί μου καί νά μὴν ντραπῶ ἐγώ, ρίψε ἐναντίον τους τήν ὀργή τοῦ θυμοῦ σου καί συντριψέ τους μέ διπλή συντριβή»⁸. Καί πράγματι διπλά συντρίβονται οἱ δαίμονες, ὅταν νικηθοῦν ἀπὸ μᾶς. Ἡ πρώτη συντριβή γίνεται ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐπιτυχάνουν τήν ἁγιοσύνη τήν ὁποία ἐκείνοι, ἂν καί κατεῖχαν, τήν ἔχασαν, ἡ δεύτερη προέρχεται ἀπὸ τό ὅτι ἂν καί οἱ δαίμονες εἶναι πνεύματα, ἐν τούτοις νικιοῦνται ἀπὸ γήινους καί σαρκικούς ἀνθρώπους.

4. Β' Τιμ. 4, 7.

5. Ψαλμ. 7, 16.

6. Ψαλμ. 34, 8.

7. Ψαλμ. 34, 21-26.

8. Ἰερεμ. 17, 18.

Ἄν ἦμουν δέντρο...

Νίκης Τρακοσιῇ
Φιλολόγου

Τό βασίλειο τοῦ παπποῦ εἶναι τό περιβόλι μέ τό «ἐξοχικό». Δέν τό ἀλλάζει μέ τίποτε. Εἶναι εὐτυχισμένος νά σκαλίζει, νά ποτίζει, νά παρατηρεῖ τό μεγάλωμα, τήν καρποφορία... Κι ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νά κόβει φρούτα καί λαχανικά καί νά διανέμει στά σπίτια τῶν παιδιῶν του, νιώθει μεγάλη ἱκανοποίηση. Κι ἡ γιαγιά πάντα ἀπολαμβάνει κάθε δουλειά στό περιβόλι κι ἄς εἶναι καί λίγο κοπιαστική πιά γιά τήν ἡλικία της. Τή μικρή πρόχειρη κατοικία, «τό ἐξοχικό» μέσα στό περβόλι, τήν ἔχει πάντα καθαρή καί τά λουλούδια γύρω εἶναι ἀπαραίτητο στολίδι

κάθε ἐποχή.

Βασιλιάδες νιώθουν κυρίως, ὅταν ἔρχεται ἡ γιορτινὴ μέρα τοῦ Δεκαπενταυγούστου πού μαζεύονται στό περιβόλι ὅλα τά παιδιά καί τά ἐγγόνια μαζί γιά τήν τριπλή γιορτή, τή γιορτή τῆς Παναγίας, τοῦ παπποῦ Παναγιώτη καί τῆς γιαγιάς Μαρίας. Ὅλοι ἀγαποῦν αὐτό τό περιβόλι μέ τή δροσιά, τά καρποφόρα δέντρα, καί τή δεξαμενὴ μέ τά χρυσόψαρα. Εἶναι μία εὐχάριστη διαφυγὴ ἀπὸ τήν πόλη καί κάθε φορά πού μποροῦν, πηγαίνουν νά περάσουν κάποιες ὥρες ἐκεῖ. Ὅμως τό Δεκαπενταύγουστο ἔχει τήν τιμητικὴ του. Πανηγύρι γίνεται ἐκεῖ μέ τά μικρότερα

Χαρά Θεοῦ ὅλα, ἀλλὰ πάντα οἱ ἄνθρωποι κουβαλοῦμε καί τόν ἑαυτό μας ὅπου πᾶμε. Κι ἂν ὁ ἑαυτός μας ἀρνεῖται νά χαρεῖ, ὅ,τι κι ἂν μᾶς δώσουν, ἡ χαρά μένει ἔξω ἀπό τήν καρδιά. Ἔτσι ἔνιωθε κι ἡ Χρύσω, ἡ μικρότερη κόρη, αὐτό τό Δεκαπενταύγουστο. Ἔτσι ἔνιωθε τόν τελευταῖο καιρό. Ἡ κούραση, τό ἄγχος, οἱ ἔγνοιες... Καί κυρίως τά παράπονα γιά τήν κατανόηση πού ζητοῦσε καί δέν ἔβρισκε, γιά τή βοήθεια πού ἤθελε καί δέν εἶχε, γιατί ἔβλεπε πώς ἡ ζωή ἔπαιρνε τόν ἀνήφορο πιά, τῆς ἔγιναν ἕνα βάρος πού δέν μποροῦσε νά διωξει. Ὅλο τριγύριζε στό μυαλό της τό δίκαιο πού εἶχε, ἀλλά δέν τῆς ἀναγνωρίζοταν. Ἀκόμα καί ἡ μάνα της, ὅταν πῆγε νά τῆς πεῖ τά παράπονά της τῆς ἀπάντησε: «Ἄκου νά σοῦ πῶ, κόρη μου, ἕνα πράγμα νά τό βάλεις καλὰ στό μυαλό

- Παππού, ἂν ἦσουν δέντρο, θά ἦσουν σάν ἐκεῖνο τό κυπαρίσσι! Ἀκούστηκε ἡ φωνή τῆς μικρῆς Μαρίας, τῆς κόρης της, πού ξαφνικά ἔπεσε στή ἀγκυλιά τοῦ παπποῦ ἐνθουσιασμένη γιὰ τήν ἀνακάλυψή της.

- Δέν μοιάζεις καθόλου μέ
πεῦκο. Εἶσαι ψηλός καί δυνατός
καί περπατᾷς καμαρωτά. Μέ
κυπαρίσσι μοιάζεις! Ἐπέμενε ἡ
Μαρία καί φυσικά ὅλη ἡ προ-
σοχή στράφηκε στόν χαριτωμέ-
νο διάλογο.

- Κι ή γιαγιά τί θά ἦταν;
- Σάν ἐκείνη τή μηλιά. Ὑἱτσι, λίγο φουντωτή, μέ κόκκινα μάγουλα, καί δίνει ὠραία μῆλα!

- Ὑἱγώ, τί θά ἦμουν; Ρώτησε ὁ ξάδελφος, πού τοῦ ἀρέσει νά τήν πειράζει, μιά καί εἶναι δέκα χρόνια μεγαλύτερος.

- Ὑἱσύ, ἐσύ, νά σάν ἐκεῖνο τό ψηλό ἀγκάθι ἐκεῖ στήν ἄκρη.

- ὙἱἌν σέ πιάσω καημενούλα μου... ἄκου ἀγκάθι, γιατί πα-
ρακαλῶ; Δέν φτάνει πού παίζω μαζί σου μπάλα, νά μέ λές ἀγκάθι.

Τά γέλια πιά ἀκούγονταν καί στά γύρω περιβόλια, ἀλλά ἡ Μαρία συνέχισε ἀκάθεκτη νά ἐξηγεῖ καί νά ἀποδεικνύει τήν ἀποψή της.

- Ὑἱφοῦ εἶσαι ψηλός καί λεπτός καί τά μαλλιά σου εἶναι ἔτσι... καί μέ πειράζεις καί μέ κάνεις νά φωνάζω.

«Ἀπό μικρό κι ἀπό τρελό...» σχολίασε σιγά ἡ μητέρα του, κοιτάζοντας τόν ψηλό, ἀδύνατο νεαρό μέ τά μαλλιά «σπόντες» καί τίς συχνές ἐκρήξεις θυμοῦ κι ἔσφιξε τά χεῖλη, νά μήν τήν δεῖ νά γελά. «Μήν ἔχουμε κανένα θερμό ἐπεισόδιο καί χαλάσει ἡ γιορτή» σκέφτηκε.

Ἡ φυχαγωγία συνεχιζόταν μέ τίς παρομοιώσεις τῆς Μαρίας, πού ἔδωσαν ἀφορμή γιά νά βροῦν ὅλοι τό ὅμοιό τους δέντρο. ὙἱΧρύσω βρῆκε εὐκαιρία νά ξε-
μακρύνει λίγο καί νά κάτσει κά-
που μόνη. Δέν εἶχε διάθεση νά μπεῖ στήν ἀστεία ἀτμόσφαιρα. Ἀπέναντι, ἡ πλαγιά τοῦ βουνοῦ ἦταν κατάφυτη ἀπό πεῦκα. Εὐτυχῶς, αὐτό τό δάσος ἔμεινε ἀνέπαφο κι εἶναι τόσο πλούσιο! Κάποια πεῦκα σκόρπια φτάνουν μέχρι ἀπέναντι, στήν χαράδρα πού χωρίζει τά περβόλια ἀπό τό δάσος. Κάθισε σέ μιά πέτρα καί κοίταζε.

«ὙἱἌν ἦμουν δέντρο, τί θά ἦμουν ἄραγε; Καλύτερα νά μή ρωτήσω τή Μαρία, γιατί μέ τή διαίσθηση πού διαθέτει, θά μέ προδώσει. ὙἱὍμως, ἂν ἦμουν δέν-
τρο, τώρα θά εἶχα αὐτή τή μα-
κάρια ἡρεμία ἐκείνου τοῦ με-
γάλου πεύκου ἀπέναντι. Πόσα χρόνια, ἄραγε, στέκεται ἐκεῖ στήν πλαγιά; Αἰῶνες ἴσως. Φαί-
νεται δέντρο παλιό καί κακο-
παθημένο. Κάποιοι κλώνοι εἶναι κτυπημένοι ἀπό τούς ἀνέμους, εἶναι καί ὁ τόπος του δύσκολος. Μέσα ἀπό τή χαράδρα περνοῦν ὅλοι οἱ ἄνεμοι, ἀλλά αὐτό στέ-

κει ἐκεῖ. Πόσα πουλιά φώλιασαν καί φωλιάζουν στά κλαδιά του, κι αὐτό δέν ζητᾶ τίποτε οὔτε διαμαρτύρεται ὅταν τό ἐγκαταλείπουν. Ποτέ δέν τό περιποιήθηκε κανέννας. Καθένας πού περνᾶ παίρνει ὅ,τι θέλει. Κάποιοι ξεκουράστηκαν στή σκιά του, ἄλλοι πῆραν κλαδιά γιά νά ἀνάψουν φωτιά, τά πουλιά τρώνε τούς σπόρους... Εἶναι ἐκεῖ μόνο γιά νά δίνει. Μόνο δίνει, δέν σκέφτεται ποτέ νά ζητήσει κάτι. Πῶς μεγαλώνει ἄραγε, πῶς ἔφτασε σ' αὐτό τό ὕψος καί εἶναι καταπράσινο; Βαθιές οἱ ρίζες ἀντλοῦν ἀπό τή γῆ χῶμα, νερό... γίνονται ἕνα σωρό διεργασίες... Ὁλόκληρο ἐργοστάσιο μέ ἰσχυρές ἀντλίες κρύβει τοῦτο τό δέντρο καί δές, κανέννας θόρυβος, ἀπόλυτη ἡσυχία. Ἀθόρυβα δουλεύουν ὅλα μέσα του καί ἐκεῖνο αὐξάνεται προχωρεῖ, ἀνεβαίνει πρὸς τό φῶς καί ὅλο δίνει...

Ἄχ, ἂν ἤμουν δέντρο, θά μπορούσα νά ζῶ ἀθόρυβα, νά προσφέρω ὅ,τι μπορῶ κι ἄς μὴν ὑπάρχει ἀνταπόδοση. Δέν θά μέ τάραζε ἡ σκέψη τοῦ ἄδικου καί τῶν δικαιωμάτων πού δέν ἀπολαμβάνω... Δέν θά πικραίνομαι,

δέν θά ἀγανακτοῦσα... ἂν ἤμουν δέντρο... Ἀλλά δέν εἶμαι δέντρο, εἶμαι ἄνθρωπος μέ ἀδυναμίες, μέ ἕνα σωρό ἀνάγκες καί προβλήματα... Εἶμαι ὅμως καί Χριστιανή καί μεγαλωμένη μέ τό παράδειγμα γονιῶν πού κράτησαν τόν ἀγῶνα καί τόν κρατοῦν ὡς τώρα. Δέντρα κατάκαρπα κι οἱ δύο. Ὅλο δίνουν καί δίνουν. Πέντε παιδιά, μᾶς μεγάλωσαν μέ ξενύχτι, μέ δουλειά, χωρίς νά λείψει τίποτε ἀπό τά ἀπαραίτητα... Πότε ζήτησαν κάτι; Λίγες φορές κι αὐτές σέ ὅ,τι δέν μποροῦν μόνοι να ἀντεπεξέλθουν. Ἐμεῖς πόσες φορές τούς πληγώσαμε; Εἶναι Χριστιανοί πραγματικοί, ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, δέντρα κατάκαρπα.

Πῶς μου τό ἔλεγε ἡ μάνα μου, ὅταν θά παντρευόμουν; Ἡ γυναίκα νά εἶναι ὡς «ἐλαία κατάκαρπος...». Κι ὅταν ἡ ἴδια ἔδινε ἀπό τά φωμιά πού ζύμωνε καί τά γλυκά της, ἐπέστρεφε χαρούμενη κι ἔλεγε, «μακάριόν ἐστι διδόναι ἢ λαμβάνειν». Κι ὅταν τήν εἶδα ἐκείνη τή φορά, πού περνοῦσε μεγάλη δυσκολία, νά δακρύζει, τήν ἄκουσα πού ἔλεγε, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τάς ψυχὰς ὑμῶν». Τότε

τήν ρώτησα νά μοῦ τό πεί καί τό ἔγραψα. Γιατί ἐγώ δέν μπορῶ νά ἔχω τήν ὑπομονή της; Ποῦ χάθηκε ἐκεῖνο τό καρτάκι μέ τό ρητό; Νά τό βρῶ, νά τό βάλω μπροστά μου νά τό βλέπω. Κι ἐκεῖνο τό ρητό πού ἔχει κεντημένο στή σάλα της, «Μή φοβοῦ, μόνον πίστευε»; Αὐτά τήν κράτησαν καί τήν ἔκαναν ὅπως τό εἶπε κι ἡ Μαρία σάν μηλιά μέ ωραίους γλυκούς καρπούς. Στήν πίστη της βρῆκε ὅλες τίς ἀπαντήσεις.

Χριστέ μου, δέν μπορῶ νά σοῦ ζητήσω νά μέ κάνεις δέντρο, ἀλλά σέ παρακαλῶ, κάνε με πραγματική Χριστιανή, Ἐσύ, πού ἀκόμα καί τήν ἄψυχη φύση τήν ἔκανες τέτοια, πού νά μᾶς διδάσκει τήν ἀρετή. Παναγία μου, Μάνα τῆς ὑπομονῆς καί τῆς σιωπῆς! Ἐμεῖς τώρα Σέ τιμοῦμε, ἀλλά πόσα ὑπόφερες μέ τήν ὑπομονή, τήν ὑποταγή, τή σιωπή καί τή θυσία! Βοήθησε κι ἐμένα πού δέν μπορῶ, δέν ἀντέχω τόν καθημερινό ἀγώνα. Ἐσύ ἡ «ἄφλεκτο βάλτος», πού πέρασε ἡ ρομφαία τοῦ πόνου τήν καρδιά Σου, πρέσβευε καί γιά μᾶς, τοὺς τόσο ἀδύνατους, στὸν Υἱό σου».

Ἦταν ωραία ἡ ὥρα τῆς ἡσυχίας, ἀλλὰ τώρα ἔπρεπε νά ἐπιστρέψει στή συντροφιά. Ἡ μικρή Μαρία, ἀφοῦ ξεκίνησε τήν ὑπόθεση μέ τὰ δέντρα καί τίς παρομοιώσεις, τώρα «κυνηγημένη» ἀπὸ τὸν ξάδελφο, πού τὸν εἶπε ἀγκάθι, κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα.

- Δέν μᾶς εἶπες μέ τί μοιάζεις ἐσύ. Τήν ρώτησε ὁ παππούς, ὅταν πῆγε νά κρυφτεῖ πίσω του γιά νά γλυτώσει ἀπὸ τὸν ξάδελφο. Δέν ἀπάντησε ἡ ἴδια, ἀλλὰ ἡ γιαγιά.

- Μία ὁμορφὴ ρόζ τριανταφυλλίτσα μέ μοσχομύριστα τριαντάφυλλα!

- Καί λίγα, ἀλλὰ σουβλερὰ ἀγκαθάρκια. Πρόσθεσε ἡ μαμά της, ἔχοντας στή σκέψη τό ἀγκάθι τῆς ζήλιας πού ἔβλεπε νά φωλιάζει στὴν καρδούλα της ἀπὸ τότε πού γεννήθηκε τό ἀδελφάκι της.

Σελίδες από τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές
τοῦ 4^{ου} - 9^{ου} αἰῶνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Θεολόγου - Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος ΙΣΤ'

Ὁ ἱερός ναός τοῦ Ἀγίου Λαζάρου στή Λάρνακα

Κατά τή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (866-912 μ.Χ.) καταγράφεται στήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας ἓνα πολύ σημαντικό γεγονός πού συνδέεται μέ τήν ἀνακομιδή τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἀγίου Λαζάρου καί τήν ἀνοικοδόμηση ὁμώνυμου ἱεροῦ ναοῦ πρός τιμή τοῦ Ἀγίου στήν πόλη τῆς Λάρνακας. Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Ἅγιος Λάζαρος, ὁ «τετραήμερος καί φίλος τοῦ Χριστοῦ» μετά τήν ἀνάστασή του ἀπό τόν Κύριο ἦλθε στήν Κύπρο ὅπου ὑπηρέτησε γιά 30 ἔτη ὡς ἐπίσκοπος καί κοιμήθηκε καί

τάφηκε στήν πόλη τῆς Λάρνακας. Κατά τό ἔτος 899-900 μ.Χ. ὁ τότε αὐτοκράτορας Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός ζήτησε νά γίνει ἀνακομιδή τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἀγίου Λαζάρου καί νά μετατεθεῖ ἀπό τό Κίτιο στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ μεταφορά ἱερῶν λειψάνων στή βασιλεύουσα πόλη συνηθιζόταν τήν ἐποχή ἐκείνη. Σέ ἀντάλλαγμα πρός τοὺς Κιτιεῖς ὁ βασιλιάς ἔστειλε χρήματα γιά τήν ἀνέγερση μεγαλοπρεποῦς ναοῦ. Τό ἱερό λείψανο τοῦ Ἀγίου Λαζάρου ἐναποτέθηκε σέ μονή πού ἀνοικοδόμησε ὁ Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ μονή ἀφιερώθηκε στόν Ἅγιο Λά-

ζαρο καὶ ἐκεῖ μεταφέρθηκε σέ μεταγενέστερη φάση καὶ τὸ ἱερό λείψανο τῆς Ἀγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀπὸ τὴν Ἑφεσο. Καθιερώθηκε δὲ ἡ συνήθεια ὁ ἐκάστοτε αὐτοκράτορας νὰ ἐκκλησιάζεται στή μονή αὐτὴ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου. Ἡ μετάθεση τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἀγίου Λαζάρου στὴν Κωνσταντινούπολη περιγράφεται σέ δύο ὁμιλίες τοῦ τότε μητροπολίτη Καισαρείας Ἀρέθα (μαθητὴ τοῦ Μεγάλου Φωτίου). Οἱ ὁμιλίες αὐτές ἔχουν πανηγυρικό χαρακτήρα, ἐκφωνήθηκαν μπροστά στο ἱερό λείψανο τοῦ Ἀγίου Λαζάρου καὶ διασώζουν ἀρκετές πληροφορίες γιὰ τὸ γεγονός.

Γιὰ λόγους ἱστορικῆς ἀναφορᾶς σημειώνεται ὅτι ὁ βασιλιάς Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός ἀνῆκε στή Μακεδονικὴ δυναστεία καὶ ἔλαβε μεγάλη μόρφωση. Εἶχε συγγραφικὴ καὶ ρητορικὴ δραστηριότητα καὶ γι' αὐτὸ τιμήθηκε μὲ τὴν ἐπωνυμία τοῦ Σοφοῦ. Ἀδελφός του ἦταν ὁ Ἅγιος Στέφανος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (ἐορτάζει στίς 18 Μαΐου). Δυστυχῶς, οἱ ἀποφάσεις τοῦ Λέοντα σχετικὰ μὲ τὸν Μέγα Φῶτιο ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τίς τεταμένες σχέσεις πού εἶχε ὁ Λέοντας μὲ τὸν πατέρα του (αὐτοκράτορα Βασίλειο Α') καὶ ὁδήγησαν στὴν ἐκθρόνιση

τοῦ Μεγάλου Φωτίου. Ὁ αὐτοκράτορας Λέων ΣΤ' ὁ Σοφός παντρεύτηκε ἀρχικὰ τὴ Θεοφανώ Μαρτινιακὴ περί τὸ 883 μ.Χ., τὴν μετέπειτα Ἀγία Θεοφανώ ἡ ὁποία ἐορτάζει στίς 16 Δεκεμβρίου καὶ τὸ ἱερό λείψανό της διασώζεται στὸν ἱερό ναὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου στὸ Φανάρι. Ὁ αὐτοκράτορας Λέων ΣΤ', μετὰ τὸ θάνατο τῆς συζύγου του, ἀνοικοδόμησε ἱερό ναὸ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν ἀφιερῶσει στὴ Θεοφανώ. Ἡ ἐπίσημη ἀγιοκατάταξη δὲν εἶχε ὅμως γίνεи καὶ κατὰ συνέπεια τοῦ ἀπαγορεύτηκε νὰ προχωρήσει στὴν ἀφιέρωση τοῦ ναοῦ στὴν Ἀγία Θεοφανώ. Ἐτσι ἀποφάσισε νὰ ἀφιερῶσει τὸν ἱερό ναὸ στοὺς Ἀγίους Πάντες καὶ σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, οἱ ἐνέργειες τοῦ Λέοντα ΣΤ' ὁδήγησαν στὸν καθορισμὸ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ ὡς ἡμέρα μνήμης τῶν Ἀγίων Πάντων. Ὁ αὐτοκράτορας Λέοντας ΣΤ' μετὰ τὸ θάνατο τῆς πρώτης συζύγου του παντρεύτηκε τὴν Ζωὴ Ζαούτζαινα ἡ ὁποία πέθανε ἄτεκνη μετὰ ἀπὸ δύο ἔτη. Ἀκολούθησε τρίτος γάμος μὲ τὴν Εὐδοκία Βαϊανή ἡ ὁποία ἀπέβισε μαζί μὲ τὸ παιδί τους κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ τοκετοῦ. Ὁ Λέοντας ΣΤ' ἐπιθυμοῦσε διακαῶς νὰ ἀποκτήσει τέκνο γιὰ νὰ τὸν διαδεχθεῖ στὸ θρόνο καὶ προσπάθη-

σε μέ διάφορες μεθοδεύσεις νά τοῦ ἐπιτραπεῖ τέταρτος γάμος. Ὁ τότε ὁμως Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἅγιος Νικόλαος Μυστικός (ἐορτάζει στίς 16 Μαΐου) ἀντέδρασε, ἐπῆλθε ρήξη μεταξύ τους καί ὁ αὐτοκράτορας κατάφερε νά ἀπομακρύνει τόν Πατριάρχη ἀπό τό θρόνο ἀντικαθιστώντας τον μέ τόν Πατριάρχη Εὐθύμιο πού ὑπέκυψε στίς ἀντικανονικές καί ἀντιεκκλησιαστικές ἀξιώσεις τοῦ αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτοκράτορας «παντρεύτηκε» τήν Ζωή Καρβωνοφίνα μέ τήν ὁποία ἀπέκτησε τόν μετέπειτα αὐτοκράτορα Κων-

σταντῖνο Ζ΄ τόν Πορφυρογέννητο. Σέ γενικές γραμμές, ἐπί τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος ΣΤ΄ οἱ ἀγῶνες κατά τῶν Ἀράβων δέν εἶχαν ἐπιτυχία καί ἡ ἰσχὺς τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου τόσο στή θάλασσα ὅσο καί στή ξηρά αὐξανόταν συνεχῶς.

Σχετικά μέ τόν πρῶτο ναό τοῦ Ἁγίου Λαζάρου στήν Λάρνακα δέν ὑπάρχουν πληροφορίες, ἐνῶ σύμφωνα μέ ἐπιστημονικές ἐνδείξεις πού προέρχονται ἀπό ἀνασκαφές, ὑποστηρίζεται ἡ ἄποψη ὅτι ὁ ὑφιστάμενος σημερινός ναός εἶναι ὁ τρίτος κατά σειρά πού ἀνοικοδομήθηκε στόν χῶρο

τῆς ταφῆς τοῦ Ἁγίου Λαζάρου. Τό σημερινό κτίσμα τοποθετεῖται χρονικά στίς ἀρχές τοῦ 10ου αἰώνα καί συμβαδίζει μέ τήν αὐτοκρατορική χορηγία τοῦ Λέοντος ΣΤ' ἀφοῦ περιλαμβάνει ιδιαίτερο καί πολύπλοκο ἀρχιτεκτονικό σχέδιο. Τήν ἐποχή ἐκείνη παρατηρεῖται ἐπίσης μία διάδοση τῆς εἰκονογραφίας τοῦ Ἁγίου Λαζάρου ὡς ἐπισκόπου Κιτίου. Ὁ ναός κτίστηκε ἐξ' ὀλοκλήρου ἀπό πέτρα, εἶναι τρίκλιτος καί εἶχε τρεῖς τρούλους στό μεσαῖο κλίτος. Ὁ ιδιαίτερος αὐτός τύπος τῶν τριῶν τρούλων εἶναι ἐξαιρετικά σπάνιος στήν Κύπρο. Σήμερα, οἱ τρεῖς τρούλοι δέν ὑπάρχουν (εἶναι κομμένοι) γιατί, σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ἀφαιρέθηκαν κατά τήν Τουρκοκρατία ὅταν κάποιος Τοῦρκος ἀξιωματοῦχος, εἰσερχόμενος στό λιμάνι τῆς Λάρνακας προσευχήθηκε σ' αὐτούς νομίζοντας ὅτι εἶναι θόλοι μουσουλμανικοῦ τεμένους. Ὑπάρχει ὅμως καί ἡ ἄποψη ὅτι πιθανόν οἱ τρεῖς τρούλοι καταστράφηκαν λόγω ἰσχυροῦ σεισμοῦ. Δεδομένο εἶναι ὅτι τό 1727 μ.Χ., σύμφωνα μέ τή μαρτυρία τοῦ Ρώσου μοναχοῦ Βασίλι Μπάρσκυ, οἱ τρεῖς τρούλοι εἶχαν ἤδη καταστραφεῖ. Χρονικά, ἡ καταστροφή τῶν τρούλων τοπο-

θετεῖται μεταξύ τοῦ 1688 (ἔτος πού ὑπάρχει σχετικό χαρακτηριστικό πού ἀπεικονίζει τόν ναό μέ τρούλους) καί τοῦ 1727 μ.Χ.

Κατά τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας, σύμφωνα μέ σχετικές ἐνδείξεις, πιθανόν ὁ ναός νά μετατράπηκε σέ μοναστήρι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Κατά τήν περίοδο αὐτή ἄλλωστε κτίστηκε τό νότιο προστώο πού φέρει ἔντονα τά γοτθικά ἀρχιτεκτονικά στοιχεία (διακοσμήσεις μέ ζεύγη λεόντων, γοθτικές ὑδρορροές, σταυροθόλια κ.ἄ.). Ἡ χρήση τοῦ ναοῦ ἀπό τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς μαρτυρεῖται καί ἀπό τά στοιχεία τοῦ κοιμητηρίου πού βρισκόταν στόν προαύλιο χώρο τοῦ ναοῦ. Κατά τήν ἴδια περίοδο πρέπει νά ἀνοικοδομήθηκε καί ἐπιβλητικό φράγκικο καμπαναριό τό ὁποῖο ἀργότερα καταστράφηκε. Ἐκτεταμένες καταστροφές ἢ ἀκόμη καί ἐγκατάλειψη φαίνεται νά εἶχε ὑποστεί ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Λαζάρου μεταξύ τῶν ἐτῶν 1460 καί 1480 μ.Χ. (πιθανόν λόγω ἐπιδρομῶν).

Μέ τήν ἑναρξη τῆς Τουρκοκρατίας (1570 μ.Χ.) ὁ ναός μετατράπηκε σέ ἰσλαμικό τέμενος. Τό 1589 μ.Χ. οἱ Ὀρθόδοξοι «ἀγόρασαν» τόν ναό ἀλλά φαίνεται ὅτι εἶχαν συνάψει κάποια

συμφωνία μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς (ἴσως λόγω οἰκονομικῆς βοήθειας πού ἔδωσαν γιά τήν ἐξαγορά τοῦ ναοῦ) ἀφοῦ οἱ Ὀρθόδοξοι ἐπέτρεψαν στούς Λατίνους νά χρησιμοποιοῦν τό βόρειο κλίτος τοῦ ναοῦ δύο φορές τόν χρόνο (κατά τήν ἐορτή τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καί κατά τήν ἐορτή τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς). Ἡ συμφωνία αὐτή ἴσως προέρχεται ἀπό παλαιά παράδοση ἀφοῦ μαρτυρίες περιηγητῶν τοῦ 1508 καί τοῦ 1518 μ.Χ. καταγράφουν ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι λειτουργοῦσαν στό κεντρικό κλίτος τοῦ ναοῦ ἐνῶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοί στό πλάγιο. Τά διακρίματα τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ (οἱ ὅποιοι ἄρχισαν σέ κάποια φάση νά ἀξιῶνουν καί συνιδιοκτησία) καταργήθηκαν τό 1794 μ.Χ. μέ ἐνέργειες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου καί τοῦ Μητροπολίτη Κιτίου Μελετίου Α΄. Τό 1857 μ.Χ., κατόπιν βεζυρικῆς ἄδειας, οἱ Τοῦρκοι ἐπέτρεψαν τήν ἀνοικοδόμηση καμπαναριοῦ, τό ὁποῖο διατηρεῖται μέχρι σήμερα. Ὅπως εἶναι γνωστό, κατά τήν Τουρκοκρατία ἀπαγορευόταν ἡ χρήση καμπάνων στούς ἱερούς ναούς. Τό 1782 μ.Χ. ὁλοκληρώθηκε τό ἐντυπωσιακό ξυλόγλυπτο τέμπλο (εἰκο-

νοστάσιο) ἐνῶ στή συνέχεια (1793-1797 μ.Χ.) αὐτό ἐπιχρυσώθηκε καί συμπληρώθηκε. Ἡ Ἁγία Τράπεζα εἶναι ξυλόγλυπτη καί ἐπίσης ἐξαιρετικῆς τέχνης μέ ἔτος κατασκευῆς τό 1773 μ.Χ. Ὁ ναός παλαιότερα φαίνεται ὅτι ἦταν ἀγιογραφημένος ἐνῶ, ἀρχαῖες καί ἀνεκτίμητης ἀξίας φορητές εἰκόνες προέρχονται ἀπό τόν ἴδιο ναό. Σήμερα, ὁ ναός διαθέτει ἀξιόλογο Βυζαντινό Μουσεῖο τό ὁποῖο ἀποτελεῖ ἐπέκταση ἐκκλησιαστικοῦ μουσείου πού εἶχε ἐπανασυσταθεῖ τό 1990 (τό ἀρχικό μουσεῖο δημιουργήθηκε τό 1922, τά ἐγκαίνια τοῦ δεύτερου μουσείου τελέστηκαν τό 1990 ἀπό τόν ἀείμνηστο Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κυρό Παρθένιο, ἐνῶ τά ἐγκαίνια τοῦ σύγχρονου μουσείου τελέστηκαν τό 2011 ἀπό τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομο Β΄). Δυστυχῶς, ἀριθμός ἱερῶν κειμηλίων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Λαζάρου πού φιλοξενοῦνταν ἀπό τό 1948 στό μεσαιωνικό κάστρο τῆς Λάρνακας (στό τότε Ἐπαρχιακό Μουσεῖο Λάρνακας), ἀγνοοῦνται ἀπό τό 1963-1964 ὅταν ξέσπασαν οἱ δημοκρατικές ταραχές καί τά ἐκθέματα βρίσκονταν κοντά στήν Τουρκοκυπριακή συνοικία τῆς

πόλης. Ἡ προσφορά τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Λαζάρου στήν παιδεία τῆς Κύπρου εἶναι μοναδική καί ἀνάγει τήν ἱστορική της προσφορά ἀπό τό 1733 μ.Χ., ἔτος ἱδρύσεως τῆς πρώτης σχολῆς στήν Κύπρο κατά τήν Τουρκοκρατία. Τό 1857 μ.Χ. ἱδρύθηκε στόν περίβολο τοῦ ναοῦ τό «Δημόσιον Ἀλληλοδιδασκτικόν Σχολεῖον» ἐνῶ πολλά σχολεῖα καί πλῆθος μαθητῶν συνδέονται μέ τήν προσφορά τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Λαζάρου στήν παιδεία τοῦ τόπου.

Εἶναι γεγονός πάντως ὅτι ὁ ναός καί ὁ τάφος τοῦ Ἀγίου Λαζάρου ἀποτελοῦσε πανορθόδοξο προσκύνημα καθ' ὁδόν πρός τούς Ἁγίους Τόπους. Ἡ ἴδια ἡ πόλη

τῆς Λάρνακας ἀποτελοῦσε ἐμπορικό καί διπλωματικό κέντρο μέ προξενεῖα ξένων χωρῶν καί κοινοπολίτικο χαρακτήρα. Στίς 23 Νοεμβρίου τοῦ 1972 μ.Χ. ἀνευρέθηκε κατά τή διάρκεια ἐργασιῶν κάτω ἀπό τήν Ἀγία Τράπεζα, ἐντός μαρμάρινης λάρνακας, τμήμα τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἀγίου Λαζάρου πού προφανῶς εἶχαν κρατήσῃ οἱ Κιτιεῖς ὡς εὐλογία ἀφοῦ εἶναι ἀπίθανον νά ἐπέτρεψαν τό 899 μ.Χ. τήν πλήρη μετακομιδῇ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ ἐορτή τῆς ἀνακομιδῆς (καί μετακομιδῆς) τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἀγίου Λαζάρου ἐορτάζεται στίς 17 Ὀκτωβρίου.

Βιβλιογραφία

Μιχαηλίδη Σωφρονίου ἱερομ., *Ἱερός ναός Ἀγίου Λαζάρου*, <http://agioslazaros.org.cy> (ἡμ/νία ἀνάκτησης 20/05/2017).

Παυλίδη Ἄντρου, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου, ἀπό τήν ἀρχή ἕως σήμερα*, Ἐκδόσεις Ἡλία Ἐπιφανίου, Λευκωσία 2013, σ. 182.

Φειδᾶ Βλασίου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος Β', Ἀθῆναι 1995, σ. 136-138, 141-145.

Χοτζάκογλου Χαράλαμπου, *Ἅγιος Λάζαρος Λάρνακος, Ἱστορία – Ἀρχιτεκτονική καί Τέχνη τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Λαζάρου Λάρνακος*, Λευκωσία 2004.

Vasiliev A. Alexander, *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας 324-1453*, τόμος Ἰ, ἐκδόσεις Μπεργαδῆ, χ.χ. (τό ἔργο πρωτοεκδόθηκε τό 1928), σ. 378-380.

Ἡ Ἱερὰ Μονή τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀλύπτου

Κυριακοῦ Κώστα
Μαθητῆ Παγκυπρίου Γυμνασίου

Εἰσαγωγή

Ὁ ἀρχαῖος ναός τῆς κοινότητος τοῦ Γερίου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀφιερωμένος στήν Παναγία τήν ἐπονομαζόμενη Χρυσογεριώτισσα (Εἰκ. 1), βρίσκεται ἐπάνω σέ λόφο πού δεσπόζει βορειοδυτικά τοῦ χωριοῦ. Πιθανότατα χτίστηκε κατὰ τό δεύτερο μισό τοῦ 18ου αἰώνα. Ἡ ἐπιλογή τῆς τοποθεσίας αὐτῆς δέν ἦταν καθόλου τυχαία. Στόν λόφο αὐτό ἦταν κτισμένη ἡ βυζαντινὴ Μονή τῆς Θεοτόκου τῆς Ἀλύπτου.

Ἡ ἰδρυση τῆς Μονῆς

Ἡ μοναδική μέχρι στιγμῆς πηγή πού ἔχουμε γιά τήν ἀνέγερση τῆς Μονῆς ἀπαντᾶται σέ χειρόγραφο Εὐαγγελιστάριο πού φυλάσσεται σήμερα στήν Δημοτική Βιβλιοθήκη στό Carpentras τῆς Νότιας Γαλλίας. Τό συγκεκριμένο χειρόγραφο ἀναφέρει τόν κτήτορα τῆς Μονῆς, τόν μάγιστρο Ἐπιφάνιο Πασχάλη (11ος -12ος αἰ.), καθώς καί τή χρονολογία τῆς δωρεᾶς τοῦ Εὐαγγελισταρίου στήν Μονή. Ἡ

Εἰκ. 1 Ὁ Ναός τῆς Παναγίας
τῆς Χρυσογεριώτισσας.

ἀναφορά αὐτή ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εὐαγγελιστάριον Ἰ. Μ. Θεοτόκου τῆς Ἀλύπτου Γερίου (CarpentrasBibl. Mun. 11).

f. 277 Προσηνέχθη τὸ παρὸν εὐαγγέλιον ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἀλύπτου τῆς οὕτω ἐπονομαζόμενης τοῦ Γερίου παρὰ Ἐπιφανίου μαγίστρου τοῦ Πασχάλη καὶ κτήτορος τῆς τοιαύτης μονῆς κατὰ τὸν ὀκτώβριον μῆνα τῆς διοικουσης πέντε καὶ δεκάτης ἰνδ(ικτιῶνος) τοῦ σχ' ἔτους· οἱ ἐντυχάνοντες τοῦτο εὐχεσθε αὐτῷ διὰ τὸν Κύριον, ἀμήν.

Ἀπὸ τό πιό πάνω συμπεραίνουμε ὅτι ἡ Μονή ἰδρύθηκε περί τά τέλη τοῦ 11ου

αίωνα, αφού τό «σχ' έτος», δηλαδή τό έτος 6600 από κτίσεως κόσμου, κατά τόν βυζαντινό τρόπο χρονολόγησης, αντιστοιχεί στό έτος 1092. Τήν εποχή αὐτή παρατηρεῖται προσπάθεια από μέρους τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, καί κατοπιν από τούς διαδόχους του, γιά ἱδρυση καί ἐνίσχυση μοναστηριῶν σέ στρατηγικές θέσεις σέ ὅλες τίς βυζαντινές ἐπαρχίες, καί ἰδιαίτερα στίς ἀκριτικές ὅπως ἡ Κύπρος. Ἐξ οὗ καί ἡ τοποθεσία, στήν ὁποία ἦταν κτισμένη ἡ Μονή τῆς Ἀλύπου, ἐπιλέγηκε ἐξαιτίας τοῦ ὄχυροῦ τῆς θέσης της. Ὁ λόφος αὐτός ἀποτελεῖ ἄριστο παρατηρητήριο τῆς γύρω περιοχῆς. Ἡ ἱδρυση τῆς Μονῆς καί ἡ δωρεά τοῦ Εὐαγγελισταρίου από Βυζαντινό ἀξιωματοῦχο μαρτυρεῖ τήν κρατική μέριμνα, πού ἀποσκοποῦσε στήν στρατιωτική ἐνίσχυση τῆς περιοχῆς. Παρόμοιες περιπτώσεις ἀποτελοῦν ἡ ἱδρυση τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Κουτσοβέντη από τόν δούκα τῆς Κύπρου Εὐμάθιο Φιλοκάλη (1110), ἡ Ἀσίνου μέ κτήτορα τόν μάγιστρο Νικηφόρο (1106), ἡ Ἐλεοῦσα τοῦ Κύκκου κτίσμα τοῦ Μανουήλ Βουτουμίτη καί ἄλλες.

Ἡ προέλευση τῆς ὀνομασίας Ἀλύπος εἶναι μικρασιατική. Ὁ ἀρχιμ. Παῦλος (Βενέδικτος) Ἑγγλεζάκης ἀναφέρει¹ πώς ἡ Μονή τοῦ Γερίου εἶναι ἀπομίμηση τῆς Μονῆς Ἀλύπου Θεοτόκου τῆς Νίκαιας, ἡ ὁποία βρισκόταν στό ὄρος Ἀζαλάς τῆς Βιθυνίας. Ἀπό αὐτό φαίνεται πώς ὁ Ἐπιφάνιος Πασχάλης εἶχε σχέσεις μέ τή Μικρά

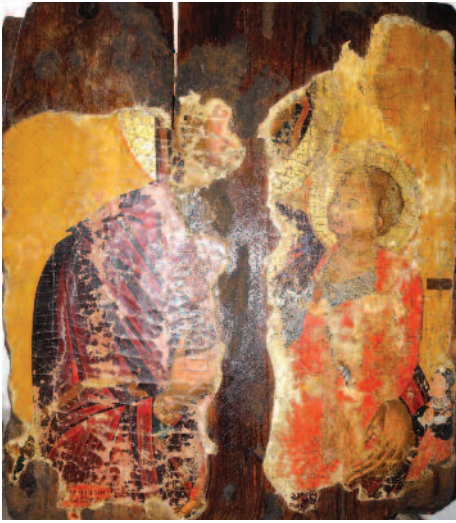
Ἀσία καί ἰδιαίτερα μέ τήν περιοχή τῆς Νίκαιας ἀπ' ὅπου πιθανόν καταγόταν. Ἀρκετά ἐπίσης κυπριακά μοναστήρια τῆς ἐποχῆς ἔχουν, ὄχι τυχαία, ὀνομασίες μικρασιατικῶν μονῶν, ὅπως γιά παράδειγμα οἱ μονές Συμβούλου, Ἀντιφωνητῆ καί Ἀφινθίου.

Μέ τήν ἱδρυσή της, στή Μονή θά εἶχε παραχωρηθεῖ καί κτηματική περιουσία στήν γύρω περιοχή, ὅπως γινόταν τήν τότε ἐποχή. Ἀπ' αὐτά τά κτήματα θά δημιουργήθηκε καί ὁ πρῶτος πυρήνας τοῦ χωριοῦ Γερίου. Μάλιστα, μέσω τῆς προφορικῆς παράδοσης διασώθηκε καί ἀναφέρεται ἀπό τούς παλαιότερους κατοίκους τοῦ χωριοῦ ἡ ὀνομασία Ἀλουπιά ἢ Ἀλουπός γιά τήν ἐκκλησία τῆς Χρυσογεριώτισσας. Ἡ ὀνομασίες αὐτές προέκυψαν ἀπό τήν παράφραση τῆς ὀνομασίας Ἀλύπου καί τήν παρετυμολόγηση ἀπό τό κυπριακό ἀλουπός, πού σημαίνει ἀλεποῦ (ἀπό τό ἀρχαῖο ἀλώπηξ ἢ τό λατινικό *lupus*).

Τό χειρόγραφο του Carpentras

Τό χειρόγραφο Εὐαγγελιστάριο, τό ὁποῖο δώρισε στήν Μονή τῆς Ἀλύπου ὁ Ἐπιφάνιος Πασχάλης, φυλάσσεται σήμερα, ὅπως προαναφέραμε, στή Δημοτική Βιβλιοθήκη τοῦ Carpentras. Τό κεφαλαιογράμματο αὐτό Εὐαγγελιστάριο θά πρέπει νά γράφτηκε, ἂν καί δέν εἶναι γνωστή ἡ ἀκριβής χρονολογία, πρό τοῦ 11ου αἰώνα, αφού ἡ πιό παλιά σημείωση εἶναι αὐτή τῆς ἀφιέρωσης τοῦ Πασχάλη τό 1092.

Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 12ου αἰώνα μέ-

Εἰκ. 2 Ἡ ἀρχαία εἰκόνα
τῆς Παναγίας (1542).

χρη καὶ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνα τό χειρόγραφο φυλασσόταν στὸν ναό τῆς Παναγίας στὴν Ἀμαργέτη τῆς Πάφου. Ἐκεῖ εἶχε μεταφερθεῖ ἀπὸ τὸν μοναχὸ Θεοφάνη, υἱὸ τοῦ Ξηροῦ, ὅπως σημειώνεται στὸ χειρόγραφο στὴν ἴδια σελίδα μέ τὴν ἀφιέρωση τοῦ Πασχάλη. Ἡ μετακίνηση αὐτὴ ὀφειλόταν πιθανόν στὴ διάλυση τῆς Μονῆς τῆς Ἀλύπου, ἡ ὁποία ἐπῆλθε λίγο μετὰ τὴ συγκρότησή της. Ἴσως γι' αὐτὸ οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε γιὰ τὴ Μονὴ εἶναι ἐλάχιστες. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χειρόγραφο, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα κυπριακὰ χειρόγραφα (βλ. χειρόγραφα Ἀγ. Νεοφύτου τοῦ Ἑγλείστου), κατέληξαν στὴ Γαλλία καὶ τὸ συγκεκριμένο στὴν πόλη Carpentras.

Τὰ κατάλοιπα τῆς Μονῆς

Ὅπως προαναφέραμε, στὸν χώρο ὅπου ἦταν κτισμένη ἡ Μονὴ τῆς Ἀλύπου βρίσκεται σήμερα κτισμένος ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Χρυσογεριώτισσας. Σύμφωνα μέ τὴν τοπικὴ παράδοση ὁ χώρος ἐπιλέγηκε θαυματουργικά, ὅταν τὰ βόδια τῆς ἁμαξας πού εἶχε ἐπάνω τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας σταμάτησαν στὸν αὐτὸ ὁδηγημένα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Θεοτόκο. Ὁ ναὸς τῆς Χρυσογεριώτισσας ἀνήκει στὸν χαρακτηριστικὸ ἀγροτικὸ τύπο τοῦ μονοθόλου ναοῦ. Ἀπὸ τὰ κειμήλια πού φυλάσσονται σήμερα στὸν ναὸ ξεχωρίζει ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας (Εἰκ. 2) πού χρονολογεῖται στὰ 1542 κατὰ τὸν R. Gunnis². Δέν εἴμαστε σέ θέση νὰ ἐπιβεβαιώσουμε τὴ χρονολόγηση ἐφόσον ἡ χρονολογία δέν φαίνεται πλέον. Στὸ κάτω μέρος τῆς εἰκόνας παριστάνονται οἱ δωρητές, οἱ ὁποῖοι φοροῦν φράγκικα ροῦχα.

Στὸν προαύλιο χώρο τῆς ἐκκλησίας καὶ συγκεκριμένα στὸ νότιο μέρος διακρίνονται ἐρείπια ἀπὸ τὴν ἀρχαία Μονὴ τῆς Ἀλύπου. Πέτρες ἀπὸ τὰ χαλάσματα τῆς Μονῆς χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ παρόντος ναοῦ, ὅπως μαρτυροῦν σπαράγματα τοιχογραφιῶν πού βρίσκονται σέ διάφορα σημεία τοῦ κτίσματος. Ὑπολείμματα τοιχογραφιῶν φαίνονται στὸν δυτικὸ ἐξωτερικὸ τοῖχο, στὸν βόρειο τοῖχο τοῦ γυναικωνίτη (Εἰκ. 3) καθὼς καὶ στὸν νότιο τοῖχο, δίπλα ἀπὸ τὴν κύρια εἴσοδο τοῦ ναοῦ. Τέλος 100 περίπου μέτρα βόρεια τοῦ ναοῦ ὑπάρχει κτιστὴ ὑπόγεια στέρνα (Εἰκ.

Είχ. 3 Σπαράγματα τοιχογραφιών
στόν γυναικωνίτη.

4), ή όποία πιθανόν ήταν κομμάτι της Μονής και έξυπηρετούσε τούς μονάχους άρχικά και άργότερα τούς άγρότες της περιοχής. Παλαιότερα ύπήρχε και δεύτερη στέρνα κοντά στην πρώτη ή όποία δυστυχώς καταστράφηκε από τούς κατόικους της περιοχής.

Ένδιαφέρον παρουσιάζει ή παράδοση πού θέλει τόν νάό της Χρυσογεριώτισσας νά είναι κτισμένος επάνω σέ σπήλαιο ή υπόγειο της άλλοτε Μονής μέσα στό όποιο φυλάσσονται θησαυροί, χειρόγραφα βιβλία και εικόνα της Παναγίας της Άλύπου.

Είχ. 4 Η υπόγεια στέρνα.

Κρίσεις-Συμπεράσματα

Η Μονή της Θεοτόκου της Άλύπου ιδρύθηκε από τόν μάγιστρο Έπιφάνιο Πασχάλη στά πλαίσια της αὐτοκρατορικής πολιτικής της ίδρυσης και ένίσχυσης μοναστηριών στίς βυζαντινές έπαρχίες. Καταδεικνύει τίς στενές σχέσεις της Κύπρου μέ την Κωνσταντινούπολη και τίς γύρω περιοχές, ιδιαίτερα μέ τή Νίκαια της Βιθυνίας. Μπορεί νά μήν άντεξε στόν χρόνο αλλά ήταν ή άπαρχή της δημιουργίας της σημερινής κοινότητας τού Γερίου.

Σημειώσεις

1. Βλ. Έγγλεζάκης Β., *Είκοσι μελέται διά τήν Έκκλησίαν Κύπρου*, σ. 100.

2. Βλ. Gunnis R., *Historic Cyprus*, σ. 466.

Βιβλιογραφία

Darrouzès J., "Notes pour servir à l'histoire de Chypre", Κυπριακά Σπουδαί, Τόμος Κ', Λευκωσία 1956, σ.34, 35, 42-46.

Gunnis R., *Historic Cyprus*, Λευκωσία 1936.

Έγγλεζάκη Β. (άρχιμ. Παῦλος), *Είκοσι μελέται διά τήν Έκκλησίαν Κύπρου*, Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη - Μορφωτικόν Ίδρυμα Έθνικής Τραπεζής, Άθήνα 1996.

Κύρρης Κ.Π., «Κυπριακά Άγιολογικά και Μοναστηριακά Μελετήματα», Κυπριακά Σπουδαί, Τόμος ΚΖ', Λευκωσία 1963, σ.181-186.

Μεγάλη Κυπριακή Έγκυκλοπαίδεια, τόμ. Α', Άλύπου Παναγίας μοναστήρι, σ. 384, Λευκωσία 1984.

**ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ΄
ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ ΝΑΟΝ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ»**

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950¹

**Σεβασμιώτατοι ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί,
Εὐλαβεῖς τοῦ Ὑψίστου λειτουργοί,
Χριστεπώνυμε τοῦ Κυρίου λαέ,**

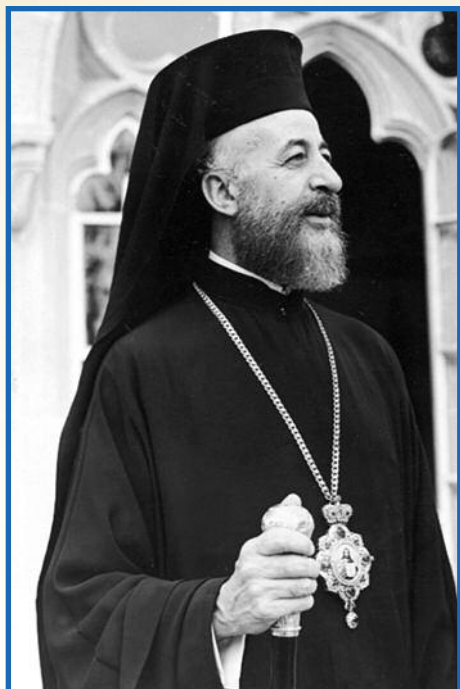
Εἴη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅστις ἔδειξεν ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ μου τὸν ἄμετρον τῆς χάριτός του πλοῦτον, ἀναγαγὼν ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς Ἱεράρχαις εἰς τὸ περίοπτον καὶ τηλεφανὲς ὕψος τῆς κατὰ Κύπρον Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπικῆς ταύτης σκοπιᾶς καὶ ἀναδείξας με τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα διάδοχον.

Δόξαν καὶ αἶνον ἀναπέμπω ἐν τῇ ἀπείρῳ Αὐτοῦ συγκαταβάσει, εὐχαριστίας δὲ ὀλοφύχους ἀπευθύνω πρὸς τοὺς ἀγαπητούς μου ἀδελφοὺς καὶ συνεργάτας ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, οἵτινες, ὅργανα γενόμενοι τῶν θείων βουλῶν, προσώθησάν με

διὰ τῆς ψήφου των, ἵνα ἀνέλθω τὰς βαθμίδας τοῦ αἰωνοβίου τούτου Θρόνου.

Μὲ γόνατα, ὅμως, λυγίζοντα τὰς βαθμίδας ἀνελθὼν καὶ ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ταύτης Ἀναβάθρας νῦν ἱστάμενος, ἱλιγγον αἰσθάνομαι καὶ βίαιον κλονισμόν ἀνασαλεύοντα ἐκ βάθρων τὴν ὑπαρξίν μου. Τὶ τὰ περὶ ἐμὲ σήμερον τελούμενα; Ἀποσπῶμαι τοῦ λαχόντος μοι ποιμνίου ἐν τῇ Κιτιέῳ Ἐκκλησίᾳ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ διετίαν καὶ πλέον συνηυτύχησα, πατρικῶς τοῦτο φιλῶν καὶ υἱικῶς ἀντιφλούμενος, ἐν λύπῃ δὲ πολλῇ τούτου νῦν ἀποχωρίζομαι. Ἐν θάμβει οἱ ὀφθαλμοὶ μου βλέπουσι τὰ περὶ τὸ ταπεινὸν μου πρόσωπον τὴν στιγμὴν ταύτην συντελούμενα τῆς θείας βουλῆς κελεύσματα. Ὡς χιτῶνα γάμου πορφύραν περιβέβλημαι καὶ ἐπὶ σκήπτρου ἐρειδό-

1. Ὁ πιὸ πάνω ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου Μακαρίου Γ΄ παρατίθεται μὲ τὴ συμπλήρωση 40 χρόνων ἀπὸ τὴν κοίμησίν του στίς 3 Αὐγούστου 1977.

μενος καλοῦμαι νὰ ὁδεύσω πρὸς τοῦ Κυρίου τὸν Νυμφῶνα, ἡ δὲ νύμφη Κύπρις Ἐκκλησία τῆς χηρείας τὸν πέπλον ἀποβάλλεται. Κλίνει εὐλαβὲς τῆς καρδίας μου τὸ γόνυ καὶ συντετριμμένη ὑπὸ φόβου ἡ ψυχὴ προσεύχεται πρὸς τὸν ἀόρατον τῆς Ἐκκλησίας Νυμφίον. Δέος κατέχει με μήτοι πτωχὴ τῆς ψυχῆς μου ἡ στολὴ καὶ ἀνάξιος τῆς κλήσεως ἀπόβλητος τοῦ Νυμφῶνος γένωμαι. Φοβοῦμαι μὴ ἐν τῷ ὑπάτῳ τούτῳ τῆς Ἐκκλησίας ἀξιωματι πρὸς χόρτον ὁμοιάσω ἐγγίζοντα ἄνθρακας φλογώδεις, ὡς ἄλλος δὲ Μωυσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Χωρήθ ἀκούω ἀντιλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων τὴν μυστικὴν θείαν φωνήν: «Μὴ ἐγγίσης ὧδε»

(Ἐξόδ. 3, 5). Πελώριον, ὄντως, καὶ μὲ κινδύνους πολλοὺς τὸ ὑπ' ἐμοῦ σήμερον ἀναλαμβάνομενον ἐγχείρημα. Τὴν ἱστορικὴν ζωὴν τοῦ Θρόνου τούτου ἐλάμπρυναν ἀγῶνες, ἡγίασαν Ἱεραρχῶν μαρτύρια, ἐδόξασαν φυσιογνωμίαι φαιναί, ἐκλείσαν ἄνδρες καλλιστέφανοι καὶ Ἀρχιεπίσκοποι περιλάλητοι. Προκάτοχός μου ἦτο ὁ αἰδίου μνήμης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος μάρτυς Μακάριος ὁ Β', πρὸς τὸν ὅποιον ἡ σκέψις ἀνατρέχουσα καὶ τὴν σμικρότητά μου παραβάλλουσα εἰς κραυγὴν ἀδυναμίας τὴν γλῶσσα μου κινεῖ: «Δέομαι, Κύριε, προχεῖρσαι δυνάμενον ἄλλον, ὃν ἀποστελεῖς» (Ἐξόδ. 4, 13).

Ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μου βαρὺν αἰσθάνομαι τῆς ἀποστολῆς μου τὸν κλῆρον, ὃν ψῆφος θεοκίνητος κλήρου καὶ λαοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου μου ἐξήρτησεν. Ὑπὸ τὸ βάρος τοιούτου κλήρου σώματα εὐσταλῇ ἐκύρτωσαν καὶ πρόσωπα νεάζοντα ῥυτίδες πρόωροι ηὐλάκωσαν. Ἐπιβεβαρυμένην ἔχει ὁ Θρόνος οὗτος τὴν κληρονομίαν, μὲ ἀπαιτήσεις πολλὰς καὶ ποικίλας.

Ἄλλ' οὕτως ἔταξεν ὁ Κύριος ἐπ' ἐμὲ γενέσθαι. Ἴδου δὲ αἰχμάλωτος ἐγὼ θεοκινήτου ψήφου ἐν ταπεινώσει κλίνω τὸν αὐχένα, ἀποδεχόμενος τοῦ Θεοῦ τὸ κέλευσμα. Γνωρίζω καλῶς ὅτι ὁ Θρόνος οὗτος, ὁ δι' ἐμὲ σήμερον ὑφούμε-

νος ὡς τὸ Θαβὼρ τῆς δόξης εἰς Γολγοθᾶν τοῦ μαρτυρίου αὐριον γενήσεται. Μόχθοι πανημέριοι καὶ παννύχιοι ἀγρυπνίαι, ἀγῶνες καὶ θυσίαι εἶναι τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ὑπουργήματος ἢ κληρονομία. Τὰς ἰδίας αὐτὰς βαθμίδας ἐπάτησαν μάρτυρες προκάτοχοι διὰ νὰ ὑψωθῶσιν εἰς ἀγχόνην, δι' αὐτῶν ἄλλοι ἐβάδισαν εἰς γῆν ἐξορίας καὶ δι' αὐτῶν ἄλλοι προώρως κατήλθον εἰς τὸν τάφον.

Τοιαύτη τοῦ ὑπουργήματος ἢ φύσις. Πολλὰ δὲ τὰ δύσκολα ἐπιπροσθοῦσιν καὶ τῶν σημερινῶν καιρῶν αἱ χαλεπότητες. Ἡ νοητὴ Ὀλκὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐν πολλαῖς τρικυμίαις διαπλέει. Ἐξῴθεν μάχαι ἀναταράσσουσαι θάλασσαν καὶ ἔσωθεν ἔριδες καὶ διχασμὸς τοῦ πληρώματος. Τὰ δὲ τραύματα πολλά. Ἐρείπια ἡθικὰ καὶ ὕλικά, κληροδοτήματα ἐξωτερικῶν πολέμων καὶ ἐσωτερικῶν ἐρίδων, ἔχομεν νὰ ἀναστηλώσωμεν. Τραυμάτων δὲ πληγὰς πολλὰς ἔχομεν νὰ ἐπιδέσωμεν. Καὶ ἵνα, κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ Χρυσορρήμονος, εἴπω, «οἱ ἐπιβουλεύοντες πολλοί, τὸ τῆς ἀγάπης γνήσιον ἀπόλωλεν... ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνομεν καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεως περιπατοῦμεν (Σοφ. Σειρ. 9, 13)... πολλοὶ καὶ πολλαχόθεν ἐφρυστήκασιν· ὁ δὲ συναλγήσων οὐδεὶς, ἢ καὶ εὐάριθμοι λίαν». Τὰς παλαιὰς αἱρέσεις ἐδέξαντο αἱ τοῦ αἰῶνος

τούτου πλάναι, τὴν κατάρριψιν ἡθικῶν ἀξιῶν ἐπαπειλοῦσαι. Πολλοὶ πλανῶντες καὶ πλανώμενοι εἰς τὸ μέσον ἀνεφάνησαν, τοῦ λαοῦ τὴν ἐνότητα ἐπικινδύνως διασπῶντες καὶ πολὺν τὸν πειρασμὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ φέροντες. Χαλεπὸν τῆς ποιμαντορίας μου τὸ ἔργον ἐν μέσῳ προβάτων διακεχωρισμένων. Ἀνάντης τῆς Ἀρχιεπισκοπείας μου ὁ δρόμος καὶ δύσβατος τῶν περιστάσεων ἢ διαβάσις.

Ἐν τοσοῦτῳ, ὅμως, τῶν σκέψεων καὶ αἰσθημάτων μου κατισχύει παρήγορος ἢ καλοῦσα μὲ φωνὴ «Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσης μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντα, οὗ ἔαν πορεύῃ» (Ἰησοῦ Ναυῆ 1, 9).

Εὐτολμος καὶ ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς ἄνωθεν κλήσεως χωρῶ μετὰ θάρρους εἰς τὸν προκειμένον μοι ἀγῶνα, συνοδοιπόρους ἔχων τοὺς ἀδελφοὺς Ἱεράρχας, στηρίζοντάς με, ἵνα μὴ προσκόψω, καὶ τῶν ὁποίων ἢ ἀγάπη ἐγγυᾶται ἐγκάρδιον καὶ ὁλόφυχον συνεργασίαν ἀναπληροῦσαν τάς ἐλλείψεις μου καὶ τῆς νεότητός μου τὴν ἀπειρίαν.

Γνωρίζω ποίας προσδοκίας στηρίζει ἐπ' ἐμὲ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς Μεγαλονήσου ὁ εὐσεβὴς λαός. Ὁ κλῆρος ἀναμένει πνευματικὴν καὶ ἡθικὴν ἀνύψωσιν, βελτίωσιν τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν του. Ὁ λαὸς ἐλπίζει περισυλλογὴν καὶ ἀναστή-

λωσιν τῶν ἡθικῶν ἐρειπίων, τὰ ὅποια ἁμαρτία πληθύνουσα ἐπλήθυνε, νίκην κατὰ τοῦ μισοκάλου, ὅστις τὰ ζιζάνια τῆς διχονοίας ἔσπειρε καὶ τὴν εἰρήνην ἐφυγάδευσε, στοργὴν καὶ κατανόησιν εἰς τὰ προβλήματα του. Ἡ δὲ δούλη Πατρίς ἀπαιτεῖ ἔντονον ἀγῶνα δι' ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτὴν στιγμὴν βεβαίωσιν δίδω ἱερὰν ὅτι οὐδὲν ἐν ἐπιγνώσει θὰ παραλείψω, ἵνα τὰς προσδοκίας δικαιοῶω καὶ τὰς ἐλπίδας πραγματώσω. Ἀρχόμενος τοῦ ἔργου πρῶτιστον ἔχω σπουδάσμα τὴν φύλαξιν τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης τῆς πίστεως, ὡς αὕτη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου παρεδόθη καὶ ἤτις εἰς τὴν μακραίωνα Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐγένετο ἡ σωστικὴ κιβωτὸς ἡ διαφυλάξασα ἁλώβητα τοῦ Ἔθνους τὰ κειμήλια καὶ εἰς τὰς θυέλλας τῆς δουλείας ἡ ἄγκυρα τῆς σωτηρίας. Οὐδένα λανθάνει σήμερον τὸ γεγονὸς ὅτι ὑφίστάμεθα δοκιμασίαν πίστεως. Πεποίθαμεν, ὅμως, ἀκραδάντως, ὅτι ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ ἡ πίστις ἡμῶν δοκιμαζομένη ἀκεραία τῆς δοκιμασίας θὰ ἐξέλθῃ. Ἀλλ' ἵνα ἀποβῇ αὕτη δύναμις ζῶσα καὶ ζωοποιούσα ἐνεργὸς καὶ καρποφόρος, δεόν ἡ Ἐκκλησία νὰ διαθέτῃ κληρὸν μορφωμένον, διδακτικὸν ἐν λόγοις τε καὶ ἔργοις, ἐπίγνωσιν ἔχοντα τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του. Δὲν ἀποκρύ-

πτω τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐφημεριακὸς κληρὸς, ἄνευ πνευματικῶν προσόντων καὶ εἰς οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν εὐρισκόμενος ἐξέπεσε κατὰ πολὺ τῆς ὑψηλῆς του θέσεως. Πολλά, βεβαίως, προσέφερε καὶ προσφέρει ὁ κληρὸς, συνεχιστὴς μεγάλης παραδόσεως, περισσότερα, ὅμως, δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ. Γνωρίζω τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ τὰς πολλὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις του. Ἡ πνευματικὴ ἀνύψωσις καὶ οἰκονομικὴ βελτίωσις τοῦ κληροῦ διὰ τὴν εὐδόκιμον αὐτοῦ διακονίαν ἐν τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας θὰ εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων μελημάτων μου. Ἡ πρὸ ἔτους ἰδρυθεῖσα Ἱερατικὴ Σχολὴ πολλῆς θὰ τύχῃ μερίμνης μου διὰ τὴν περαιτέρω αὐτῆς προαγωγὴν πρὸς πληρέστερον πνευματικὸν κατάρτισμὸν τοῦ κληροῦ, τὸν ὁποῖο ἐπιθυμῶ σεμνόβιον, πειθαρχικόν, ἀφοσιωμένον εἰς τὸ καθῆκον καὶ οὐχὶ ἀργόσχολον καὶ καφενόβιον, μεριμνῶντα καὶ τυρβάζοντα περὶ πολλὰ «ὧν οὐκ ἔστι χρεία» (Πρβλ. Ἱερ. 31, 38).

Περὶ τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι ποιμνίου τοῦτο μόνον λέγω: Μετὰ φροντίδος ἀνυστάκτου «ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου» (Ἱεζ. 34, 12) καὶ «ἐν νομῇ ἀγαθῇ βοσκήσω αὐτὰ» (Ἱεζ. 34, 14). «Τὸ ἀπολωλὸς ἐκζητήσω καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω καὶ τὸ συντετριμμένον καταδή-

σω καὶ τὸ ἐκλείπον ἐνισχύσω καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω καὶ βοσκήσω αὐτὰ μετὰ κρίματος» (Ἰεζ. 34,16). Ἔτι δὲ πλείον τούτου λέγω «καὶ τὴν ψυχὴν μου θήσω ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Πρβλ. Ἰωάν. 10,15).

Δὲν προτίθεται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἐκθέσω πρόγραμμα τοῦ ἔργου οὐτινος, συναρωγῇ Κυρίου, ἀπὸ σήμερον ἐπιλαμβάνομαι. Ὁ Θεός, ὁ καλέσας με ἐπὶ τὴν ὑπάτην ταύτην τῆς Ἐκκλησίας διακονίαν, ἃς λαλήσῃ ἀγαθὰ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ψυχῆς μου, ἵνα ταῦτα μεταδώσω εἰς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ τὸ πλήρωμα, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου «ἥδιστα ἐκδαπανηθήσομαι» (Β΄ Κορ. 12, 15), εἰς οὐδὲν ἑμαυτοῦ φειδόμενος. Δι' ἑμαυτὸν ἐν μόνον ἐξαιτούμαι, τὴν πειθαρχικὴν πάντων ἀγάπην.

Περὶ τῆς δούλης δὲ πατρίδος τὸν λόγον περιστρέφω, ἀπευθύνω πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος ὁλόψυχον ἀσπασμὸν καὶ χαίρετισμὸν ἐγκάρδιον καὶ συναντιλήψεως βεβαιώσιν πρὸς τὸν τετιμημένον ἀδελφὸν Μητροπολίτην Κυρηναίας, ὅστις ἐπὶ κεφαλῇς Πρεσβείας μάχεται ἀγῶνα ὑπέρτατον εἰς τὰ διεθνῇ πολιτικὰ πεδία διὰ τὴν κατίσχυσιν τοῦ Κυπριακοῦ δικαίου. Περὶ ἐμοῦ δὲ λέγω, ὅτι «οὐ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου» (Ψαλμ. 131, 4), μέχρις ὅτου εἰς τὸν ἐθνικὸν ὀρίζοντα ῥοδίση χρυσόπτερος ἱρίς ἀγγέλ-

λουσα τὸ φέγγος τῆς ποθεινῆς ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως. Πάσῃ δυνάμει καὶ πάσῃ θυσίᾳ θὰ συνελίσσω μετὰ τοῦ φιλοπάτριδος Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, βαδίζων ἐπὶ ἀδιαλλάκτου πρὸς τὸν Κυρίαρχον ἐνωτικῆς γραμμῆς, οὐδὲν ἕτερον ἐπιδιώκων, εἰ μὴ μόνον τὴν Ἑνωσιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Μητρος. Ἀπαράδεκτος θὰ εἶναι οἰαδήποτε προσφορὰ συντάγματος ἢ ἄλλη νόθος λύσις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ζητήματος. Ἀσάλευτος δὲ ἔστω ἡ πίστις πάντων εἰς τὴν τελικὴν νίκην καὶ δικαίωσιν.

Τοιαῦται, ἐν ὀλίγοις, ἀδελφοί, αἱ σκέψεις, τὰ συναισθήματα καὶ αἱ διαβεβαιώσεις μου περὶ τοῦ ἀναλαμβάνομένου ἔργου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπικαλοῦμαι πάντων τὰς εὐχὰς καὶ τὰς δεήσεις.

Σὺ δέ, Οὐράνιε τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης Ὀλκάδος Κυβερνήτα, ἔπιδε ἐξ ὕψους καὶ ἐνίσχυσόν με εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα. Ἐν χειρὶ ὑποτρεμούσῃ λαμβάνω τὸ πηδάλιον, ὃ, σήμερον, δέδωκάς μοι. Δὸς μοι χεῖρα κραταιὰν καὶ ἀνάδειξόν με δεξιὸν πηδαλιούχον καὶ ἰκάνωσόν με ἐν τρικυμίαις θαλασσῶν, ἵνα τῆς Ὀλκάδος Σου τὸ πλήρωμα εἰς λιμένα γαλήνης καὶ σωτηρίας ὀδηγήσω. Ἐκχεε τὴν χάριν Σου πλουσίαν ἐπ' ἐμέ, ἵνα εἰς διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας Σου ἀκατακρίτως ἀναλώσω τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου καὶ δόκιμος γενόμενος λάβω τῆς ζωῆς τὸν στέφανον.

Ἡ Παναγία, ἔνοικος στήν ἁγιασμένη ὄροσειρά τοῦ Πενταδακτύλου¹

Νίκου Ὁρφανίδη

Πρώην Διευθυντῇ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου Κύπρου,
Πρώην Μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ὑπηρεσίας

Καθώς ψηλαφοῦμε τίς πληγές καί τά χαλάσματα τῆς ζωῆς μας, καθώς ἐπιστρέφουμε στή λεηλατημένη πατρίδα μας, ἔτοιμοι γιά μία ὅποια λύση προσμένουμε νά διασώσει τή ζωή μας καί τά ἀγαθά μας καί ὅσα ἄλλα, μαζί μέ τή συνέχεια τῆς παρουσίας μας στήν ἱστορία, σκέφτομαι νά καταθέσω ἕνα ὁδοιπορικό μέ τά μοναστήρια καί τίς ἐκκλησίες, πού μᾶς συνοδεύουν καί μᾶς σκέπουν, ἀγιάζοντας μυστικῶς τόν βίο μας καί μᾶς διασώζουν, ὡς προστασία καί παραμυθία καί χάρις Θεοῦ εἰς τόν αἰῶνα.

Ψηλαφῶ, ἔτσι, στόν ἠλεκτρονικό τόπο ὅλο ἐκεῖνο τό ἐκκλησιολογικό καί μοναστηριακό χρονικό καί ὁδοιπορικό πού ἀναδεικνύει τόν Πενταδάκτυλο ὡς

«τό βουνό τῆς Παναγίας», καί διαβάζω ὅλα τά σχετικά, καί μένω ἔκπληκτος γι' αὐτή τή μυστική παρουσία καί προστασία καί σκέπη τῆς Παναγίας μέσα στούς αἰῶνες. Καί σκέφτομαι πῶς ἔπρεπε νά περάσουν χρόνια, γιά νά ὑποψιαστοῦμε πῶς παράστεκε δίπλα μας ἡ πολλαπλῶς ἁγιασμένη ὄροσειρά τοῦ Πενταδακτύλου, ὡς «τό βουνό τῆς Παναγίας», μέ ὅλους τοὺς ἁγίους του καί ἐξόχως μέ ὅλα ἐκεῖνα τά μοναστήρια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, νά μᾶς φρουροῦν κατὰ τρόπο μυστικό καί στοργικό. Καί ἐσχάτως, σκέφτομαι, μέ ὅλους τοὺς νεομάρτυρες τῆς εἰσβολῆς.

Μένω μόνο στά μοναστήρια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στόν Πενταδάκτυλο: Παναγία Ἐλεοῦσα στήν Καρ-

1. Ἀναδημοσίευση ἀπό τήν ἱστοσελίδα <http://churchofcyprus.org.cy/2845728/11/16>.

πασία, Παναγία Περγαμηνιώτισσα, στην Άκανθοῦ, Παναγία Μελανδρύνια, ἀνατολικά τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου, Ἀχειροποίητος στήν ἀρχαία Λάμπουσα, πού τήν ἐπισκεπτόμαστε καί προσκυνούσαμε παιδιά. Ἔτσι. Καί στή Λυθράγκωμη ἡ Παναγία ἡ Κανακαριά. Κι ἀνάμεσά τους ἡ Παναγία τῆς Καντάρας, μέ τούς μοναχούς ἐκείνους πού μαρτύρησαν καί πού ἐορτάζουμε στίς 19 Μαΐου, ἡ Παναγία τοῦ Τοχνοῦ, ἔξω ἀπό τίς Μάνδρες Ἀμμοχώστου, στά ἀνατολικά, ἡ Παναγία ἡ Ὑπάτη, δυτικά τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἀντιφωνητῆ Χριστοῦ, πάνω ἀπό τό χωριό Ἅγιος Ἀμβρόσιος, ἡ Παναγία ἡ Ἀφινθιώτισσα, ἕνα μοναστήρι πού ὑπῆρξε ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα τῆς μεσαιωνικῆς Κύπρου, πού κατὰ τόν χρονικογράφο τοῦ 15ου αἰώνα Γεώργιο Βουστρώνιο σ' αὐτό εἶχε μεταβεῖ γιά ἀποχαιρετιστήριο προσκύνημα, μαζί μέ ὅλο τό σῶμα τῶν εὐγενῶν, ἡ τελευταία βασίλισσα τῆς Κύπρου, ἡ Αἰκατερίνη Κορνάρο, ἡ Παναγία ἡ Ἀσπροφοροῦσα στό μαγευτικό ἀββαεῖο τοῦ Πέλλα Πάις, ἡ Παναγία ἡ Γαλατεροῦσα ἡ Στάζουσα, πιό πέρα, στόν Καραβά, κι ἡ Παναγία ἡ Κρινιώτισσα, στή Λάπηθο, κι ἡ Παναγία τῶν Καθαρῶν, στή νότια πλαγιά τῆς κορφῆς Κόρνος, δυτικά τοῦ χωριοῦ Λάρνακας τῆς Λαπήθου. Μοναστήρια ὅλα αὐτά. Καί σκέφτομαι καί τήν Παναγία τῶν Περβολιῶν στό Δίκωμο, τόσα καί τόσα διάσπαρτα ξωκκλήσια καί παρεκκλήσια καί ναοούς ἐνοριακοῦς στά σκαρφαλωμένα στόν Πενταδάκτυλο χωριά μας, μέσα στό κύμα τό ἄλμυρό καί τά ἀνθοφοροῦντα δάση καί πλαγιές. Καί στό μέ-

σον ὁ Χριστός Ἀντιφωνητής, μέ ἐκεῖνες τίς ἐκπληκτικές τοιχογραφίες καί ἁγιογραφίες. Κι ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος. Καί σκέφτομαι, ἀκόμα, πώς ἐμεῖς στήν Κυθρέα εἴχαμε ψηλά στόν Πενταδάκτυλο τήν Παναγία τήν Πλατανιώτισσα, πού τήν λειτουργοῦσαν οἱ παπποῦδες μας μία φορά τόν χρόνο καί πού τά ἐρείπιά της μᾶς ἀκολουθοῦσαν μυστικῶς. Ἔτσι οἱ ἱερεῖς ἀπό τήν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Ἀνδρονίκου ἀνέβαιναν στό βουνό, καί ἀνέπεμπον, ἐορτάζοντες, μέσα στό δάσος φωνές καί ὕμνους αἰνέσεως στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Κι ἐκεῖνο τό μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Θεοτόκου καί τήν Παναγία τή Χαρδακιώτισσα, μέ τήν ἱστορική της εἰκόνα.

Σκέφτομαι, λοιπόν, πώς ὅλα αὐτά μᾶς ἀκολουθοῦν —καί θά μᾶς ἀκολουθοῦν εἰς τόν αἰώνα— ὡς ψηλαφητή μαρτυρία τῆς Ἑλληνορθόδοξης παρουσίας μας σέ τόπους ἁγιασμοῦ καί χάριτος. Κι ἀκούω τίς νύχτες τίς προσευχές καί τούς ψαλμούς καί τίς μελωδίες νά ἀνεβαίνουν στόν οὐρανό, μέ τά κεριά νά ἀναβοσβήνουν καί τά καντήλια μπροστά στίς εἰκόνες καί τήν Ἁγία Τράπεζα. Καί τότε εἶναι πού ἐπιστρέφω σ' ἐκεῖνο τό «ἀνασῆκωσε τήν πλάτη κι ἀπόσεισέ τους, Πενταδάκτυλέ μου», τοῦ ποιητῆ Κώστα Μόντη, θρηνώντας γιά ὅσα πατεῖ ἡ ἀθλιότης καί βαρβαρότης τῶν καιρῶν, καθώς ἐμεῖς ἀδύναμοι καί ἄθλιοι καί κατηραμένοι, γιά νά γυρίσω στόν ἄλλο ποιητή πού ἔγραψε γιά τόν Ὀνήσιλο, τόν Παντελεῆ Μηχανικό, ἀφεθήκαμε στά πάθη, γιά νά εἰσέλθουν οἱ εἰσβολεῖς καί καταπατητές τῆς ἁγιασμένης πατρίδος μας.

“Ένας Όμαδάρχης θυμᾶται”¹

(Κατασκήνωση Ἀγίου Νικολαίου Στέγης
1971, 1972, 1973 καί 1974)

Ἀντώνιου Ν. Στυλιανάκη
Ἱεροκήρυκα – Γυμνασιάρχη – Λογοτέχνη

Πρωτοετής φοιτητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1970-1971) ἔλαβα μέρος, γιά πρώτη φορά, ὡς ὁμαδάρχης, στήν κατασκήνωση ἁρρένων (γυμνασίων καί λυκείων) τῶν Κατηχητικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς στόν Ἅγιο Νικόλαο Στέγη. Καλοκαίρι τοῦ 1971. Ἀρχηγός ὁ «γλυκύς» Θεολόγος – Γυμνασιάρχης Τάκης Χριστοφόρου. Ὑπαρχηγός ὁ ἀεικίνητος καί ἀκούραστος, λαμπρός θεολόγος καθηγητής κ. Ἀχιλλέας Ἀχιλλέως. Ὄνομα κατασκηνωτικῆς περιόδου «Δροσοπηγή».

Καλοκαίρι τοῦ 1972. Ὁμαδάρχης καί σ’ αὐτή τήν κατασκηνωτική περίοδο. Ἀρχηγός ὁ πατήρ Γεώργιος Ἀντωνίου. Ὑπαρχηγός ὁ κ. Νίκος Νικολαΐδης, ὁ μετέπειτα

Ἐπιθεωρητής Θεολογικῶν Μαθημάτων καί Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὄνομα κατασκήνωσης «Οὐρανούπολη».

Καλοκαίρι τοῦ 1973. Ὁμαδάρχης καί πάλι. Ἀρχηγός ὁ κ. Ἀντώνης Καλογήρου. Ὑπαρχηγός ὁ κ. Νίκος Νικολαΐδης.

Καλοκαίρι τοῦ 1974 – 15 Ἰουλίου. Ὅλοι, παιδιά, ὁμαδάρχες καί ἐθελόντριες γιά τήν κουζίνα, ἀπό τό πρωί, στήν αὐλή τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ Χωρεπίσκοπος Κωνσταντίας κ. Χρυσόστομος (ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α’), μᾶς χαιρετᾷ εὐλογώντας ὅλους καί ξεκινοῦμε ἐσπευσμένα γιά τήν κατασκήνωση. Ἡ αὐλή τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ἄρχισε νά γεμίζει ἔνοπλους

1. Τό ἄρθρο αὐτό εἶναι γραμμένο μέ ... στοιχεία «ἀπό μνήμης». Ἐνδεχομένως ὁ ἀναγνώστης νά διαπιστώσει κάποια κενά ἢ κάποιες παραλήψεις. Σκοπιμότητα καμία.

αστυνομικούς καί νά παίρνουν θέσεις μάχης. Βγήκαμε μέ τά πούλμαν καί ἀνηφορίσαμε ἀπέναντι πρός τό Μνημείο τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα. Πίσω μας ἡ ἐπερχόμενη κόλαση πυρός. Ὁ Ἀρχηγός κ. Ἀντώνης Καλογήρου καί ὁ Ὑπαρχηγός κ. Νίκος Νικολαΐδης δέν εἶναι μαζί μας. Εἶναι σέ ὑπηρεσία γιά θέματα τῆς κατασκήνωσης.

Φθάνουμε στό ἐργοστάσιο τῆς Coca-Cola. Μᾶς ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος ἀπό τή Λευκωσία. Τρία πούλμαν γεμάτα ἐφήβους μέ τούς Ὁμαδάρχες τους κινδυνεύουν στούς πέντε δρόμους. Ἀδύνατη ἡ ἐπιστροφή στήν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή. Μέ πολλές προσπάθειες ἀποφασίζουμε τή μεταφορά τῶν παιδιῶν σέ ξενοδοχεῖο τοῦ Ἀγίου Δομετίου (Asty Hotel). Μείναμε 2 ἢ 3 μέρες. Δέν ἐνθυμοῦμαι. Ἡ Λευκωσία πνιγόταν σέ καπνούς καί πυροβολισμούς. Μέ πολλούς κινδύνους (ἔξω ἀπό τό ξενοδοχεῖο) καταφέραμε νά στείλουμε μήνυμα (γραφτό μήνυμα λίγων λέξεων) μέ διερχόμενο

στρατιώτη στό Ρ.Ι.Κ. (τά τηλέφωνα νεκρά) γιά τούς γονεῖς τῶν παιδιῶν. Εὐτυχῶς τό μήνυμα, τό λακωνικό ἐκεῖνο μήνυμα, τό γραμμένο σέ ἓνα πολύ πρόχειρο χαρτί, χωρίς φάκελο, τό Ρ.Ι.Κ. τό μετέδωσε. Δηλώνουμε στό μήνυμα πού βρισκόμαστε καί ὅτι τά παιδιά εἶναι καλά. Σέ μία «ἐκχειρία» δύο ὥρῶν (ἢ τριῶν) κατέφθαναν «ἐν ἐξάλλῳ καταστάσει» οἱ γονεῖς καί πήραν τά παιδιά τους...

Εἶχαμε καί τραυματισμένο Ὁμαδάρχη: Μία σφαῖρα χτύπησε τόν ἱεροσπουδαστή Σωτήρη Φιλοθέου (σήμερα Μητροπολίτη Σιδηροκάστρου Μακάριο) στό χέρι. Τόν μεταφέραμε στό Νοσοκομεῖο.

Ἡ «κατασκήνωση» τοῦ 1974 θά μείνει ἀλησμόνητη γιά τό ἀπέραντο ἄλγος ψυχῆς πού ἔντονα βιώσαμε. Ἄλγος ψυχῆς γιά τήν ἐθνική συμφορά πού ἔφερε αὐτό τό ἀδελφοκτόνο μίσος στήν «Κύπρο τήν ἀέρινη τή μακαρία τή γῆ» (Κωστής Παλαμᾶς).

Πνευματικός πατέρας τῆς κατασκήνωσης ἀπό τό 1971 μέχρι τό 1973

ὁ αὐοίδιμος Γέροντας π. Εὐστάθιος Παπαγεωργίου. Μάγειρας ὁ κ. Θεόκλης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ λεπτοῦ χιοῦμορ μέ τό ἀληθινό χαμόγελο τῆς καλωσύνης.

Ὅμαδάρχες τῶν περιόδων 1971-1974:

- ὁ Παναγιώτης Χάμπας, Φιλόλογος – Καθηγητής,
- ὁ Πέτρος Πρωτοπαπᾶς, Φοιτητής Θεολογίας,
- ὁ Παναγιώτης Μαντοβάνης, (ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Κυρηνείας Παῦλος),
- ὁ Σωτήρης Φιλοθέου, Ἱεροσπουδαστής τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς «Ἀπόστολος Βαρνάβας», τώρα Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου Μακάριος,
- ὁ Γεώργιος Παναγιώτου, Φοιτητής Θεολογίας,
- ὁ Τάκης Κληρίδης, Φοιτητής Οἰκονομικῶν στό Λονδίνο, μετέπειτα Ὑπουργός Οἰκονομικῶν,
- ὁ Παναγιώτης Λιασῆς, Φοιτητής Θεολογίας,
- ὁ Ἀντώνιος Ν. Στυλιανάκης, Φοιτητής Θεολογίας,
- ὁ Λεύκιος Χριστοδουλίδης, Θεολόγος Καθηγητής στήν Ἀγγλική Σχολή Λευκωσίας
- ὁ διδάσκαλος κ. Ἀγγελίδης,
- ὁ διδάσκαλος Εὐέλθων Χαραλάμπους, μετέπειτα κληρικός Θεολόγος-Λυκειάρχης

- ὁ Φοιτητής Θεολογίας Σωτήρης Παπαγεωργίου,
- ὁ Μαθηματικός Καθηγητής κ. Χατζηλουκάς (ἂν θυμᾶμαι καλά τό ὄνομά του)
- καί ἄλλοι πού, δυστυχῶς, δέν μπορῶ νά θυμηθῶ τά ὀνόματά τους.

Ἡ κατασκήνωση στόν Ἅγιο Νικόλαο Στέγης, ἐκεῖνα τά εὐλογημένα καί ἀλησμόνητα χρόνια, ἔδωσε σέ Ὅμαδάρχες καί κατασκηνωτές, ἀλλά καί στά Ἀρχηγεία, πιστεύω, βιώματα ὀρθόδοξης, χαρισματικῆς βιοτῆς, τέτοια πού νά ἀντέχουν στόν χρόνο.

Οἱ ὁμορφότερες στιγμές στήν κατασκήνωση ἦταν ἡ ὥρα τῆς βραδυνῆς προσευχῆς μπροστά στόν Σταυρό τοῦ Κυρίου, στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ πού διασχίζει τόν κατασκηνωτικό χῶρο. Τά κελαρύζοντα λιγοστά νερά του μεταγωγία θεσπέσια! Θυμᾶμαι ἀκόμη μέ δέος ἱερό τά δακρυσμένα μάτια κάποιων ἐφήβων κατασκηνωτῶν μετά τό πέρας τῆς ἀτομικῆς, ἐσπερινῆς προσευχῆς. Κάποιοι ἀπ' αὐτούς κοσμοῦν σήμερα ὡς κληρικοί (ἄγαμοι καί ἔγγαμοι) ἢ ὡς ἀληθινοί ἐπιστήμονες τό πνευματικό στερέωμα τῆς κατά Κύπρον Μητέρας Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας.

Δόξα τῷ Κυρίῳ πάντων ἔνεκεν.
Ἀμήν.

«Ἁγία Μαρίνα τζιαί Τζυρά...»:

Ὁ ναός τῆς Ἁγίας σπὴν Κυθρέα
καί τὰ κειμήλιά του
μέσα ἀπὸ ἀδημοσίευτο Ἀρχεῖο
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
Κύπρου

Δρ Χριστόδουλος
Α. Χατζηχριστοδούλου,
Δρ Ἀνδρέας Μ. Φούλιας
Βυζαντινολόγοι

Ὁ ναός τῆς Ἁγίας Μαρίνας εἶναι κτισμένος σέ ὕψωμα καί δεσπόζει τῆς ὁμώνυμης ἐνορίας τῆς Κυθρέας. Σύμφωνα μέ ἐπιγραφή πού βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴ νότια εἴσοδό του, αὐτὸς οἰκοδομήθηκε ἢ πιθανότερο ἀνακαινίστηκε δραστηκά τό 1734. Ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ ναοῦ μάς εἶναι ἄγνωστη. Σήμερα ὁ ναός ἔχει τὴ μορφή μιᾶς καμαροσκεποῦς μονόχωρης βασιλικῆς. Στὴ νότια πλευρά προστέθηκε τό 1780 κιονοστήρικτη στοά, ἐνῶ τό 1821 ὁ ναός ἐπεκτάθηκε πρὸς τὰ δυτικά.

Στόν ναό σώζονταν ὀρισμένες τοιχογραφίες, ὅπως αὐτὴ τοῦ

Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ στὸν βόρειο τοῖχο καί τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ νότιο, τὴν ὁποία φιλοτέχνησε τό 1735 ὁ ζωγράφος μοναχὸς Ἰωαννίκιος, ἰδρυτὴς τοῦ ἀγιογραφικοῦ ἐργαστηρίου τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου στό Πολιτικό. Ἕνα σπάνιο καί ἴσως μοναδικό γιὰ τὴν Κύπρο χαρακτηριστικό ἦταν ἡ ζωγραφισμένη στὸ μέτωπο τοῦ ξύλινου γυναικωνίτη σκηνή ἀπὸ τό μαρτύριο τῆς Ἁγίας Μαρίνας, πού θά μπορούσε νὰ χρονολογηθεῖ στὸν 19ο αἰῶνα. Ὁ ναός μετὰ τὴν τουρκικὴ εἰσβολή τοῦ 1974 βεβηλώθηκε καί οἱ τοιχογραφίες καταστράφηκαν, ἐνῶ οἱ εἰκόνες κλάπηκαν. Τό περίτεχνο

εἰκονοστάσιο τοῦ 1634, προφανῶς ἀπό προηγούμενο ναό, ἀφαιρέθηκε ἀπό τόν ναό, πού μετατράπηκε σέ «Πολιτιστικό Κέντρο».

Σέ καταγραφή τῆς Ἐπιτροπείας Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, πού ἔγινε στίς 28 Ὀκτωβρίου 1944 στό πλαίσιο ἐργασιῶν «πρός καταγραφήν κινητῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς Περιφερείας», καταγράφηκαν ξυλόγλυπτα καί εἰκόνες ἀπό τόν ναό τῆς Ἀγίας Μαρίνας στήν κατεχόμενη Κυθρέα. Ἡ Ἐπιτροπεία Βυζαντινῶν Μνημείων ἀπαρτιζόταν ἀπό τίς ἐμβληματικές καί ἐξέχουσες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς: Κωνσταντῖνο Σπυριδάκη, Κύπρο Χρυσάνθη καί Γεώργιο Παπαχαραλάμπους. Παρόλο πού οἱ πληροφορίες στά δελτία καταγραφῆς εἶναι φειδωλές ὡς πρὸς τήν περιγραφή τοῦ ἀπεικονιζομένου θέματος, καί παρὰ τό γεγονός ὅτι ἀπουσιάζει παντελῶς ὁποιαδήποτε φωτογραφική τεκμηρίωση, τά στοιχεῖα πού δίνονται βοηθοῦν στήν προσπάθεια ἀνασύστασης καταλόγου καί ταύτισης ἀντικειμένων ἀπό τόν ἐν λόγω ναό. Ἡ δημοσίευση τῶν στοιχείων, ἄγνωστων ὡς σήμερα εὐελπιστοῦμε ὅτι θά συμβάλει στήν ταύτισή τους ὅταν αὐτά

ἐντοπιστοῦν καί φυσικά στήν διεκδίκησή τους ἀπό τόν νόμιμο κάτοχό τους, τήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου.

Τό εἰκονοστάσιο τοῦ ναοῦ, τό ὁποῖο κατασκευάστηκε τό 1634 βρισκόταν σέ καλή κατάσταση διατήρησης τό 1944, ὅταν αὐτό καταγράφηκε. Σύμφωνα μέ τήν περιγραφή τοῦ δελτίου αὐτό ἦταν «παλαιόν καί ξυλόγλυπτον». Στό εἰκονοστάσιο ἦταν τοποθετημένες 12 εἰκόνες τοῦ Δωδεκάορτου, τό Τρίμορφο (Μικρή Δέηση) καί εἰκόνες μέ ὀκτώ Ἀποστόλους ἀπό τή σειρά τῶν Ἀποστολικῶν. Στήν ἐπίστεψη τοῦ εἰκονοστασίου ἦταν τοποθετημένη ἡ Σταύρωση (Ἐσταυρωμένος καί Λυπηρά). Κάτω ἀπό τή δεσποτική εἰκόνα τῆς Παναγίας ὑπῆρχε ἡ ἐπιγραφή «Εἰ τίς τήν σήν πανάχραντον Θεοτόκε εἰκόνα οὐχ ἀσπάξειε μετά πώθου εἰς τό πῦρ βληθήσεται τῆς γεαίνης ὅσπερ ἄφρων Ἄριος εἰμης δέ πύστη καί πόθω τιμόμεν καί προσκυνοῦμεν. 1634». Κάτω ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἦταν γραμμένο τό ἀπολυτίκιο τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδόξιας «Τήν ἄχραντον εἰκόνα σου...».

Τά θωράκια ἦταν διακοσμημένα μέ παραστάσεις ἀνθέων. Παρόμοια

διακόσμη-
ση υπάρχει
στά θωράκια τοῦ
εἰκονοστασίου τῆς Μονῆς τοῦ
Ἀποστόλου Βαρνάβα στή Σαλα-
μῖνα.

Ὁ Ἀθανάσιος Παπαγεωργίου
ἀποδίδει τίς εἰκόνες καί τά βη-
μόθυρα τοῦ εἰκονοστασίου στὸν
χρωστήρα τοῦ ζωγράφου Παύλου
Ἱερογράφου. Σύμφωνα μέ τὴν
καταγραφή τοῦ 1944 στά βημό-
θυρα εἰκονίζονταν ὁ Εὐαγγελισμός
τῆς Θεοτόκου καί οἱ ἅγιοι ἱεράρ-
χες Βασίλειος, Ἰωάννης ὁ Χρυσό-
στομος, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος
καί Δημητριάδης, προφανῶς ὁ το-
πικός Ἐπίσκοπος Χύτρων.

Στὸν γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ φυ-
λάσσονταν τμῆμα τέμπλου σέ
καλὴ κατάσταση διαστάσεων
86x56 ἐκ. καθὼς καί οἱ ἀκόλου-
θες εἰκόνες:

Χριστὸς Νυμφίος, 49x32 ἐκ. Ἡ
εἰκόνα ἦταν ἐφθαρμένη.

Χριστοῦ Παντοκράτορος, 49x39
ἐκ. Ἡ εἰκόνα ἦταν ἡμιεφθαρμένη.

Θεοτόκος Βρεφοκρατούσα. Ἡ
Παναγία κρατοῦσα τὸν Χριστὸν
ἀριστερά, 66 X 51 ἐκ., ἐφθαρμέ-
νη.

Χριστὸς Σωτὴρ τοῦ Κόσμου, 77
X 60 ἐκ. Ὁ Χριστὸς ἀπεικονιζόταν
σέ προτομή μέ ἐξορυγμένους τοὺς
ὀφθαλμούς. Ἡ εἰκόνα ἦταν ἐφθαρ-

μένη.

Στὸ Ἱερό Βῆμα φυλάσσονταν οἱ
ἐξῆς εἰκόνες:

Ἐπιτάφιος, 49 X 28 ἐκ. Ἡ
εἰκόνα ἦταν ἡμιεφθαρμένη. Ὁ
Χριστὸς ἀπεικονιζόταν νεκρὸς καί
στή συνοδευτικὴ ἐπιγραφή ἀνα-
γραφόταν, «Ἡ θεόσωμος ταφὴ τοῦ
Κυρίου».

Παναγία ἔνθρονη Βρεφοκρα-
τούσα, 94 X 51 ἐκ. Ἡ Παναγία
κρατοῦσε στὸ δεξιό της χέρι τὸν
Χριστὸ πού εὐλογοῦσε καί μέ τὸ
ἀριστερό της δεόταν πρὸς αὐτόν.
Προφανῶς ἀπεικονιζόταν στὸν
εἰκονογραφικὸ τύπο τῆς Ὁδηγή-
τριας. Στὸ βάθος ἀναγραφόταν
«Μήτηρ Θεοῦ» καί τοπίο μέ βου-
νά καί ἐλαιῶνες. Στά δεξιὰ εἰκο-
νιζόταν γέφυρα καί βουνό καί ἀρι-
στερά ἐλαιῶνες. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ
βρισκόταν τοποθετημένη ἐπάνω
στήν ἀγία Τράπεζα.

Στὸν βόρειο τοῖχο τοῦ ναοῦ
ἦταν τοποθετημένες οἱ εἰκόνες:

Παναγία ἡ Κυκκώτισσα, 35 X
28 ἐκ. μέ τὴν ἐπιγραφή «Κυκυο-
τησα»

Στὸ εἰκονοστάσιο οἱ δεσποτικές
εἰκόνες (ἀρ. 8,9,10) εἶχαν ὅλες τίς
ἴδιες διαστάσεις καί ἱστορήθηκαν
στὸ ἴδιο ἀγιογραφικὸ ἐργαστήριο.

Χριστὸς, 106 X 77 ἐκ. Ὁ Πα-
παγεωργίου ἀναφέρει ὅτι ἡ δε-
σποτικὴ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἱστο-

ρήθηκε τό 1634 από τόν Παῦλο Ἱερογράφο, ὁ ὁποῖος γιά πρώτη καί μοναδική φορά ὑπογράφει ὡς ἱερομόναχος: «ΧΕΙΡ ΗΝ ΠΑΥΛΟΥ ἹΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΑΧΛΔ Χ<ΡΙΣΤΟ>Υ».

Παναγία Βρεφοκρατούσα, 106 Χ 77 ἐκ. Ἡ Παναγία εἰκονιζόταν σέ προτομή καί κρατοῦσε στά ἀριστερά τόν Χριστό εὐλογοῦντα.

Ἅγιος Ἰωάννης Πρόδρομος, 106 Χ 77 ἐκ.

Τό 1997 στά διαμερίσματα τοῦ Τούρκου Ἀρχαιοκάπηλου Αὐντίν Ντικμέν ἐντοπίστηκαν πέντε εἰκόνες ἀπό τόν ναό τῆς Ἁγίας Μαρίνας, οἱ ὁποῖες ἐπαναπατρίστηκαν σέ δύο φάσεις, τό 2013 καί τό 2015. Σήμερα ἐκτίθενται στό Βυζαντινὸ Μουσεῖο τοῦ Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'. Πρόκειται γιά τίς εἰκόνες:

- τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα τοῦ 1700, τήν ὁποία ὑπογράφει ὁ ζωγράφος Χριστόδουλος

- τήν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Νικολάου, πιθ. 1700, ἡ ὁποία ἀποδόθηκε στὸν ζωγράφο Χριστόδουλο

- τήν εἰκόνα τῶν Ἀγίων Πάντων τοῦ 18ου αἰῶνα τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἡρακλειδίου τήν εἰκόνα

- τοῦ ἁγίου Τρύφωνος, ἡ ὁποία ἱστορήθηκε τό 1820 ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου (1810-1821) Κυπριανοῦ, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ 19ου αἱ.

Τέλος στό Ἱερό Βῆμα φυλασσόταν σύμφωνα μέ τήν καταγραφή τῆς Ἐπιτροπείας Βυζαντινῶν Μνημείων ξύλινο σεντούκι (μπαοῦλο), τό ὁποῖο ἔφερε ξυλόγλυπτη διακόσμηση στό κέντρο μέ παράσταση δικέφαλου ἀετοῦ.

Ἐπιλεγμένη βιβλιογραφία

R. Gunnis, Historic Cyprus. A Guide to its Towns and Villages, Monasteries and Castles, London 1936, 310.

Α. Παπαγεωργίου, *Ἡ χριστιανικὴ τέχνη στό κατεχόμενο ἀπό τόν τουρκικὸ στρατὸ τμήμα τῆς Κύπρου*, Ἔκδοση Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, Λευκωσία 2010, 225-226.

Ι. Ἡλιάδης, «Οἱ βυζαντινοὶ καί μεταβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Κυθρέας καί τὰ κειμήλιά τους», Ι. Ἡλιάδης, Χ. Χοτζάκογλου (ἐπιμ.), *Κυθρέα. Ἡ γῆ τῶν Χύτρων. Ἀρχαιότητες, κειμήλια καί θησαυροί*, Κατάλογος ἔκθεσης 25/10/2016 – 30/4/2017, Λευκωσία 2016, 46-65.

- Ἡ Πηνελόπη, ἡ μικρὴ ἀδελφὴ τῆς Ἀλίκης, εἶναι ἡ χαρὰ τῆς οἰκογένειας καὶ ὅλης τῆς γειτονιάς. Ἕνα χαριτωμένο καὶ πανέξυπνο κοριτσάκι πού πηγαίνει στὴν πρώτη δημοτικὸν καὶ πού συνέχεια τοὺς κάνει ὅλους νὰ γελοῦν μέ τις ἔξυπνες παρατηρήσεις της καὶ τις ἀτάκες πού ξεστομίζει.

- Ἡ Ἀλίκη πῆρε τὴν ἄδεια ὁδῆ-

γησης πρὶν ἀπὸ ἓναν μῆνα. Μὲ τὸ παλιὸ αὐτοκίνητο τοῦ μπαμπά, κάνει τις βόλτες της μέχρι νὰ συνηθίσει καὶ νὰ τῆς πάρουν δικό της. Ἔτσι, τῆς εἶπαν οἱ γονεῖς τους ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν ἐξέταση μέ τὸ χαρτί τῆς ἐπιτυχίας στό χέρι. Τίς προάλλες, λοιπόν, ἦρθε ἀπὸ τὸ σπίτι ἡ φίλη της ἡ Εἰρήνη γιὰ νὰ πᾶνε βόλτα. Ἀφοῦ χαιρέτησε τὴν οἰκογένεια καὶ ἀστειεύτηκε μέ τὴ μικρὴ Πηνελόπη, ἔφυγαν καὶ ἡ μικρὴ μέ τὴ μαμὰ τις συνόδευσαν μέχρι τὴν πόρτα. Ὅταν ἐπέστρεψαν στὴν κουζίνα, κάθισε ἡ Πηνελόπη σκεπτικὴ στὴν καρέκλα τῆς τραπεζαρίας καὶ μετὰ ἀπὸ λίγα λεπτά ἔκανε τὴ μεγάλη δήλωση:

- Νομίζω νὰ περιμένετε ἀκόμα λίγο γιὰ νὰ πάρετε αὐτοκίνητο στὴν Ἀλίκη.

- Γιατί τὸ λές αὐτό, Πηνελόπη μου; τὴ ρώτησε ἡ μαμὰ, ἀπορημένη ἀπὸ τὴ μία, ἀλλὰ καὶ μέ ἓνα κρυφὸ χαμόγελο, γιατί περίμενε νὰ ἀκούσει πάλι κάποιον εὐστοχο σχόλιο τῆς μικρῆς της κόρης.

- Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι λιγάκι ἐπικίνδυνη.

- Τί ἐννοεῖς; Ἐγὶνε κάτι προχθές πού σέ ἔφερε ἀπὸ τὸ σχολεῖο;

- Καλά, βρέ μαμὰ, δέν ἦσουν μαζί μου στὴν πόρτα ὅταν ἀποχαιρετήσαμε τὰ κορίτσια;

- Ἐκεῖ ἤμουν! Καί τί μ' αὐτό;

- Δέν εἶδες πού πρὶν ξεκινήσουν ἡ Εἰρήνη ἔκανε τὸν σταυρό της;

Ακόμα και αυτή που είναι φίλη της φοβόταν πού θα οδηγήσει ή Άλίκη.

- Ή μικρή μιλούσε σοβαρά. Για νά μὴν τὴν κακοφανήσει ἡ μαμά, ἔπνιξε τὸ γέλιο πού τῆς ἤρθε καὶ πῆγε καὶ κάθισε δίπλα της.

Ὅποιος κάνει τὸν σταυρό του σημαίνει ὅτι φοβάται;

- Ναί! Ἐγὼ κάνω τὸν σταυρό μου ὅταν ξυπνάω τὴ νύχτα ἀπὸ κακὸ ὄνειρο.

- Καὶ δὲν κάνεις τὸν σταυρό σου σέ καμιὰ ἄλλη περίπτωση;

- Τὸν κάνω ὅταν πάω στὴν ἐκκλησία!

- Ἄλλη φορά;

- Καὶ πρὶν κοιμηθῶ. Δηλαδή, δὲν κάνω τὸν σταυρό μου, ἀλλὰ σταυρώνω τὸ μαξιλάρι μου.

- Καὶ πολὺ καλὰ κάνεις! Λοιπόν, ἄκου! Τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ εἶναι πολὺ σπουδαῖο γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανούς. Ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ σπουδαιότερο σύμβολο τῆς πίστεως μας, ἀφοῦ σ' ἓναν σταυρὸ ἀνέβηκε ὁ Χριστὸς γιὰ νά μᾶς σώσει. Εἶναι, λοιπόν, μέρος τῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ σταυρὸς καὶ ἔχει συμβολικὴ σημασία.

- Δηλαδή;

- Γιὰ νά κάνουμε τὸν σταυρὸ μᾶς ἐνώνουμε τρία δάχτυλα, ὅπως ἡ Ἁγία Τριάδα. Ἐπειτα τὰ φέρνουμε στό μέτωπο, στὴν κοιλιά καὶ στοὺς ὤμους γιὰ νά δείξουμε ὅτι ὅλο μας τὸ σῶμα εἶναι ἀφιερωμέ-

νο στὸν Κύριο, ἐνῶ σχηματίζουμε παράλληλα τὸ σχῆμα τοῦ ἱεροῦ σταυροῦ. Ἔτσι, τὸν σταυρὸ μας τὸν κάνουμε ὅποτε θέλουμε νά ἐπικοινωνήσουμε μέ τὸν Θεό. Εἴτε γιὰ νά δείξουμε τὸν σεβασμὸ μας ὅταν μπαίνουμε στὴν ἐκκλησία καὶ ὅταν θὰ προσκυνήσουμε, εἴτε γιὰ νά παρακαλέσουμε ἢ νά εὐχαριστήσουμε γιὰ κάτι, εἴτε γιὰ νά δείξουμε τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μας μπροστὰ σέ ἓνα γεγονός, εἴτε γιὰ νά καλέσουμε τὸν Χριστὸ νά μᾶς συνοδεύσει στό φαγητό μας, σέ ἓνα ταξίδι μας, σέ μία δοκιμασία. Ναί, καὶ ὅταν φοβόμαστε, ἀλλὰ ὅχι μόνο ὅταν φοβόμαστε.

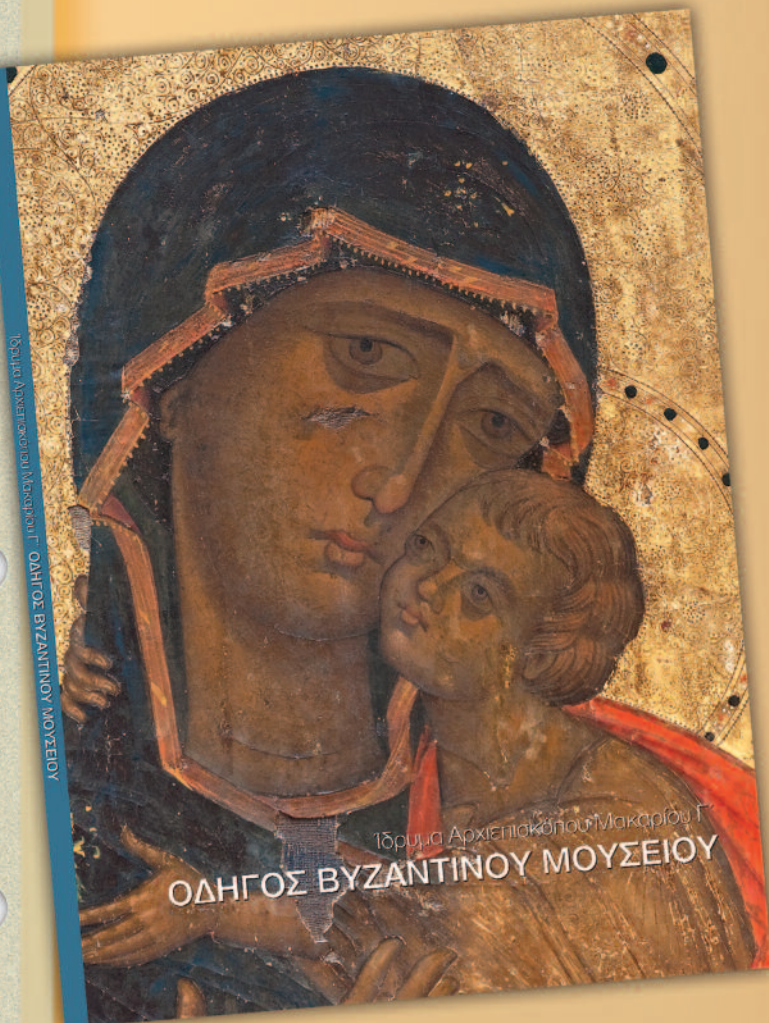
- Ἄρα καὶ ὅταν ὀδηγᾷς ἐσὺ ἢ ὁ μπαμπάς δικαιούμαστε νά κάνουμε τὸν σταυρὸ μας;

- Δικαιούμαστε νά κάνουμε τὸν σταυρὸ μας ὅποτε νιώθουμε τὴν ἀνάγκη. Φτάνει νά τὸν κάνουμε σωστά καὶ μέ σεβασμό. Καὶ τώρα πού τό λές, ὅχι ἀπλᾶ δικαιούμαστε, ἀλλὰ εἶναι καλὸ νά ἀναπτύξουμε τὴ συνήθεια νά κάνουμε τὸν σταυρὸ μᾶς κάθε φορά πού μπαίνουμε στό αὐτοκίνητο. Ὅχι μόνο τότε βέβαια, ἀλλὰ ἄς κάνουμε ἀρχὴ ἀπ' αὐτό. Θὰ μέ θυμίζεις, ἂν ξεχνῶ, νά κάνω τὸν σταυρὸ μου ὅταν μπαίνουμε στό αὐτοκίνητο;

- Θὰ τὸν κάνω ἐγὼ δύο φορές, μία γιὰ μένα καὶ μία γιὰ σένα. Ἐσύ πρέπει νά ἔχεις καὶ τὰ δύο χέρια στό τιμόνι!!!

Ὁδηγός Βυζαντινοῦ Μουσείου

Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' ὉΔΗΓΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'
ΟΔΗΓΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Κυκλοφόρησε λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα ὁ νέος Ὁδηγός τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' μέ κείμενα καί ἐκδοτική ἐπιμέλεια τοῦ δρα Ἰωάννη Ἡλιάδη, Διευθυντῆ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου καί τῆς Πινακοθήκης καί πρόλογο τοῦ δρα Ἀντρέα Φυλακτοῦ, Γενικοῦ Διευθυντῆ τοῦ Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ'. Στούς συντελεστές τῆς Ἑκδόσης συγκαταλέγονται ἡ κ. Πόπη Μουπαγιατζῆ, γιὰ τή φι-

λογιστική επιμέλεια, ο Θεόδωρος Κακουλλής για τό σχεδιασμό και την καλλιτεχνική επιμέλεια, και ο εκδοτικός οίκος Lithocare Ltd για την έκτύπωσή του σέ 2000 αντίτυπα.

Περιεχόμενα:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (4ος-9ος ΑΙΩΝΑΣ)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΩΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (965-1191)

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ (1192-1489)

ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1489-1571)

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1571-1878)

ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑ (1878 -1960)

ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΘΕΝΤΕΣ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Όδηγός εκτός από τά κείμενα εμπλουτίζεται μέ δεκάδες φωτογραφίες και κατόψεις του χώρου και εἶναι ἕνα χρήσιμο ἐγχειρίδιο γιά κάθε ἐπισκέπτη του Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἐντός Ἰουνίου ἀναμένεται ἡ ἔκδοσή του στά ἀγγλικά, ἐνῶ προγραμματίζεται ἡ ἔκδοσή του στά ρωσικά, γαλλικά και γερμανικά. Ο Όδηγός του Βυζαντινοῦ Μουσείου εἶναι ἔκδοση του Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' και διατίθεται στό Πωλητήριο του Μουσείου πρὸς 7 εὐρώ.

Γιά πληροφορίες τηλ. 22430008.

Πάνινα βιβλία

Οι ελληνικές εκδόσεις «ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ» βρίσκονται στην ευχάριστη θέση να παρουσιάσουν ένα νέο είδος Ὁρθόδοξου Χριστιανικού βιβλίου. Τά νέα παιδικά βιβλιαράκια, μέ επιμέλεια καί συγγραφή κειμένων τῆς Ἱφιγένειας Κρητικοῦ Χρυσοχόου

καί Κατερίνας Σαββοπούλου καί εἰκονογράφηση τοῦ Χρήστου Σπηλιώτη καί Ἑλένης Ζακεστίδου, ξεχωρίζουν γιά τήν ἰδιαίτερη πάνινη κατασκευή τους.

Παρακάτω βλέπουμε τά θέματα, γιά τά ὁποία ἡ σειρά τῶν πέντε πάνινων παιδικῶν βιβλίων, μᾶς μιλά ἀπλά καί διδακτικά:

«Οἱ πρώτες μου γνώσεις γιά...»

1. «τόν ἐκκλησιασμό»

«Μέσα στόν ναό πρέπει νά ὑπάρχει μία τάξη καί κάποια εὐλάβεια, τά παιδάκια ὅμως δέν τό γνωρίζουν αὐτό». Τά παιδιά μαθαίνουν τί κάνουν, πῶς νά στέκονται καί γενικότερα πῶς νά συμπεριφέρονται τήν ὥρα πού βρίσκονται μέσα στήν ἐκκλησία.

2. «τῇ Θεῇ Κοινωνίᾳ»

«Ποιός εἶπε ὅτι τά μωρά δέν καταλαβαίνουν; Σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἀντιλαμβάνονται τά πάντα... καί “ρουφᾶνε σάν σφουγγάρι”». Δέ μιᾶμε πλέον γιά ἀπλό ψωμάκι καί κρασί, οὔτε κᾶν γιά ἕνα χρυσό πουλί. Μαθαίνουμε τί κάνουμε καί Ποιόν μεταλαμβάνουμε!

3. «τό αντίδωρο»

Τί σημαίνει αντίδωρο και ποιο τό νόημά του; Ποιός άραγε γνωρίζει; Τό παιδί μέ αυτή τήν εύκαιρία μαθαίνει ότι δέν είναι άπλό ψωμάκι και άρχίζει νά συνειδητοποιεί τή σημασία του.

4. «τήν προσκύνηση τών εικόνων»

«Πώς νά μάθουμε νά διαβάζουμε τίς εικόνες τών Αγίων μας και νά βρίσκουμε τά κοινά στοιχεία ποϋ έχουμε μαζί τους»! Τί είναι οί εικόνες; ποιοί άπεικονίζονται και τί κάνουμε ενώπιόν τους; Μία άπλή και άπαραίτητη έξοικείωση μέ τίς εικόνες και τά εικονιζόμενα σέ αυτές πρόσωπα.

5. «οί 7 ημέρες τής Δημιουργίας»

«Ό πανέμορφος κήπος τής Έδέμ, πού μās περιμένει!!! Μία εύκαιρία νά μάθουμε για τή Δημιουργία τοϋ κόσμου μέ τρόπο άπλό, αλλά και Όρθόδοξο». Τί έκανε ό καλός Θεός, πότε και γιατί!

Τά έν λόγω βιβλία, φτιαγμένα μέ

μαλακό ύφασμα ιδανικά για παιδιά, άνθεκτικά, δέν σχίζονται, πλένονται και είναι κατάλληλα για βρέφη άνω τών έννέα μηνών, νήπια και μικρά παιδιά. Οί πολύτιμες και πολύ ώφέλιμες γνώσεις μπορούν νά ενισχύσουν και παιδιά μεγαλύτερης ήλικίας. Τό Βιβλιοπωλείο «Φωτοδότες» Λτδ διαθέτει για τήν Κύπρο, τήν «πρώτη σειρά Όρθόδοξων Χριστιανικών βιβλίων για παιδιά βρεφικής και νηπιακής ήλικίας... Η πρώτη τους γνώση... Σάν παιχνίδι... Σάν φίλος! Άπολαϋστε τα»!

* τά έντός παρενθέσεων κείμενα άποτελοϋν άποσπάσματα από τά νέα παιδικά πάνινα βιβλία τών εκδόσεων «ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ».

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΦΩΤΟΔΟΤΕΣ» ΛΤΔ.

Διεύθυνση: Άδαμάντιου Κοραή 45-47, Λευκωσία

Τ.Κ. 1502

Τ.Θ. 27130

Τηλ. 00357 22430301 / 22344309

Φαξ 22343122

Email: fotodotes@fotodotes.org.cy

Ἡ θεανθρωπίνη Παράδοσις εἶναι τό πα-
ραδίδειν διά μέσου τῶν
αἰώνων καί τῶν γενεῶν
αὐτόν τοῦτον τόν Κύ-
ριον Ἰησοῦν Χριστόν,
μετά πασῶν τῶν θείων
ἀληθειῶν καί τῶν
ἐντολῶν, τῶν χαρίτων
(μυστηρίων) καί τῶν
ἀρετῶν Αὐτοῦ, ὡς
ζῶντα Θεόν καί Σωτή-
ρα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί
ὡς Ἐκκλησίαν. Τοῦτο
δέ ἀκριβῶς εἶναι ἡ
Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ
ὡς θεανθρώπινον σῶμα
Του, δηλαδή ἡ ζῶσα
καί παρατεινομένη διά
τῶν αἰώνων Ἱερά Πα-
ράδοσις, ὁ ἀεί ζῶν Θε-
άνθρωπος Χριστός καί
πᾶν ὅ,τι Αὐτός ἔχει
ἐντός Του καί ὅ,τι φέ-
ρει μαζί Του.

Ἀγίου Ἰουστίνου

Πόποβιτς